

ΟΜΗΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ

ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

George Pandelides

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Ο ΤΥΠΟΣ.
(Ἐντός τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς ἀριθ. 8.)

1876.

Ἔτος Δ'.

ΕΝ ΣΜΥΡΝῃ 1876.

Φυλ. Α'.

Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΝ ΕΤΕΙ 1876.

Καί τοι οἱ ἐπιπολαίως περὶ τοῦ Γαλλο-γερμανικοῦ πολέμου κρίνοντες θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς βροντὴν ἐν αἰθρίῳ οὐρανῷ καὶ ἀποδίδουσιν εἰς τὸ ἀλλοπρόσαλον τῶν μαχῶν τὴν μεταβολὴν ἣν ἐπέφερον ἐν Εὐρώπῃ, καθίσταται ὅμως ἀδύνατον εἰς τοὺς γράφοντας τὴν ἱστορίαν τῶν τελευταίων χρόνων νὰ μὴ θεωρήσωσι τὴν κατάστασιν ταύτην ὡς ἀποτέλεσμα αἰτίων τῶν ὁποίων ἡ δράσις εἶνε ἤδη ἀρχαιοτάτη.

Ὁ Προτεσταντισμὸς εἶχε διαίρει τὴν δυτικὴν Εὐρώπην εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα, ἅτινα λυσσῶδῶς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλα κατὰ τὸν φεβερὸν Τριακοταετῆ πόλεμον. Ἀμα τῇ παύσει τοῦ πολέμου αὐτοῦ εἶδον ὅτι αἱ στιγμιαῖαι κατακτήσεις τῆς νέας Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥωμαϊκῇ

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α')

αὐτοκρατορίᾳ ἦσαν ἐφήμεροι. Αἱ πολιτεῖαι αἰτίνας ἄλλοτε ἀνήκον εἰς τὸν Καίσαρα Ὑπέρτατον Ἀρχιερέα ἐπανῆλθον διὰ τῆς καθολικῆς Παλινορθώσεως (α) ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Κυριάρχου Ἀρχιερέως. Τὸ ἄγιον Ῥωμαϊκὸν Κράτος, οὐ πρωτεύουσα ἦν ἡ Βιέννη, τὸ Χριστιανικώτατον βασιλεῖον, οὐ ὁ κυριάρχης ἤρχεν ἐν Παρισίοις, ἡ Καθολικὴ Ἰσπανία, εἰς τὰ κράτη τῆς ὁποίας δὲν ἔδυνε ὁ ἥλιος, διετέλουν εἰσέτι οὐσαι δυνάμεις ἐπίφοβοι, ἱκαναὶ νὰ ὑπερασπίσωσι κρατερώς τὰ δικαιώματα τοῦ Καθολικισμοῦ.

Κατὰ δυστυχίαν τῶν αἰ πολιτεῖαι αὗται ἠσπάρσθησαν πολιτικὴν συντηρητικὴν μικρόφρονα καὶ ἐπίμονον, ἣτις ὄφειλε νὰ παραλύσῃ ἐν αὐταῖς πᾶσαν ἐνέργειαν καὶ ζωὴν. Ἡ Ἐκκλησία μὴδὲν πλέον ἐκ τῶν ἑτεροδόξων φοβουμένη ἀπεναρκώθη ἐν τῇ εὐμαρείᾳ

(α) Τὴν ἱστορίαν τῆς Παλινορθώσεως ταύτης εὕρισκει τις ἐν τῷ λαμπρῷ συγγράμματι τοῦ Λεοπόλδου Ράγκε, *Die Römische Päpste*.

καὶ τῆ ἀπατηλῆ ἀσφαλείᾳ (α). Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία, καταστᾶσα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπόλυτος, κατέπνιξε πάντα τὰ σπέρματα τῆς πρωτοβουλίας. Ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ΄ ἡ μοναρχία τοῦ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ΄ ἠπειλήθη ἤδη ὑπὸ καταστροφῆς καὶ ὁ ἀκόλαστος δεσπότης τῶν Βερσαλιῶν προσέβλεπε τὸν κατακλισμόν ὅστις ἔμελλεν ἐπὶ τοῦ διαδόχου του νὰ καταπνίξῃ τὸν θρόνον καὶ τὸ θυσιαστήριον (β). Ἰωσήφ ὁ Β΄, ἦν τὸν ἐγωῦστῆς τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ΄, ἀπεπειράθη νὰ εἰσαγάγῃ τὸ μεταρρυθμιστικὸν πνεῦμα εἰς τὸ κράτος του, ἀλλὰ δὲν εἶχε τύσῃν ἱκανότητα ὅσῃν καὶ καλὴν θέλησιν, ὁ δὲ δεῦτερος αὐτοῦ κληρονόμος ὤφειλε νὰ ἀποθήσῃ τὸ στέμμα τοῦ Καρολομάγνου εἰς τοὺς πόδας Ναπολέοντος τοῦ Α΄. (γ).

Ἡ Γαλλικὴ ἐπανάστασις πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς εὐεργετικὴ ἀπόπειρα τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ πρὸς ἐπανάκτησιν τῆς προτέρας εὐκλείας, ἣν ἀπώλεσεν ὡς ἐκ τῆς παρακμῆς τοῦ ἀρχαίου πολιτικοῦ συστήματος. Ἡ ἀπόπειρα αὕτη ταχέως ἀπέτυχεν ἕνεκεν τῆς ἀναρχίας, ἀκολούθως δ' ἕνεκεν τῆς κατακτικῆς καὶ δεσποτικῆς τάσεως τῆς Ἰταλικῆς δυναστείας (δ), τῆς παραχθείσης ἐκ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ἔληξεν εἰς τρεῖς (ε) ἐπιδρομάς, (1814—1815—1870) ἐν ᾧ

(α) Αὐτὸς ὁ κόμης Μόνταλαμπέρ κατ' ἐπίσημόν τινα εὐκαιρίαν ἀπέδωκε τὴν παρακμὴν τῶν καθολικῶν πολιτειῶν εἰς ἔλθειν πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας. Ἴδε τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν ταῖς *Καθολικαῖς Συνόδοις* (Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων τῆς 15 Σεπτεμβρίου 1875).

(β) Ἴδε τοῦ Μισελὲ *Ἱστορίαν τῆς Γαλλίας*, Λουδοβίκου ΙΕ΄.

(γ) Ἴδε Θιέρσου *Ἱστορίαν τῆς ὑπατείας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας*.

(δ) Αἱ τρεῖς πρῶται ἦσαν καταγωγῆς γερμανικῆς.

(ε) *A de Vaulabelle, Αἱ δύο Παλινορθώσεις*.—*T. Delord, Ἡ Δευτέρα Αὐτοκρατορία*.

αἱ ἄφρονες κατὰ τῆς Γερμανίας προσβολαὶ ἠνάγκαζον ταύτην ὅπως συγκεντρώσῃ φοβεράς δυνάμεις καὶ προπαρασκευασθῇ τὴν παλινρθωσιν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας (α). Ἡ Πρωσσία, τῆς ὁποίας οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες, ὡς οἱ Στάιν καὶ οἱ Σανδρόστ, ἀνέπτυξαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἰέννης ἀληθῆ μεγαλοφυΐαν ὀργανιστικὴν, ἣτις ἐπεράνη ἐπὶ τῶν πεδίων τῶν μαχῶν, ὅπου ὁ Βλὺχερος διέπρεψε διὰ τὸ ἀτρόμητον αὐτοῦ καὶ ἐνθὺς κατέβληθη ἡ Γαλλικὴ αὐτοκρατορία (1813—1815), ἐφαίνετο εἰς τὰ ὄμματα τῶν Γερμανῶν ὡς ἡ μὲν νῆ δύναμις ἡ δυναμένη ν' ἀποδώσῃ τὴν ἀρχαίαν εὐκλείαν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην, ἥτοι εἰς τὰ γερμανικὰ καὶ διαμαρτυρόμενα ἔθνη. Οἱ Ὀεντσόλλερν ἐφαίνοντο προωρισμένοι ν' ἀποδειχθῶσιν οἱ διάδοχοι τοῦ οἴκου τῆς Λοθιραγκίας, ὅν οἱ Πρῶσοι ἤθελον νὰ καταστήσωσι δευτεροβάθμιον. Ἄν ἡ πρωσικὴ μοναρχία δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποκτήσῃ ἀπὸ τοῦ Φρειδερίκου τοῦ Β΄ μονάρχην ἔξοχον, εὖρεν ὅμως ἐν τοῖς πολιτικοῖς αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐκτελεστάς τῶν σχεδίων τοῦ μονάρχου ἐκείνου. Τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν ἧ τοῦ εὐτυχοῦς ἀντιπάλου Λουδοβίκου ΙΔ΄, τοῦ καρτερικοῦ δηλ. καὶ συνετοῦ Γουλιέλμου τοῦ Γ΄ (β), οἱ διάδοχοι, οἵτινες ἦσαν οἱ πρῶτοι ἡγεμόνες ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἄννοβέρου, ἀπεδείχθησαν ἀνάξιοι καὶ χυδαῖοι (γ). Μεγάλοι ὅμως ὑπουργοὶ διώκησαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεωργίου καὶ Γουλιέλμου Δ΄. καὶ ἐπεξέτειναν τὸ βρετανικὸν κράτος μέχρι τῶν ἐσχάτων τῆς ὑψηλίου. Ἡ Γαλλία, πρώτη ἐγκατασταθεῖσα εἰς τὰς Ἰνδίας, δὲν ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ αὐτάς. Ἡ βόρειος Ἀμερικὴ ὁμοίως ἀπηλλάχθη αὐτῆς. Ἡ ἀνδρεία τοῦ Μοντκάλμ δὲν κατώρθωσε νὰ διατηρήσῃ

(α) *V. Lanfray, Ἱστορία τοῦ Α΄ Ναπολέοντος*.

(β) *V. Macauley, History of England from the occasion of James the second*.

(γ) Ἴδε *V. Tackeray, Οἱ Τρεῖς Γεώργιοι*, καὶ τὸ *Journal de Gréville*.

ὑπὲρ ἐκείνης τὸν Καναδὸν, ἐν δὲ τῇ Λουσιάνῃ ἀφῆκε νὰ ἐκπνεύσωσιν ἐν τῇ ἀγχόνῃ τῆς Ἰσπανίας οἱ πρόμαχοι τῆς Γαλλικῆς σημαίας. (α) Ἡ Ἀγγλία ἐπωφελήθη τὴν πτώσιν τοῦ Ναπολέοντος, ἔν' ἀρπάσῃ ἀκόμη ἀπὸ τὴν Γαλλίαν λείψανα τῶν ἀποικιῶν τῆς, καὶ ἤδη ἡ στενὴ νῆσος, ἣν κατέκτησεν ἐν μέρει ὁ Νορμανδὸς Γουλιέλμος, κατέστη τὸ κέντρον ἀχανοῦς κράτους περιλαμβάνοντος πλέον τῶν 200 ἑκατομμυρίων ψυχῶν (β). Πρὸς ἀνατολὰς ἡ Γαλλία δὲν ἔτυχεν ὁμόρων ἤττον προθύμων πρὸς ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων αὐτῶν. Ἡ Πρωσσία ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν δὲν ἐπελάθετο τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου, ὅπερ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας, Ἀλέξανδρος ὁ Α΄, τὴν ἡμπόδισε νὰ πραγματοποιήσῃ κατὰ τὸ 1815 (γ), ἥτοι νὰ καταλάβῃ τὰς κατακτήσεις τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄ καὶ τὸ κυριώτερον μέρος τῆς κτήσεως Λουδοβίκου ΙΕ΄ πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Γαλλίας. Ἄν δὲ ἡ Πρωσσία δὲν κατόρθωσε νὰ δώσῃ βασιλεία εἰς τοὺς Λατίνους τῆς Ἰσπανίας, ἐπέτυχεν ὅμως ἵνα οἱ Λατίνοι τοῦ Δουναβέως λάθωσι τοιοῦτον ἐκ τῶν ἐπιφθῶν χειρῶν τῆς (δ).

(α) *A. de Lamothe Ἐκδρομὴ εἰς Καναδὰν ἐν τῷ Tour du Monde* τοῦ 1875.

(β) Πολλοὶ μάλιστα βεβαιοῦσιν ὅτι μόνῃ ἡ Ἰνδικὴ περιέχει τὸν πληθυσμὸν τῆς Εὐρώπης.

(γ) *A. de Vaulabelle Αἱ Δύο Παλινορθώσεις*.

(δ) Ἡ Πρωσσία προχωρεῖ καὶ πρὸς τὰ σκανδιναυικὰ κράτη (Δανιμαρκίαν, Σουηδίαν καὶ Νορβηγίαν), γνωστὸν δὲ ὅτι ἤρπασε, δίχως ν' ἀναφέρωμεν ἄλλας χώρας κατοικουμένας ὑπὸ Γερμανῶν, τὸ βόρειον Σλέσβικ, ὅπερ ἀνῆκε τοῖς Δανοῖς. Ἐντούτοις φιλικωτάτας διατηρεῖ σχέσεις πρὸς τὸ βασιλεῖον τῆς Σουηδίας καὶ Νορβηγίας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ τελευταίου βασιλέως. Ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς δυναστείας (τῶν Βερναρδόττων) τὸ εὐημεροῦν αὐτὸ βασιλεῖον ἐξακολουθεῖ ν' ἀπολαύῃ βαθείας εἰρήνης καὶ νὰ προάγῃται ἐπαισθητῶς.

Εἶναι ἀπίθανον ἔτι ἡ Ρωσσία θὰ ἐβλεπεν ἀνεξικακῶς τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Ὀεντσόλλερν ἐν Βουκουρεστίῳ ἂν οἱ τὴν αὐτοκρατορίαν τῶν Τσάρων κυβερνῶντες Ὀλστάιν-Γκοττόρπ δὲν συνεδέοντο στενωδῶς πρὸς τοὺς κληρονόμους Φρειδερίκου Γουλιέλμου τοῦ Γ΄. Αἱ δύο οἰκογένειαι ἦσαν συνήσπισμέναι κατὰ Ναπολέοντος τοῦ Α΄, ἡ δὲ πολιτικὴ αὕτη συμμαχία συνεσφίγγθη βραδύτερον ὅτε Νικόλαος ὁ Α΄ ἐνυμφεόθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Δ΄. καὶ τοῦ Γουλιέλμου Α΄. Διὸ, ὅτε αἱ δυτικαὶ δυνάμεις προσέβαλον τὴν Ρωσσίαν καὶ ἡ Αὐστρία ἐκλίνε πρὸς ἐκείνας, ὁ Φρειδερίκος Γουλιέλμος Δ΄ δὲν ἀπέκρυψε ποσῶς τὰς πρὸς τὸν γαμβρὸν ἐνθέρμους συμπαθείας του. Ἡ Πρωσσία, καταστᾶσα διαιτητὴς τῆς Εὐρώπης (α), δὲν ἀπεδείχθη ἀχάριστος. Χάρις εἰς αὐτὴν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Β΄ ἠδυνήθη ἄμαχῃ τι νὰ σχίσῃ τὴν συνθήκην τῶν Παρισίων. Οὕτω νῦν, ὡς καὶ μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Τιλισίτ, δύο κράτη, ἐν τῶν ὁποίων θεωρεῖται ὡς ὁ καρπὸς ἀγαθῆς τύχης ὁμοίας τῆς τοῦ Α΄ Ναπολέοντος, κατέχουσι τὴν πρῶτην θέσιν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ ἡπείρῳ. Προφῆται τινες διαβεβαιοῦσιν ὅτι δὲν θέλει διαρκέσει ἐπὶ πολὺ ἡ φιλία αὐτῶν, ὅπως συνέβη καὶ μεταξὺ τοῦ Ναπολέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου, καὶ ὅτι ἕνεκεν συμφερόντων ἄλλοίων θέλει ἐπέλθει πολιτικὴ πάντῃ διαφορὰ. Προκειμένου ἐντούτοις περὶ ἀποφάσεων μὴ ἐξκρωμένων ἐκ τῶν τάσεων τῶν ἐθνῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν θελήσεων τῶν ἀρχόντων, παιδαριώδεις ὅλως ἐξελέγχονται αἱ τοιαῦται

(α) Ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς αἰῶνι—τοῦτο δὲ τυγχάνει οἰωνὸς ἢ σημεῖον τῶν καιρῶν,—ὕψισταται πάντοτε διαιτητὴς τις τῆς Εὐρώπης' ἀλληλοδιαδόχως ἀνεδείχθησαν τοιοῦτοι, Ναπολέων ὁ Α΄, Ἀλέξανδρος ὁ Α΄, Νικόλαος ὁ Α΄, Ναπολέων ὁ Γ΄, Γουλιέλμος ὁ Α΄. Ὅστις ἡ πρωτοκαθεδρία ἀνῆκε κατ' ἀρχὰς τῇ Γαλλίᾳ (1800—1814), ἀκολούθως τῇ Ρωσσίᾳ (1814—1855) καὶ τέλος τῇ Γερμανίᾳ.

είκασται, αἵτινες δύνανται τάχιστα νὰ διαφουσθῶσιν.

Β'.

Ἀρχομένου τοῦ 1876 ἡ Μεγάλη Βρετανία εἶναι ἡ ἐνεργητικωτάτη (α), ἡ μᾶλλον ἐλευθέρα καὶ ἡ πλουσιωτάτη τῶν ἐπικρατειῶν τῆς Εὐρώπης (β), καὶ ἔχει τοὺς πολυπληθεστέρους ὑπηκόους ἐξ ὅλων τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων. Ἄλλ' ἡ ἐπιρροὴ αὐτῆς ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἡπείρου δὲν εἶναι ἀνάλογος τῆς λαμπρᾶς αὐτῆς καταστάσεως. Ὁ στόλος τῆς, ἀληθῶς, εἶναι ἀπαράμιλλος, ἀλλ' ὁ στρατὸς αὐτῆς διατελεῖ κατὰ πολλὰ ὑποδεέστερος τῶν στρατῶν τῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Γερμανίας, ἐξ ἄλλου δὲ εἶναι διςσπαρμένους εἰς τὰς ἀχανεῖς αὐτῆς κτήσεις. Τέλος νῦν ἐνδιαφέρεται εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ πράγματα, μόνον ὅσας εἰς πρόκειται νὰ προαγάγῃ τὰς εἰρηνικὰς διαθέσεις τῆς, τὰς τοσοῦτον συμφερούσας εἰς τὸ ἀκμάζον αὐτῆς ἐμπόριον. Ἡ ἀριστοκρατία τῶν χρημάτων, ἣτις τοσοῦτον καθ' ἑκάστην ἐπεκτείνεται, ὥστε ὁ λόρδος Ἰωάννης Ρούσσελ ὤρισεν τὴν διοίκησιν αὐτοῦ πλουτοκρατίαν, πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ ᾖναι πολεμικὴ ὡς ἡ ἐκ γενετῆς ἀριστοκρατία. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι διακεκριμένοι ἄνδρες ἐν Ἀγγλίᾳ, οἵτινες θεω-

(α) Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς *Taine*, *Ἱστορία τῆς Ἀγγλικῆς Φιλολογίας*, φαίνεται περιδεὴς ἐκ τῆς ἀγγλικῆς δραστηριότητος.

(β) Μετὰ τῶσας, συνήθως ἀγόνους, ἐπαναστάσεις, ἀρχίζουσι νὰ μανθάνωσι τοῦτο. «Φεουδαλικὴ εἶναι εἰσέτι ἡ ἀγγλικὴ ἀριστοκρατία, λέγει ἡ ἐφημερίς *Ἐλευθερία*, καὶ μέγα ἐπὶ τούτῳ φρονεῖ, ἀλλὰ διατελεῖ καθ' ὅλα ὑπέκουσα εἰς τὴν κοινὴν γνώμην. Ἡ δευτέρα αὕτη διάταξις τόσον διορθοῖ τὴν πρώτην, ὥστε ἐν ὀλίγοις ἡ Ἀγγλία κυβερνᾶται μᾶλλον φιλελευθέρως ὑπὸ τῶν ἀνωτάτων αὐτῶν τάξεων ἢ ἡ Γαλλία ὑπὸ τῶν ἀσπῶν τῆς, τῶν μωρῶν ἀποδεικνυομένων μ' ὅλας τὰς παρ' αὐτῶν ἐπαγγελιομένας δημοκρατικὰς ἀρχάς.» (Ἀλληλογραφία ἐκ Λονδίνου τῆς 34 Ὀκτωβρίου 1875.)

ροῦσι τὸν πόλεμον ὡς λείψανον τῶν παραδόσεων τῶν βαρβαρικῶν χρόνων (α), προωρισμένον νὰ ἐξαλειφθῇ μετὰ τὴν βάσανον, τὴν μισαλλοδοξίαν, τὰς κατὰ μαγγανείας δίκας καὶ ἄλλους παραλογισμοὺς καὶ φρίκας τῶν ἀξιοθρηνητῶν ἐκείνων ἐποχῶν, τὰς ὁποίας οἱ ἀγνοοῦντες τὴν ἱστορίαν ὀνομάζουσι ἐυθῶς εὐτυχεῖς χρόνους. Διὸ εἶδομεν τρεῖς καταφεύγουσαν εἰς τὴν διαιτητίαν πρὸς ἐξωμάλυνσιν διεθνῶν δυσχερειῶν, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον σοβαρῶν, ἐκ παραδόξου δὲ συμπτώσεως, μηδὲν ἀποδεικνυομένην ἐνθαρρυντικὴν διὰ τὴν Ἀγγλίαν, διότι τρεῖς οἱ διαιτηταὶ ἐδικαίωσαν τοὺς ἀντιπάλους αὐτῆς.

Ἡ μικρὰ διάθεσις τῆς Ἀγγλίας ὑπὲρ τοῦ πολέμου (γ) δὲν ἠλάττωσε τὴν ἐμπάθειαν αὐτῆς πρὸς τὰς θρησκευτικὰς διαμάχας. Χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν λεπτομερῶς τὰς λίαν ἀκανθώδεις θρησκευτικὰς συζητήσεις, ὧν αὕτη τυγχάνει τὸ θέατρον, ὀρεῖλομεν ν' ἀποδείξωμεν ὅτι δύο τάσεις πρὸ πάντων ἐνεργοῦσι πρὸς ἀποσύνθεσιν τῆς ἀγγλικανικῆς ἢ ἐθνικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἀρειανισμὸς, ὅστις τοσαύτας προόδους ἐποίησατο ἐν Γερμανίᾳ (δ), παρειαγεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς τάξεσι τοῦ κλήρου, τὸ δὲ κύρος τὸ τοσοῦτον τῶς σεβαστῶν τῆς Γραφῆς, τὴν ὁποίαν ὀνόμασαν *Πάπαν Χάρτινον*, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κλονίζεται ἕνεκα τῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς ἐρμηναίας, ἢ ἐκ τῶν γερμανικῶν πανεπιστημίων παρέλαθεν. Ὅπως ἐπενεργήσῃ κατὰ τῶν ὀρθολογιστικῶν τούτων τάσεων ὁ πούσει-

(α) Ἴδε *Esquiros*, *Ἡ Ἀγγλία καὶ ὁ ἀγγλικὸς βίος*.

(β) Αἱ κρίσιμοι μάχαι, ἔλεγεν ὁ Κ. Δισραέλης ἐν τῷ συμποσίῳ ὑπερ ὁ λόρδος δὴμαρχος προσέφερε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1875, συνήθως περὶ οὐδενὸς κρίνουσι.

(γ) Τὸ σύγγραμμα τοῦ Κ. *Patrice Larroque* ἀποδεικνύει ὅποια εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος δεῖνὰ ἐπιφέρει ὁ πόλεμος.

(δ) Ἴδε *Armand Saintes* *Κριτικὴν ἱστορίαν* τοῦ ὀρθολογισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ.

σμὸς, ὅστις ὀνομάσθη οὕτως ἐκ τοῦ διδάκτορος *Pusey*, καὶ τὸν ὅποιον ἐν Ἀγγλίᾳ καλοῦσι *Jatrelar* τοῦ *τελετικῶ* (*ritualisme*), προσεγγίζει πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς παραδόσεις· προεβίβαν δὲ οὕτω τὴν ἑδὸν πρὸς μεταστροφὴν εἰς τὸν καθολικισμὸν πολλῶν λειτουργῶν τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καὶ πλείστων εὐγενῶν ἀριστοκρατῶν, ἐπίσης πτοηθέντων ἐκ τῶν προόδων τῶν ὀρθολογιστικῶν καὶ δημοκρατικῶν ἰδεῶν. Τὸ μυθιστόρημα τοῦ Δισραέλη τὸ ἐπιγρῶμενον «*Lothair*» περιέχει περιέργον εἰκόνα τῶν ἐνεργειῶν τῆς καθολικῆς προπαγάνδας· τὸν Ἰρλανδὸν καρδινάλιον Οὐάιζεμαν, συγγραφεὰ τοῦ μυθιστορήματος *Fabiola*, ἀντικατέστησεν ἐν Λονδίνῳ ὁ πρῶτος διαμαρτυρούμενος Ἀγγλος ἱερεὺς Μάνιγκ, τοῦ ὁποῦ τὰς ἐκδουλεύσεις καὶ τὸν ζῆλον διὰ τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἀλαθῆτου τοῦ πάπα ἀντήμειψεν ἡ Ῥώμη προσενεγκοῦσε αὐτῷ τὸν ἐρυθρὸν πῖλον τῶν καρδινάλιων. Τὸ Λονδίνον ἄρα ὡς ἡ Νέα Ἰόρκη ἔχει σήμερον τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ καθολικὸν ζήτημα ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ συνδέεται μετὰ σπουδαίου πολιτικοῦ ζητήματος. Τὴν ἀγγλικὴν ἐθνικότητα ἀποτελοῦσι τρία στοιχεῖα (α), τὸ Κελτικόν (β), τὸ Σκανδιναυικόν (γ) καὶ τὸ Γερμανικόν (δ). Τὰ δύο γερμανικὰ στοιχεῖα λίαν συνεχωνεύθησαν, ἀλλὰ τὸ κελτικὸν δὲν μεταβάλλεται εὐκόλως εἰς ἀγγλικόν, ἅμα ἦναι καθολικόν. Ἡ Ἰρλανδία λοιπὸν εἶναι ἡ ἐστία τῶν θρησκευτικῶν κινήσεων. Κατὰ τὸ 1875, ὅτε ἐτελεῖτο ἡ ἐορτὴ τῆς πρώτης ἐκατονταετηρίδος τοῦ Ὀκωνέλλου, ἀπεδείχθη ὅτι οἱ ἀποσπαστικοὶ Ἰρλανδοὶ

(α) Περὶ τοῦ Νορμανδικοῦ στοιχείου ἴδε τὸ *Norman People*, σύγγραμμα σπουδαιότατον καὶ ἐμβριθές. Οἱ Νορμανδοὶ κατακτῆταις εἶχον ἤδη ἀναμιχθῆ πρὸς τοὺς Γάλλους.

(β) Ἡ Βρετονικόν.

(γ) Δανιμαρκικόν καὶ Νορμανδικόν.

(δ) Ἀγγλοὶ καὶ Σάξωνες.

δὲν ἀπόλεταν τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ τύχωσι κυβερνήσεως αὐτονόμου. Ἄλλ' ἡ τελετὴ αὕτη ἐποίησεν ὡσαύτως καταφανεῖς τὰς διαιρέσεις τῶν Ἰρλανδῶν, διότι τὸ κληρικὸν κόμμα οὐδόλως στέργει νὰ συνεννοηθῇ πρὸς τὸ ἕτερον κόμμα, τὸ κελτικὸν πολιτικόν. Αἱ διαιρέσεις αὗται παρεμβάλλουσι πρόσκομμα εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ἰρλανδίας, γῶρας δηλ. ἣτις εὐκόλως βόσκεται ὑπὸ ἐλπίδων. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Μαγέντας οἱ Ἰρλανδοὶ ἐπεψαν, ὡς λέγεται, ξίφος πρὸς τὸν στρατάρχην Μακμαῶν, ἀπόγονον συμπατριώτου των, ἐπιγράψαντες: *Πρὸς τὸν Μακμαῶν βασιλέα τῆς Ἰρλανδίας*. Ἡ Ἰρλανδία κατὰ τὸ 1876 δὲν ἔχει βασιλέα· ἀλλ' ὁ δούξ τῆς Μαγέντας κατέχει ἐν Παρισίοις (ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἐν Βερσαλλίαις) τὴν θέσιν τῶν Βουρβόνων (α), οἵτινες παρέσχον ἄσυλον εἰς τὸν προπάτορά του, ἀναγκασθέντα νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν Γαλλίαν μετὰ τοῦ καθολικοῦ Ἰακώβου τοῦ Β'.

Γ'.

Ἡ Ἰσπανία εἶδεν ἄλλοτε τοσοῦτον μεγάλην θέσιν νὰ κατέχῃ τὸ κελτικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ εὐρεῖα ταύτῃ χώρᾳ, ὥστε οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου, διηρημένους οὕτως σήμερον ἀνίσως εἰς Ἰσπανοὺς καὶ Πορτογάλλους, ἔλαβον τὸ ὄνομα τῶν ἀρχαίων Κελτιβήρων. Μετὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν κατάκτησιν οἱ Ἰβηρες δὲν ἐξελατινίσθησαν ὀλοτελῶς· πρὸς τὸ βόρειον δὲ μέρος τῆς Ἰσπανίας διετήρησαν τὴν γλῶσσαν, τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἰδιαιτέρας παραδόσεις. Ἐκεῖ, ὡς καὶ ἐν Ἰρλανδίᾳ, τὸ

(α) Τὸ σύνταγμα καὶ ἡ κατάστασις πολιτορίας εἰς ἣν ὑπεβλήθη μέρος τῆς Γαλλίας παρέχουσι εἰς τὸν δούκα τῆς Μαγέντας περισσοτέραν ἐξουσίαν ἢ εἰς τὸν τελευταῖον τῶν Βουρβόνων, Λουδοβίκον Φίλιππον. Διὸ δικαίως ἐρρέθη ὅτι ἡ Γαλλία εἶναι μοναρχία μετὰ πρόεδρον, ἐνθὺ ἡ Ἀγγλία πραγματικὴ εἶναι δημοκρατία μετὰ βασιλισσάν. Τὰ ὀνόματα ὀλίγον πρὸς ἔχουσιν ἐνδιαφέρον, ἀπὸ τὸ πᾶν συνίσταται εἰς τὰ πράγματα.

ζήτημα τῆς καταγωγῆς συνδέεται μετὰ τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ ζητήματος. Ἐκ τῶν λοιπῶν Ἰσπανῶν, οἱ Ἰβηρες, οἵτινες ἀποτελοῦσιν ἀληθῆ Ἰσπανικὴν *Ban-dear*, εὐρίσκουσι τὸν καθολικισμὸν πολὺ μὲν ἀναιμῆνον, ἀλλὰ λίαν εἰλικρινῆ καὶ τοι εὐερεβαλλόντως ἀφωσιωμένοι εἰς τὰς ἀρχαίας αὐτῶν ἐλευθερίας, ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἀπόλυτον κυβερνήσιν, ἱκανὴν νὰ νομοθετήσῃ τὰς διδασκαλίας τοῦ περιφήμου *Sul-lábor* τοῦ Πίου Θ'. Ἀξιοῦσι δὲ ν' ἀντιπροσωπεύωσι ταῦτοχρόνως τὸν ἀληθῆ καθολικισμὸν καὶ τὴν ἀληθῆ νομιμοφροσύνην. Ὡς ἐκ τούτου ἡ βασιλεία τοῦ Ἀλφόνσου ΙΒ', διαδόχου Ἰσαβέλλας τῆς Β', ὅστις οὐχὶ ἀδίκως πιστεύεται καθολικώτατος, ἐπειδὴ παρὰ τῷ νεαρῷ τούτῳ κυριάρχῃ διατελεῖ διαπεπιστευμένος νούντιος ἢ πρεσβευτὴς τοῦ Πάπα, διατείνεται ὅτι τυγχάνει νομιμωτέρη τῆς τοῦ Καρόλου Ζ'. Οἱ Ἀλφονσισταὶ διατελοῦσι τωόντι πιστοὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἐθνικὸν δίκαιον, ὅπερ οὐχ ἦττον ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει (ἀρκεῖ τὸ παράδειγμα τῆς ἀγούστας Ἀγίας Πουλχερίας) δὲν ἀπέκλειε τοῦ θρόνου τὰς γυναῖκας. Οἱ Καρλισταὶ πάλιν ἀξιοῦσιν ὅτι ἡ δυναστεία τῶν Βουρβόνων ἐσύστησε τὸν *σαλικὸν νόμον*, εἰσχυθέντα ἐκ τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι ἀπὸ Φιλίππου τοῦ Β' οὐδεμία γυνὴ δύναται νὰ φέρῃ τὸ στέμμα τῆς Ἰσπανίας καὶ τῶν Ἰνδιῶν. Εἴτε νόμιμος, εἴτε οὐ, οὐδόλως ἀπίθανον ὁ εὐθαρσῆς ἡγεμονόπαις, οὗ τὴν οἰκογένειαν ἐγνώρισεν ἐν Βενετίᾳ, ὁ νῦν ἀνίσχυρος ὅπως ἀναγνωρισθῆ ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ τῇ νοτιῷ Ἰσπανίᾳ, νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὸ μέλλον νὰ ἰδρῶσῃ κράτος ἰβηρικὸν μὴ ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς Μικρῆς. Οὐ μόνον δὲ αἱ νότιοι ἐπαρχίαι δὲν διακινεῖται συμπαθῶς πρὸς τοὺς Καρλιστάς, ἀλλὰ καὶ αἱ δημοκρατικαὶ ἰδέαι εἰσέδυσαν ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ τόσον, ὥστε παρέχουσι πράγματα τῇ κυβερνήσει Ἀλφόνσου τοῦ ΙΒ'. Ὡστε ἡ Ἰσπανία διαίρεται, ὡς καὶ ἡ Γαλλία, εἰς τρία κόμματα (μὴ συγκαταλεγμένων τῶν φατριῶν, ὧν ἡ ἐπιρροή εἶναι μετρία), τοὺς

ἀπολυτόφρονας, τοὺς συντηρητικοὺς καὶ τοὺς δημοκρατικοὺς. Ὅπως ἐν Γαλλίᾳ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ ἐλπίς τῆς δημοκρατίας ἐγκρατεῖται μᾶλλον εἰς τὰς λυσσώδεις διαμάχας τῶν ὀπαδῶν τῆς μοναρχίας ἢ εἰς τὰς δημοκρατικὰς πεποιθήσεις τῶν πολλῶν.

Μ' ὄλην τὴν γειτνίασιν τοῦ Ἰσπανικοῦ ἡφαιστείου, ἡ Πορτογαλλία ἀπολαύει μεγίστης ἡσυχίας. Τὸ συνταγματικὸν τοῦτο βασιλεῖον κυβερνᾶται, ὡς ὅλα σχεδὸν σήμερον τὰ Εὐρωπαϊκὰ κράτη, ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς δυναστείας τῶν Κεβούργων, διαδεχθέντων τὸν οἶκον τῆς Βραγαντίας (α), μετὰ τὸν θάνατον τῆς Δόνας Μαρίας Β', ἀδελφῆς τοῦ Δόμ. Πέτρου Β' τῆς Ἀλκαντάρρας, αὐτοκράτορος τῆς Βρασιλίας, ὅστις κατὰ τὸ 1875 ἐξελέγη μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας. «Μακάριοι οἱ λαοὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἱστορίαν!» Ἡ Πορτογαλλία φαίνεται ὅτι ἐπιδιώκει τὴν πραγμάτων τῆς εὐχῆς ταύτης. Ἐντούτοις ἐν τῇ εἰρηνικῇ καὶ μετρίᾳ ταύτῃ μοίρᾳ δὲν ἀναπολεῖ ἀρά γε ἐνίοτε τοὺς ἐνδόξους χρόνους τῶν Διαζ, τῶν Γάμα, τῶν Καβράλ, τῶν Ἀλμειδῶν, τῶν Ἀλβομενιδῶν, χρόνους καθ' οἵς ἡ πατρις τοῦ Καμοὸς ἦτο πρώτης τάξεως ναυτικῆς δυνάμεις; Οἱ Ἀγγλοκέλται καὶ οἱ Γερμανοὶ ἀφῆρπασαν, φαίνεται, ἀπὸ τῶν Λατίνων τὸ μυστήριον τοῦ ἀποικισμοῦ. Μικρὸν γερμανικὸν κράτος, ὡς ἡ Ὀλλανδία (β),

(α) Ὁ οἶκος οὗτος ἀντιπροσωπεύεται ἐν Εὐρώπῃ ὑπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ Δόμ. Μιγουέλ, ὅστις εἶχεν ἀρπάσει τὸν θρόνον κατὰ τὸ 1827. Οἱ Μιγουελισταὶ εἰσὶν ἐν Πορτογαλίᾳ τὸ κόμμα τῶν ἀπολυτοφρόνων καὶ τῶν σφόδρα καθολικῶν.

(β) Τὸ κράτος τοῦτο, οὗ ἡ κυβερνήσις εἶναι συνταγματικῆ, εἶναι εὐδαιμονέστατον καὶ λίαν πεφωτισμένον (ἴδε *Esquiros* Ἡ *Nhrlardia* καὶ ὁ *Nhrlardikos βίος*.) Ἄνευ ἀποικίων, ἃς δὲν καθιστᾶ δυνατὰς ἡ θέσις τῆς ἐν τῷ κέντρῳ, ἡ Ἐλβετικὴ ὁμοσπονδία ἐκπροσωπεῖται ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ὑπὸ πολλῶν ἐμπόρων. Καὶ ἂν ὁ διανοητικὸς αὐτῆς βίος δὲν εἶναι τόσον ἀνεπτυγμένος

ἐξουσιάζει ἐν τῷ Ὀκεανῷ (α) δεκαεξ ἑκατομμύρια ψυχῶν, αἵτινες πλουτίζουν τὴν Νηρλανδίαν.

Δ'.

Οἱ προγεγραμμένοι τῶν ἠττημένων φατριῶν ἐν Ἰσπανίᾳ, εἴτε Καρλισταὶ, εἴτε δημοκρατικοὶ, εἴτε κοινωνισταὶ (ἀδιάλλακτοι κατὰ τοὺς Ἰσπανοὺς) διέρχονται τὰ Πυρηναια καὶ ἀπέρχονται ἐν Γαλλίᾳ πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς εἰκόνας τῶν διχονοῶν, αἵτινες σπαράττουσι καὶ καταστρέφουσι τὴν χώραν των. Ἡ Γαλλία εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ὑποφέρει ἐκ τῆς φυλετικῆς πάλης (γ) πρὸς ἀνατολὰς οἱ κάτοικοι τῆς Λοθριγγίας, τοῦ Μᾶτς καὶ οἱ Ἀλσατοὶ τοῦ Στρασβούργου, ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν Γαλλικὴν ἐθνικότητα, ὅσον καὶ οἱ πρὸς δυσμὰς Ἰβηρες (ἀρχαῖοι Ἀκουίτανοι). Τὸ Ἰταλικὸν στοιχεῖον, ἰσχυρὸν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κομητείᾳ τῆς Νικαίας, φαίνεται τὸ μόνον ὅπερ δεικνύται ὀλίγον διατεθειμένον νὰ συγχωνευθῆ πρὸς τοὺς Ἑλληνολατίνους τῆς Προβηγκίας (δ). Ἀλλὰ θαυμασία ἀπρονοησία ἀφῆρπασεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ εὐεργέτημα τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοῦ πολιτικῆς ἐνότητος. Καὶ κατ' αὐτοὺς ἐτι

ὅσον ἐν Ὀλλανδίᾳ, οὐχ ἦτον ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον εὐημεροῦν.

(α) Εἰς τὸ μέρος ὅπερ καλοῦσι Μαλασσίαν ἢ Νοτασίαν.

(β) Πάλῃ τόσον ἐπικίνδυνος διὰ τὴν Αὐστροουγγαρίαν, ἐνθα οἱ Γερμανοὶ, οἱ Σλαῦοι, οἱ Ἰταλοὶ, οἱ Μαγυάροι, οἱ Ρουμάνοι δὲν ὁμοφρονοῦν.

(δ) Γνωστὸν ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις Μασσαλία, Νίκαια, κτλ. μετέδωκαν τὸν πολιτισμὸν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, ὅπου τὰ ἔχνη τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν ἐξηφανίσθησαν. ἴδε *Egger* Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Γαλλίᾳ. Καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς νεωτέροις χρόνοις δὲν εἶναι δύσκολον νὰ εὕρῃ τις διαθέσεις ἑλληνικὰς ἢ φιλελληνισμὸν παρὰ τοῖς διασήμεσι Γάλλοις, ὧν αἱ οἰκογένειαι ἀνεμίχθησαν δ' ἀσυνόριστοι τοῖς Ἑλλήσι, ἤτοι τῶν Ἀνδρέου Σεγιέ καὶ τῶν Θιέρς.

τοὺς εὐτυχεῖς πολέμους τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας ἠδύνατό τις νὰ προῖδῃ τὰ ἀναπόφευκτα αἴτια μελλούσης καταστροφῆς, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ πράγματα, τ' ἀληθῶς παράδοξα, ἅτινα ἀναφέρει τὸ *Blakwood Magazine*. Ἐν τῷ Κριματικῷ πολέμῳ 70000 ἄνδρες ἀπέθανον ἐξ ἀσθενειῶν καὶ στερήσεων, τοσοῦτον ἄθλιος ἦν ὁ διοργανισμὸς τοῦ στρατοῦ, ἐνῶ 20000 ἀπέθνησκον ἐπὶ τῶν πεδίων τῶν μαχῶν ἢ ἐκ τραυματίων. Ἡ αὐτὴ ὀλιγωρία ἐπεκράτησε καὶ ἐν τῷ Ἰταλικῷ πολέμῳ. Ὁ ἰατρὸς Σαρπολλίων ἀναφέρει ὅτι οἱ τραυματῖαι τῶν πάντων στερούμενοι ἠναγκάζοντο νὰ σύρωνται ἐξω τῶν κλινῶν καὶ νὰ ἐπαιτῶσιν ἐν ταῖς ὄδοις. Ὅτε ἐγένετο λόγος νὰ ἀπιδυθῶσιν εἰς κρίσιμον πάλιν ἐναντίον ἀπάσης τῆς Γερμανίας, μόλις εὐρέθησαν 93,000 ἄνδρες ὑπὸ τὰς σημαίας, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχωσι 500,000.

Ἦδη ἡ θρησκευτικὴ μισαλλοδοξία διαδεχθεῖσα τὸν πολιτικὸν φανατισμὸν τοῦ Δήμου, ὅστις ἠθέλησε νὰ πυρπολήσῃ τοὺς Παρισίους, σοβαρωτέρην καθιστᾶ τὴν τοσοῦτον ἤδη κρίσιμον κατάστασιν τῆς Γαλλίας. Αἱ καθολικαὶ χῶραι, αἵτινες ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐκραύγαζον κατὰ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διότι παρεδέχετο καὶ ἐσέβετο τὰ δικαιώματα τῆς πολιτείας, αἰσθάνονται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ ἀτοπήματα τοῦ θεοκρατικοῦ συστήματος, ὅπερ εἰσῆγαγεν ἐν τοῖς κόλποις αὐτῶν ὑλοπνευματισμὸν λίαν ἐπιφοβὸν διὰ τὴν δημόσιον εἰρήνην καὶ διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας. Αἱ καταχρήσεις τῆς θεοκρατίας ὄφειλον ἀφεύκτως νὰ παραγάγῃσι τὸν ὀρθολογισμὸν. Ὁ ὀρθολογισμὸς, τὸν ὅποιον ὁ Βολταῖρος καὶ οἱ ἐγκυκλοπαδισταὶ τοῦ ΙΗ' αἰῶνος τοσοῦτον εἰσέχυσαν, προσεκτίησάν τοὺς δημοκρατικούς τῶν μεγαλοπόλεων καὶ τοὺς Ὀρλεανιστάς ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἀστῶν, καίτοι οὗτοι πολλάκις δεικνύνται ἀμφιρρέποντες (α). Οἱ νομιμόφρονες εὐγενεῖς, ὑπὸ συν-

(α) Τὸ κωμικὸν πρόσωπον τοῦ Κ. Στρατάρχου (*Marechal*) ἐν τῷ *Fils de Giboyer*

τηρητικού ὀρμώμενοι πνεύματος, καὶ οἱ χωρικοί ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὴν παράδοσιν ἥτις πανταχοῦ χαρακτηρίζει τὴν τάξιν τῶν γεωργῶν, μέγαν ζῆλον δεκνύουσι πρὸς τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ἀλάθητον τῶν παπῶν. Οἱ βοναπαρτισταί, καίτοι ἦττον τῶν ὀπαδῶν τοῦ Ἑρρίκου Ἐ' ὀρθόδοξοι, ὀφείλουσι νὰ σέβωνται τὰς πεποιθήσεις τῶν χωρικῶν, τῶν ὁποίων αἱ ψῆφοι ἱδρυσαν τὴν δευτέραν αὐτοκρατορίαν καὶ οἵτινες εἰσὶν ἡ κυριώτερα ἐλπίς τοῦ Ναπολέοντος Δ'. Οἱ διαμαρτυρούμενοι, οἱ νῦν εὐάριθμοι (6), ἀσήμαντον κατέχουσιν ἐν τῇ πολιτείᾳ θέσιν. Τὸ αὐτὸ ὁμῶς δὲν συμβαίνει καὶ περὶ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες διὰ τῆς ἀπέριου ἐπιρροῆς ἦν παρέχει αὐτοῖς ὁ πλοῦτος τῶν ἀναπληροῦσι τὸ μικρὸν τοῦ ἀριθμοῦ. Ἀλλὰ πλείστοι αὐτῶν ἐγένοντο Γερμανοὶ ὡς ἐκ τῆς προσαρτήσεως τῶν δύο ἐπαρχιῶν, αἵτινες περιεῖχον τοὺς πολλοὺς Ἰουδαίους (6). Τὸ μυθιστόρημα τοῦ Δισραῆλ *Ἡ Συβίλλη* ἢ τὰ δύο ἔθνη, διεγείρει τὰς σκέψεις περὶ τῆς θέσεως τῆς Γαλλίας, ἔνθα δύο λαοὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους ζῶντες, οὐδεμίαν κοινὴν δοξασίαν ἔχουσιν. Αἱ διαιρέσεις ἐπὶ πολιτικῶν ζητημάτων εἰσι περισσώτεροι ἢ ἐπὶ θρησκευτικῶν. Συγγραφεὺς τις Γάλλος διακεκριμένος ἔλεγεν ὅτι, «Ἐνῶ τὰ ἔθνη ταῦτα (ἡ Γερμανία κτλ.) ἐπεκτείνονται ἢ ἀναλαμ-

κωμωδίας τοῦ Κ. Οὐζιέ, περιγράφει φυσικώτατα τὸν ἀστὸν τὸν διακυμαινόμενον μεταξὺ τῶν ἐθίμων του καὶ τοῦ φόβου τοῦ ν' ἀπομωνωθῆ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν προσβεύων τὰ τοῦ Βολταίρου.

(α) Κατάγονται ἐκ τῶν Οὐγενότων ἐκείνων τῶν τόσον ἀπηνῶς καταδιωθέντων ὑπὸ Λουδοβίκου ΙΔ'. (Ἴδε *Michelet Louis XIV et la rélocation de l'Édit de Nantes*). Πολλοὶ εἶχον καταφύγει εἰς Πρωσσίαν, ἔνθα οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀποδεικνύονται ἐνθερμοὶ ἀντίπαλοι τῆς Γαλλίας, ἥτις τόσον ἀπηνῆς ἐφάνη πρὸς τοὺς προγόνους των.

(6) Ἴδε Δανιὴλ Στάουμπεν *Σκηρὰς τοῦ Ἰουδαϊκοῦ βίου ἐν Ἀ.Ιταλίᾳ*.

θάνουσιν, ἐν Γαλλίᾳ ἐρίζουσι περὶ ἀθλιεστάτων ζητημάτων ἢ Γαλλία φαίνεται ὅτι κατέστη ἀνίκανος νὰ ἐπιμείνῃ εἰς θέλησίν τινα ἐνδελεχῆ, εἰς φρόνημά τι διαρκές. Ἰπάρχουσιν ἐν αὐτῇ μικρομεγάλοι τινὲς ἄνδρες θέλοντες νὰ παραστήσωσι πρόσωπον Μιραβὼ ἢ Ῥοβεσπιέρρου. Τὴν ἐπιούσαν τῆς μάχης τῆς Σαδόβας καὶ βασιλεύοντος τοῦ Ναπολέοντος ἀπῆντα τις ἀνθρώπους λέγοντας: «Εἰμὶ Γιρονδίνος,» καὶ ἄλλους: «Εἰμὶ Ἰακωβίνος.» Δὲν ὑφίστανται δύο μόνον κόμματα, ἀλλὰ δέκα, ἦτοι οἱ νομιμόφρονες, οἱ καθολικοὶ νομιμόφρονες, οἱ καθολικοὶ βοναπαρτισταί, οἱ δημοκρατικοὶ βοναπαρτισταί, οἱ συντηρητικοὶ βοναπαρτισταί, οἱ δημοκρατικοὶ ὀρλεανισταί, οἱ νομιμόφρονες ὀρλεανισταί, οἱ μετρίοφρονες δημοκρατικοί, οἱ ἐρυθροὶ ἢ ἄγαν δημοκρατικοί, οἱ κοινοκτῆμονες, κτλ. Οἱ Γάλλοι, δαπανώμενοι εἰς τὰς λυσσώδεις διαμάχας των, φαίνεται ὅτι οὐδόλω; διορῶσι τὴν κρίσιμον κατάστασιν τῆς χώρας των, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ φιλολογία καὶ ἡ ἐπιστήμη (6) παρακμάζουσι προφανῶς καὶ ἥτις διατρέχει κίνδυνον ν' ἀπολέσῃ τὴν ἐν Εὐρώπῃ ἐπιρροὴν τῆς.

Ἐν Ἰταλίᾳ ἡ ἐθνικὴ ἐνότις, ἥτις πρὸ ὀλίγων συνετελέσθη ἐτῶν, φυσικῶ τῷ λόγῳ εἶναι ἦττον στερεὰ ἢ ἐν Γαλλίᾳ, τῶν Κελτῶν, τῶν υἱῶν τῶν Λογγοβάρδων, τῶν Λιγυστικῶν, τῶν βορείων Οὐενέτων, τῶν Ἐ-

(α) Μάτην ἀπεπειράθησαν νὰ εἰσαγάγῃσι τὴν ὑποχρεωτικὴν προκαταρκτικὴν ἐκπαίδεισιν, τὴν τόσον εὐχερῶς δεκτὴν γενομένην ἐν Ἑλβετίᾳ, καὶ νὰ μεταρρυθμίσωσι τὴν ἀνωτάτην καὶ μέσην ἐκπαίδευσιν ἐξκολουθοῦσι δ' εἰσέτι τὰς ἀπρηχαιωμένας μεθόδους τῶν Ἰησουϊτῶν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος. Ἐν χώρᾳ ἐν ἣ ἀφειδῶς δαπανῶσιν ἑκατομμύρια πρὸς ἱδρυσιν μονῶν, ἐκκλησιῶν πολυτελῶν, κτλ., ἐλλείπουσι χρήματα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν.

(α) Ὁ *Augustin Thierry* ἐν ταῖς Ἐπιστολαῖς περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Γαλλίας ἀποδεικνύει ὅτι ἡ γαλλικὴ ἐθνικότης δὲν ἀνέρχεται πέραν τῆς ἐποχῆς τοῦ Καπέτου.

τρούσκων, τῶν κεντρώων Λατίνων καὶ τῶν πρὸς νότον Ἑλλήνων μὴ συμπαθούντων ἐνθέρμως πρὸς ἀλλήλους. Τὸ ἐμπόριον δὲν πλουτίζει πλέον τὸν τόπον, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, μεγάλη δὲ παρατηρεῖται διαφορὰ ἐν τῇ ἐξαγωγῇ καὶ εἰσαγωγῇ. Ἀλλ' αἱ θρησκευτικαὶ διαμάχαι δὲν ἐπιφέρουσι βαθεῖας διχοφροσύνας ἐν ταῖς δυσφόροις ταξέσι τῆς χώρας, ὅπως ἐν τῇ γαλλικῇ Δημοκρατίᾳ, ὅπου τὰ κόμματα ποιοῦσι χρῆσιν τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των. Ἐξαιρέσει μεμονωμένων τινῶν ὀπαδῶν τῆς ἀντιδημοκρατικῆς δυναστείας, δὲν ὑφίσταται ἐν τῇ ἰταλικῇ χερσονήσῳ κυρίως νομιμόφρον κόμμα. Πρὸς τοῦτοις, ὁ κληρικός, ὅστις βασιλεῖται ἐπὶ τῆς αἰωνίου ἀφοσιώσεως τῶν πλείστων Ἰταλῶν, δὲν ἐκδηλοῦ μέγαν ζῆλον (ὡς ἐδείχθη ἐν ἐτει 1875) κατὰ τὴν καθολικὴν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας) Ἴν' ἀποκρούσῃ τοὺς ὀρθολογιστὰς καὶ νὰ περιβάλῃ τὴν χώραν μὲ ἀπειρον διακλάδωσιν ἀδελφοφύτων. Τέλος οἱ δημοκρατικοὶ ἀπέβαλον πολὺ τῆς σημασίας των ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ματζίνη καὶ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ στρατηγοῦ Γαριβάλδη ἀπὸ τῆς πολιτικῆς. Ὁ πνευματικὸς ὀρθολογισμὸς τοῦ διασῆμου Γενονησιῶτου δημογῶγος δὲν ἔχει πλέον τοὺς δραστηρίους ἐκείνους ἐξκοπτόλους, οἵτινες ἀπεδεικνύοντο ὁ τρόμος τῶν κυβερνήσεων καὶ τοῦ καθολικοῦ κλήρου. Οἱ κοινοκτῆμονες δὲν ἀποτελοῦσι πλέον, ὅπως ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, κόμμα ἰσχυρὸν, ὅπερ τὰς θεωρίας αὐτὰς τοῦ Ματζίνη νομίζει ὡς ἀπαύγασμα τοῦ ἐκ Γενεύης Ι. Ι. Ρουσσῶ, ὡς ἀληθεῖς τετριμμένας ἰδέας. Ἐκ τῶν τριῶν μεγάλων λατινικῶν ἐπικρατειῶν ἢ Ἰταλία ἄρα εἶναι ἡ μόνη, ἣς ἡ κατάρσις τυγχάνει, συνελόντι εἰπεῖν, ἡ μᾶλλον τῶν ἄλλων ὀλιγωτέρας παρέχουσα ἀνησυχίας.

Πολιτικὸς τις ἔλεγε μετὰ τὸ Σεδάν: «Δὲν ὑπάρχει πλέον Εὐρώπη!» Ἡ ἀπομίμησις αὐτῆ τοῦ περιφθῆμου λογιῶ «Τετέλεστοι ἢ Πολωνία!» πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ δώσῃ ἰδέαν ἀκριβῆ τῆς ἀληθοῦς τῶν πραγμάτων καταστάσεως. Πολλάκις οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ὑπέκυψαν εἰς τὴν ὑπεροχὴν ἔθνους

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α΄.)

τινὸς τῆς ἡπείρου ταύτης. Ὅτε ὁ Καρολομάγνος, ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς παπασύνης, ἱδρυσεν τὴν ἁγίαν ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν, ἡ Εὐρώπη ὑπήκουεν εἰς τοὺς Φράγκους, τοῦτέστι τοὺς Γερμανοὺς. Οἱ διάδοχοι τοῦ μεγάλου Καρόλου πολλάκις ἀπεπειράθησαν νὰ ἀνακτῆσωσι τὴν πρώτην ὑπεροχὴν. Ὅτε δὲ ὁμώνυμος αὐτῷ αὐτοκράτωρ (Κάρολος δ' Ε') ἐγένετο κύριος τῆς Ἰσπανίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς, ἐπιστεύθη ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ ἤθελον ἐπιβάλλει τὸν συγκεντρωτικὸν καθολικισμὸν καὶ τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην (α). Ὁ Ναπολέων, θέτων τὸν ἀστὸν τῆς Ῥώμης ἐπὶ τῆς τριχρόου σημαίας καὶ ἀποκαλῶν προσηγορῶς τὸν Καρολομάγνον *σεβαστὸν προκατόχον του*, προέβλεπεν ἑαυτὸν ὡς τὸν συνεχίζοντα τὴν πολιτικὴν τῶν Καيسάρων καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἁγίας αὐτοκρατορίας, οἵτινες ἐλογίζοντο οἱ κληρονόμοι τῶν Αὐγούστων καὶ τῶν Τραϊανῶν. Ἡ εἰκὼν τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ πολεμιστοῦ δὲν διέλειπε νὰ προσβάλλῃ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τὴν φαντασίαν τῶν ἡγεμόνων μεγάλων ἐπικρατειῶν, μὴ ἀναμνησθέντων ὅτι ἡ ἐπὶ τὴν Ῥωσσίαν ἐκστρατεία ἐπέφερε τὸν *συνασπισμὸν* τῆς Εὐρώπης ὅλης κατὰ τῆς κυριαρχίας τῆς Γαλλίας. Κατὰ τὰ τέλη τῆς βασιλείας Νικολάου τοῦ Α' *συνασπισμὸς* ἔθηκεν ἐπίσης τέρμα εἰς τὴν ὑπεροχὴν ἣν ὁ ἐχέφρων Ἀλέξανδρος ἐκληροδότησε τῷ διαδόχῳ του. Τέλος δὲ ὁ πόλεμος κατὰ τῆς Πρωσσίας ἐπέφερε *συνασπισμὸν* τῶν γερμανικῶν ἐπικρατειῶν, ὃν ὑπεστήριξαν ἠθικῶς αἱ πλείστοι τῶν δυνάμεων, κατὰ Ναπολέοντος τοῦ Γ'. Ἀναμνηστικῶς, χάρις εἰς τοὺς σιδηροδρόμους, εἰς τὸν τηλεγράφον, εἰς τὰς γενωτάτας σχέσεις αἵτινες ἐδημιουργήθησαν μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, θὰ ἦν εὐκολώτερον ἤδη εἰς ἡγεμόνα τινὰ νὰ

(α) Ἡ Ἰσπανία παρήγαγε τοὺς δομινικανούς καὶ τοὺς Ἰησουίτας, οἵτινες τοσοῦτον συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐνισχύσωσι τὴν παπικὴν ἐξουσίαν κατὰ τῆς ἐξουσίας τῶν ἐπισκόπων καὶ τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς.

κυβερνήση τὴν μικρὰν ἡμῶν Εὐρώπην ἢ ἐπὶ τῶν χρόνων Καρόλου τοῦ Ε'. Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Κίνας, καὶ τοὶ μὴ ἔχων τόσον εὐνοϊκὰ τὰ πράγματα, κατορθοὶ νὰ ὑπακούηται ὑπὸ 400,000,000 Ἀσιανῶν. Ἡ βασίλισσα Βικτωρία ἔχει ὑπηκόους τῶσους, ὅσοι εἶναι καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, ἢ τοὶ ἐν Λονδίῳ (Εὐρώπη), Καλκούτῃ (Ἀσία), Μελβούρῳ (Αὐστραλία), Ὁττάβα (Ἀμερικὴ) ἐν τῷ ἀρκωτικῷ τῆς Καλῆς Ἑλλάδος (Ἀφρική), δηλ. εἰς τὰ πέντε τοῦ κόσμου μέρη. Ἀλλ' ἐὰν τὸ τῆς φιλοπατρίας πνεῦμα, ὡς ἐνόουν αὐτὸ μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, κατέστη χαλαρότερον, ἂν ἡ φυλετικὴ πολιτικὴ ἀπέκτισε πολλοὺς ὁπαδοὺς, ἀποσκιρτήσαντας τῆς πολιτικῆς τῶν ἐθνικοτήτων, ἢ μικρὰ πραγματικὴ συμπάθεια ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν διαφόρων φυλῶν ἢ ἐθνικῶν οἰκογενειῶν, μεταξὺ δὲ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Σκανδιναυῶν, μεταξὺ τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ἰβήρων, ὁ ὑπὲρ ποτε σφοδρότερος ἀποδεικνυόμενος ἀνταγωνισμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν, ἢ δυσχερεία μετ' ἧς ἡγεμῶν ξένης καταγωγῆς γίνεται δεκτὸς εἰς τινὰς χώρας (ὁ δοῦξ τῆς Ἀόστης, ἵνα ἐν ἀναφέρωμεν παράδειγμα, δὲν ἐπέτυχεν ἐν Ἰσπανίᾳ καλλίτερον τοῦ Ἰωσήφ Βοναπάρτου), καὶ ἄλλοι εἰσέτι λόγοι τείνουσι νὰ πιστώσωσιν ὅτι ἂν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς ὕψηλλου, ἂν προεῖπεν ὁ Φουριέ, δὲν θὰ βασιλεύσει κατὰ τὸν 19. αἰῶνα, ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Εὐρώπης βεβαίως δὲν θὰ στεφθῇ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

ΔΟΡΑ ΙΣΤΡΙΑΣ.

ΠΕΡΙ ΔΑΚΤΥΛΙΩΝ.

Ἐν παντὶ καιρῷ οἱ τε βάρβαροι καὶ οἱ πεπολιτισμένοι ἔφερον ποικίλα κοσμήματα, οὐδὲν ὅμως αὐτῶν ἀνακαλεῖ ἀναμνήσεις λόγου ἀξίας ὅσας ὁ δακτύλιος. Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἀνάγεται εἰς ἀπωτάτους χρόνους, ἐπὶ αἰῶνας δὲ πολλοὺς ὁ δακτύλιος συνεδέθη πρὸς τὰς σπουδαιότερας πράξεις τοῦ δημοσίου

καὶ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου· ἐχρησάμευε τοῦτέστιν ὡς μέσον ἀναγνωρίσεως, ὡς πληροξούσιον, καὶ ἀντικαθίστα τὰ συστατικά γράμματα, ὧν χάριν ὁ κομίζων τυγχάνει ἐγκαρδίου ὑποδοχῆς· προσέτι ἀπεδεικνύετο χρήσιμος ἐσάκις ἐξεδίδοντο βασιλικὰ διατάγματα καὶ ἐσάκις ἐπρόκειτο νὰ μεταβιβασθῇ εἰς ἄλλον ἢ κυριαρχικὴ ἐξουσία. Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος θνήσκων ἔδωκε τὸν δακτύλιόν του τῷ Παρμενίωνι εἰς σημείον ὅτι αὐτῷ μεταβιβάσει τὴν ἐξουσίαν.

Ὅτε ὁ Φαραὼ ἀνέθηκε τῷ Ἰωσήφ τὴν κυβερνήσιν τῆς Αἰγύπτου, ἐξήγαγε τὸν δακτύλιόν του καὶ ἔδωκε τῷ νέῳ Ἰσραηλίτῃ εἰς σημεῖον τῆς ἰσχύος, δι' ἧς τὸν περιέβαλλεν. Ὁ Ἀρταξέρξης τὸ αὐτὸ ἔπραξε πρὸς τὸν Ἀμῶν ὅτε ἐνέκρινε τὸ σκληρὸν σχέδιον τοῦ ἐξοντώσαι ὅλους τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἀργότερον ὅτε διέταξε τὸν Μαρδοχαῖον νὰ γράψῃ πρὸς ἀνάκλησιν τῆς πρώτης διαταγῆς τὰ γράμματα αὐτὰ ἠθέλησε νὰ σφραγισθῶσι διὰ τοῦ δακτυλίου του.

Ὁ δακτύλιος κατ' ἄλλην ἐποχὴν ἀπεδείκνυε τὴν κοινωνικὴν τάξιν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός· ὁ δὲ βασιλικὸς δακτύλιος εἶχε τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἢ καὶ τὸ σκῆπτρον ἢ διαδῆμα.

Τὸ σχῆμα τοῦ δακτυλίου εἶναι σύμβολον αἰωνιότητος, αἱ δὲ πολύτιμοι ὕλοι, ἐξ ὧν σύγκειται, εἰσὶ σύμβολον μεγίστων ἀρετῶν. Ὁ δακτύλιος εἶναι ὁ δεσμὸς ὁ συνδέων τοὺς ἐρώντας· εἶναι ἀνάμνησις ὑποθάλπουσα καὶ διατηροῦσα τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς φίλους, οἵτινες κατέλιπον ἡμᾶς. Ἄπασιν αἱ ἀρεταὶ αὐταὶ ἐξικουοῦσιν ἡμῖν ἰδιαιτὶ ὁ δακτύλιος τῶσων ἠξιώθη τιμῶν ἐν τῷ μύθῳ καὶ τῇ παραδόσει. Ἐν τῷ περιφήμῳ σανσκριτικῷ δράματι ὑπερ ἔγραψεν ὁ Καλιδάσα, ἐμπνευσθεὶς ἐκ τῶν συμβάντων τῆς ὠραίας Σακουντάλας, ὅλη ἡ ραδιουργία περιστρέφεται εἰς δακτύλιον, ἂν ὁ Δουσιάντας ἐδώρησε τῇ νεαρᾷ συζύγῳ του καὶ ὅστις συντελεῖ εἰς τὴν ἀναγνώρισίν της. Αἱ Νηρηίδες καὶ τὰ δαιμόνια συνεχῶς χρωῦνται δακτυλίοις ἵνα ἐξαπατήσωσι τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀποσπάσωσιν αὐτοὺς τῶν νομίμων συζύγων. Ἐγ-

καίρως ἐγένετο ἡ παρατήρησις ὅτι οἱ ἰχθυὲς ἀπλήτως κατέπινον ἅπαντα τὰ λαμπρὰ ἀντικείμενα ἅτινα ἐρίπτοντο εἰς τὸ ὕδωρ, οἱ δὲ παλαιοὶ μυθολογοὶ ἐπωφελήθησαν ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης καὶ κατὰ κόρον ἐπαναλαμβάνουσι ὅτι οἱ ἀπολεσθέντες δακτύλιοι ἀνευρέθησαν, ὅσκις οἱ κύριοι τῶν ἠθέλησαν, ἐν τῷ στομάχῳ ἀτακῶς, λύκου (ἰχθύος τῶν ποταμῶν), ἢ κυπρίνου.

Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐμεγαλοφρόνουν ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ τόσον τυφλῶς ὅσον ἡμεῖς. Πολυκράτης ὁ τῆς Σάμου τύραννος τῶσος διαρκοῦς εὐδαιμονίας ἀπῆλαυεν, ὥστε ἤρχισε νὰ δυσπιστῇ πρὸς τὴν εὐνοίαν τῶν θεῶν. Ὁ σοφὸς βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Ἀμοσις συνεβούλευσεν ὅθεν αὐτὸν νὰ ἐξευμενίσῃ τὴν Νέμεσιν, ἀποβάλλων τὸ πολυτιμότερον τῶν πραγμάτων του (α). Ἦρσε τῷ Πολυκράτῃ ἡ συμβουλὴ καὶ ἐπιβὰς πεντηκοντόρου ἀνήχη ἐἰς τὸ πέλαγος καὶ ἔριψε τὴν ἢ ἐφόρει χρυσοδέτον ἐκ σμαράγδου σφραγίδα, ἔργον τοῦ Θεοδώρου Τηλεκλέους Σαμίου· τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεεν· ἀφικόμενος δὲ εἰς τὰ οἰκία ἐλυπεῖτο (Ἡροδότου Β. Γ. κεφ. 39—45). Τὴν πέμπτην ἢ ἕκτην ἀπὸ τούτων ἡμέραν ἀλιεὺς λαθὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν, ἠξίου νὰ δώσῃ δῶρον τῷ Πολυ-

(α) Ἡροδ. 40. Καὶ κω: τὸν Ἀμοσιν ἐπευχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ ταῦτ' ἦν ἐπιμελῆς· πολλὰκις δ' ἔτι πλεονῶς οἱ εὐτυχίης γινομένης, γράψας εἰς βιβλίον τὰδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον. Ἀμοσις Πολυκράτῃ ὡς λέγει ἠδὲ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξένον εὐπρήσσοντα· ἐμοὶ δὲ αἱ σὰι μεγάλα εὐτυχία οὐκ ἀρέσκουσι, τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὡς ἔστι φθονερὸν καὶ κω: βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἄν κήδωμαι, τὸ μὲν τι εὐτυχίῃ τῶν πρηγμάτων, τὸ δὲ προσπατεῖν καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἐναλλάξ πρήσων, ἢ εὐτυχίῃν τὰ πάντα οὐδένα γὰρ κω: λόγῳ οἶδα ἀκούσας, ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐπειεύτησε πρόρρητος, εὐτυχίῃν τὰ πάντα· οὐ ὦν νὸν ἐμοὶ πειθόμενος ποίησον πρὸς τὰ: εὐτυχίας τοιαῦτα· φροντίσας τὸ ἂν εὖρῃς ἐόν τοι πλείπτου λόγου ἀξίον, καὶ ἐπ' ὧ σὺ ἀπολυμένη μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις, τούτῳ ἀποβάλε οὕτω ὅπως μηκέτι ἤσεις ἐς ἀνθρώποι· ἦν τε μὴ ἐναλλάξ ἤδη τῆρπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι ταῖσι πάθεται προσπίπτουσι, τρῶπῃ τῆρ ἐ: ἐμεῦ ὑποκειμένη ἀξίε.

κράτῃ· ἐνῷ δὲ οἱ θεράποντες ἔταμον, εὖρον ἐν τῇ νηδίᾳ τὴν σφραγίδα τοῦ τυράννου. Ἄμα ὁ Ἀμοσις ἔμαθε ταῦτα, ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Πολυκράτους, ἐπεμψεν εἰς Σάμον κήρυκας ἵνα διαλύσῃ τὴν ξενίαν (συμμαχίαν), διότι ἔγνω ἐκ τῆς τῶσος ὑπερμέτρου εὐτυχίας ὅτι ὁ Πολυκράτης δὲν ἐμελλε νὰ τελευτήσῃ καλῶς. Τῶντι' ἡ τύχη εἶχε μεταβληθῆ, ὁ δὲ Πολυκράτης, αἰχμησώτως τῶν Περσῶν γενόμενος, ἀνεσκολοπίσθη. Ἐν τινι βιογραφίᾳ δυτικοῦ ἀγίου (Ἀγγλου) ἀπαντᾶται παράδοσις περὶ δακτυλίου ἀπολεσθέντος καὶ ἀνευρεθέντος. Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας ἐρασθεῖσα ὠραίου στρατιώτου ἔδωκε αὐτῷ δακτύλιον, ἂν παρὰ τοῦ ἀνδρός της εἶχε λάθει. Ὁ βασιλεὺς ἀπαντήσας ἡμέραν τινὰ τὸν στρατιώτην κοιμώμενον καὶ φέροντα τὸν δακτύλιον, ἔλαβε τοῦτον καὶ ἔριψεν εἰς τὸν ποταμὸν· μετ' ὃ μετέβη παρὰ τῇ γυναικὶ καὶ ἐζήτησε τὸ κόσμημα. Ἡ δυστυχὴς βασίλισσα ἔστειλε παρὰ τῷ στρατιώτῃ τὴν ἐξ ἀπορρήτων της ἵνα λάβῃ τὸ ζητηθὲν, ἀλλὰ τοῦτο εἶχεν ἀπολεσθῆ· καταθρουβηθεῖσα ὅθεν ἔσπευσε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀντίληψιν τοῦ μνησθέντος ἀγίου, Κέντιγκερον καλουμένου Οὔτος, ὅστις τὰ πάντα ἐγίνωσκε, μεταβαίνει εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Κλύδ, ἀγρεύει ἀτακῶς, σχίζει αὐτὸν, εὕρισκε τὸν δακτύλιον καὶ πέμπει εἰς τὴν βασίλισσαν, ἥτις ἐμπλεως χαρᾶς κομίζει εἰς τὸν βασιλέα. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὅστις ἐπέισθη ὅτι ἠδίκησε τὴν γυναῖκα, ὤμοσεν ὅτι θὰ τιμωρήσῃ αὐστηρῶς τοὺς συκοφαντήσαντας αὐτὴν, ἀλλ' ἡ γυνὴ ἐμεσολάβησεν ὑπὲρ ἐκείνων καὶ οὕτως ἀπέφυγαν τὴν τιμωρίαν. Κατόπιν ἡ βασίλισσα ἐξομολογήθη εἰς τὸν ἅγιον Κέντιγκερον, ἔτυχε τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ ἐγένετο σώφρων.

Ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ τῆς Γραφῆς γίνεται λόγος περὶ δακτυλίων καὶ φαίνεται ὅτι οἱ Ἰσραηλίται ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐποχαῖς τῆς ἱστορίας τῶν ἔφερον, καὶ πολλοὺς μάλιστα. Αἱ ὠραὶ τῆς Παλαιστίνης κυφαὶ ἐκόσμου τοὺς δακτύλους τῶν πλουσίων δακτυ-

λοις και ἐτίμων ἰδίως τοὺς φέροντας ἀνθρακας, σμαράγδους και χρυσολίθους.

Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι εἶχον πολλοὺς δακτυλίους μὲ σφραγίδας χρυσαῖς, ἀργυραῖς ἢ ὄρειχαλκίνοις, ἐν αἷς συνεχῶς ἦν γεγλυμμένοι οὗ ἱερὸς κἀνθρακος. Τὸ ἐπιτομον, ὅπερ ἐλάτρευον ζῶν, μετὰ θάνατον ἐταρίχευον ἐτίμων δ' ἐν αὐτῷ τὸ ἔμβλημα τοῦ ἡλίου και τὸ σύμβολον τοῦ κόσμου. Οἱ δακτύλιοι τῶν τῆς κατωτέρας τάξεως Αἰγυπτίων ἦσαν συνήθως ἐξ ἐλέφαντος ἢ ἐκ κυανοῦ πηλοῦ.

Ὁ σὶρ Γάρδνερ Οὐβλινέων περιγράφει πελώριον δακτύλιον ἀνήκοντα εἰς Γάλλον διαμένοντα ἐν Κατῶν ἦν ἐκ χρυσοῦ ἀξίας 500 φράγκων και μεταξὺ διαφόρων ἔμβλημάτων κεχαραγμένων ἐν τῷ μετάλλῳ ὑπῆρχε τὸ ὄνομα βασιλέως διαδόχου Ἀμενουπόλεως τοῦ Γ', ζήσαντος κατὰ τὸ 1400 π. Χ. και γνωστοῦ παρ' Ἑλλήσιν ὑπὸ τ' ὄνομα Μέμωνος.

Ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Ὀμήρου οὐδαὶς ὑπαινιγμὸς περὶ δακτυλίων γίνεται φαίνεται δὲ ὅτι ἀργότερον εἰσῆχθησαν οὗτοι ἐν Ἑλλάδι. Τοῦ συρμοῦ ἀπαξ εἰσαχθέντος, μεγάλη ἤρχισεν νὰ γίνηται χρῆσις, ἐπὶ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος ὄλοι οἱ ἐλεύθεροι πολῖται τῆς Ἑλλάδος ἔφερον δακτύλους μὲ χρυσοῦν, ἀργυροῦν ἢ ὄρειχαλκίον σφραγίδα(α). Πρὸς πρόβληψιν παραποιήσεων ὁ μέγας ἐκεῖνος πολιτικὸς ἀπηγόρευσε τοῖς γλύπταις νὰ

(α) Ἦσαν δ' αἱ σφραγίδες κατ' ἀρχὰς ἐν γένει, και ἔπειτα παρὰ τοῖς πτωχοῖς, θριπτόβρωτα ἢ θριπτόδεστα ζῴα, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοφάνης. Συνήθως δ' εἶχον οἱ πολλοὶ σιδηροῦς δακτυλίους, ἀξίας τριῶν ὀβολῶν, και τότε κοινὴ ἦν ἡ χρῆσις αὐτῶν, ὥστε δακτυλίους εἶχον ὄλοι οἱ δεκακισχίλιοι μετὰ τοῦ Κύρου συναναβάντες. Τέλος δ' ἐγλύφοντο σφραγίδες και ἐπὶ πολυτίμων ψήφων (λίθων), και οἱ ἐπὶ τοιοῦτοις κομπάζοντες πλούσιοι χλευάζοντο ὑπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους «σφραγίδου χαργυροκομήται,» και «οἱ τὰς σφραγίδας ἐχόντες.» Αἱ τοιαῦται δὲ σφραγίδες ἐτιμῶντο συνήθως δέκα μῶν και ἐφοροῦντο εἰς τὸν παράμεσον δάκτυλον.—Ἴδε Ἀρχαιολογίαν Πραγκαθῆ, τόμ. α. σελ. 202—203, 416—417, 550—551.

τηρῶσι τὸν τύπον τῶν δακτυλίων ἅτινα κατασκευάζον (δακτυλιογράφῳ μὴ ἐξεῖται σφραγίδα φυλάττειν τοῦ πραθέντος δακτυλίου). Κατόπιν οἱ Ἕλληνες ἔφερον δακτυλίους κεκοσμημένους λίθοις τιμαλφῆσι, και μάλιστα δύο ἢ τρεῖς. Ἐκ τῶν ἀνδρῶν παρέλαβον και αἱ γυναῖκες τὸν κόσμον και οἱ δι' αὐτὰς δακτύλιοι κατασκευάζοντο ἐξ ἐλέφαντος και ἡλέκτρον. Ὁ Δημοσθένης ἠγάπα πολλὸν τοὺς δακτυλίους και κατηγοροῦσαν αὐτοῦ ὅτι ἐν ἡμέραις πονηραῖς τῆς δημοκρατίας ἐξώκειλε λίαν εἰς τὴν πολυτέλειαν αὐτήν. Οἱ κατὰ πάντα λιτοὶ Σπαρτιάται ἐναθροῦντο φέροντες ἀπλῶς σιδηροῦς δακτύλους.

Τοιοῦτοι ἦσαν και τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων οἱ δακτύλιοι, οἱ δὲ ἄγαν πατριῶται και ἀφοῦ εἰσῆχθησαν οἱ ἐκ πολυτίμων μετάλλων, πάλιν σιδηροῖς ἐχρῶντο. Οἱ πρέσβεις ἔφερον χρυσοῦς δακτυλίους, οἵτινες ἀπετέλουσαν μέρος τῆς ἐπισήμου στολῆς τῶν. Τὸ προνόμιον τοῦτο ἀκολούθως ἀπενεμήθη και τοῖς συγκλητικῶς και τοῖς λοιποῖς ἄρχουσι και δικασταῖς, ὡς και τῷ τάγματι τῶν ἵπποτων, ὅπερ ἀπέκτησε τὸ δικαίωμα χρυσοῦ δακτυλίου (jus annuli aurei). Οἱ αὐτοκράτορες ἐπεφυλάσσοντο ἑαυτοῖς τὸ δικαίωμα τοῦ ἀπονέμειν τὴν τιμὴν αὐτήν, τὴν λίαν ἐπιζήλον, διότι ἦν, τρόπον τινά, τίτλος εὐγενείας. Προϊόντος τοῦ χρόνου ὁμως, ὅτε ὁ αὐτοκράτωρ Αὐρηλιανὸς παρεχώρησεν εἰς ὄλους τοὺς στρατιώτας τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ φέρωσι δακτυλίους, ἡ τιμὴ αὐτὴ ἀπέβαλε τὴν ἀξίαν τῆς. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἰουστινιανοῦ οἱ δακτύλιοι κατέστησαν κοινότατοι και πᾶς πολῖτης ἐδύνατο νὰ φέρῃ.

Ἡ εἰς τῆς σφραγίδας τῶν Ἑλλήνων και Ῥωμαίων εἰσαγωγή γεγλυμμένων ζῶων ὑποτίθεται ὅτι ἐγένετο κατὰ μίμησιν τῶν ἱερῶν συμβόλων τῶν Αἰγυπτίων ἀργότερον δὲ, ὅτε ἐγενικεύθη ἡ συνήθεια τοῦ θεοποιεῖν τοὺς ἡγεμόνας και λατρεύειν τοὺς ἥρωας, τοὺς ἀρχαίους τύπους ἀντικατέστησαν αἱ ἀνθρώπινοι μορφαί. Ἐπὶ Πλινίου ἦσαν ἐν Ῥώμῃ τοῦ συρμοῦ δακτύλιοι φέροντες κεφαλὴν ἢ προτομὴν τοῦ Ἀρποκράτου. Οἱ Ῥωμαῖκοὶ δάκτυλοι, πάγιοι και πελώριοι, ἐφαί-

νοντο εἰς τοὺς ἀεροδιαίτους λίαν βαρεῖς και θερμοὶ τὸ θέρος· κατασκευάζον δὲ τοιοῦτους διὰ διαφόρους τοῦ ἔτους ὥρας. Ἐν καιρῷ πένθους ὁ Ῥωμαῖος ἀντήλλασσε τὸν χρυσοῦν δακτύλιόν του πρὸς σιδηροῦν, και πόλιτου θνήσκοντος συνεχῶς μετὰ τοῦ λειψάνου συνεκαίοντο οἱ δακτύλιοί του.

Εἰς τ' ἀγάλματα τῶν θεῶν και τῶν ἡρώων συνεχῶς ἔθετον δακτυλίους, οὗς ἡλλασσον κατὰ τὴν φύσιν τῆς τελουμένης ἐορτῆς. Πολλάκις οἱ Ῥωμαῖκοὶ δακτύλιοι ἦσαν βαρύτιμοι· ὁ τῆς αὐτοκρατειρας Φαυστίνης, λ. χ., ὑποτίθεται ὅτι ἐστοίχισεν ἐν ἑκατομμύριον φράγκων, ὁ δὲ τῆς Δομητίας ἐν και ἡμισυ.

Οἱ ἀρχαῖοι χριστιανοὶ οὐδόλως παρεδέχθησαν τὰ ἐν πολλοῖς βάνουσα και ἄσημα ἔμβλήματα τῶν Ῥωμαίων· ἐξελέξαντο ὁμως τὰ μάλλον συνάδοντα πρὸς τὴν πίστιν τῶν, ἦτοι τὴν περιστερὰν, τὴν ἄγκυραν, τὸν ἰχθύν, κλάδον φοίνικος, κτλ. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα μεγάλη ἀπεδείχθη ἡ τῶν δακτυλίων βιομηχανία και ἐν Γαλλίᾳ ὑπῆρχε σωματεῖον τεχνιτῶν, γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα δακτυλιοποιοί.

Οἱ ἀρχαῖοι Κελτικοὶ δακτύλιοι κατασκευάζοντο συνήθως ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος. Ὁ Ἀιτλεργότιδχ, υἱὸς τοῦ Μουίνεχμπερν, ὁ βασιλεύσας κατὰ τὸ ἔτος 3070 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, λέγεται ὅτι ἦν ὁ πρῶτος ἡγεμὼν, ὅστις εἰσῆγαγεν ἐν Ἰρλανδίᾳ τὸν συρμὸν τοῦ φέρειν χρυσοῦς δακτυλίους· διένειμε δὲ τοιοῦτους εἰς τοὺς διαπρέποντας εἰς τὰς τέχνας και ἐπιστήμας.

Οἱ νεώτεροι δακτύλιοι ὀφείλουσι τὴν καλλονὴν τῶν ὀλων εἰς τοὺς λίθους, μηδὲλως λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς τέχνης ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ χρυσοῦ. Ἐν τῷ δεκάτῳ ἑβδόμῳ αἰῶνι οἱ τοῦ συρμοῦ ὀπαδοὶ και οἱ φιλάρεσκοι ἔφερον πυραμειδοειδεῖς ἀδαμαντίνους δακτυλίους· μετεχειρίζοντο δ' αὐτοὺς ἢ ἀναγράφωσι ἐπὶ τῶν ὀλων στίχους και κύρια ὀνόματα.

Παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ὁ δακτύλιος ἔφεροτο εἰς τὸν μεσαιῶνα δάκτυλον ἢ τὸν ὠτίτην, ἰδίως ὅτε ἐχρησίμευεν ἀντὶ σφραγίδος, ὡς

ἐξάγεται ἐκ τινος χωρίου τοῦ Ἱερουμίου βεβαίως δὲ ἵνα πιστῶς ἀκολουθήσῃαι τὸ βιβλικὸν αὐτὸ προηγουμένον οἱ δοτικοὶ ἐπισκοποὶ ἔφερον εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα τὸν ἐπισκοπικὸν δακτύλιον. Ἀπεναντίας οἱ Αἰγύπτιοι ἔθετον τὸν δακτύλιον εἰς τὸν παράμεσον δάκτυλον ἢ ἐπιθάτην, και φαίνεται ὅτι δὲν ἤρκοῦντο εἰς ἕνα· δύναται δὲ τις νὰ ἴδῃ τῶνόντι ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσεῖῳ ἐπὶ τοῦ σώματος τεταριγεμένου νεκροῦ παράστασιν γυναικὸς φερούσης ἐπὶ τῶν δακτύλων και τῶν ἄκρων ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἀπειροῦς δακτυλίους.

Οἱ Ῥωμαῖοι κατ' ἀρχὰς τοὺς ἀπλοῦς δακτυλίους ἔφερον ἐπὶ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης χειρὸς, ἀδιαφόρως· ἀλλ' ὅτε ἤρχισαν νὰ κοσμήσωσι αὐτοὺς πολυτίμοις ἢ γεγλυμμένοις λίθοις, ἔφερον κατὰ προτίμησιν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς, διότι θηλυπρεπῆς ἦν νὰ φέρωσιν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς. Ἐνῶ δὲ κατ' ἀρχὰς ἕνα μόνον ἔφερον, ἔπειτα ἤρχισαν νὰ φέρωσιν ἐφ' ἐκάστου δακτύλου και κατόπιν ἐφ' ἐκάστης φάλαγγος. Ὁ Χαρίνος, καθ' ἃ συγγραφεὺς τις ἀναφέρει, ἔφερε καθ' ἐκάστην ἐξήκοντα δακτυλίους, ἐξ ἐφ' ἐκάστου δακτύλου, και μετὰ τούτων ἑκοιμάτο. Ἐν Γερμανίᾳ οἱ δακτύλιοι ἐφέροντο συνεχῶς εἰς τὰς φάλαγγας, κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν συνήθειαν.

Οἱ δακτύλιοι ἔχουσι και ἱστορικὴν ἀξίαν, διότι πολλάκις ἐχρησίμευσαν ὡς δεσμὸς μεταξὺ τοῦ βασιλέως και τοῦ βασιλείου, μεταξὺ τοῦ ἐπισκόπου και τοῦ ποιμνίου του, μεταξὺ τοῦ ἀββᾶ και τοῦ μοναστηρίου του, μεταξὺ τοῦ δόγου και τῆς Βενετίας ὅτε ἐνυμφεῖτο τὴν Ἀδριατικὴν κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Κοιμήσεως τῆς Παναγίας ῥίπτων τὸν δακτύλιόν του και ἐκφωνῶν τάδε:

«Σὲ νυμφεύμεθα, θάλασσα, διὰ τοῦ δακτυλίου τούτου, εἰς σημεῖον τῆς διηνεκοῦς κυριαρχίας μας ἐπὶ σέ.»

Ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσεῖῳ ὑπάρχουσι πολλοὶ δακτύλιοι διασῆμων προσώπων, ἐν οἷς και ἱστορικὸς τις Μαρίας τῆς βασιλείσσης τῆς Σκωτίας. Ὁ σεβάσμιος Κ. Χαυτῶν πρό τινων ἐξέθηκεν ἐν τῇ Ἀρχαιολο-

γική 'Εταιρία της 'Αγγλίας τὸν περίφημον δακτύλιον τοῦ Καίσαρος Βόργια¹ εἶναι δὲ ἐκ χρυσοῦ, ὀλίγον σμιλωμένος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ κύκλου φέρει τὸ ἀπόφθεγμα: *Prætor d,ti dfeilicis, kai γετέσθω d,ti δυνατόν*, μετὴν χρονολογίαν 1503. Τὸ κοίλωμα φέρει ἀνεστραμμένους γράμμασι τὸ ὄνομα τοῦ Βόργια, περικυκλωμένον μετὰ τὰς λέξεις *Cor unum, una via* (Μία καρδία, μία ὁδός). Ἐντομὴ πρὸς τὰ κάτω ἔφερεν, ὡς λέγουσι, τὸ δηλητήριον, ὅπερ ὁ Βόργιας ἐκέρα εἰς τὸν οἶνον τῶν ἀνυπόπτων ξένων του. Ἀντίβας ὁ Καρχηδόνιος ἔφερεν ἐφ' ἑαυτοῦ δηλητήριον, περιεχόμενον ἐντὸς δακτυλίου, καὶ διὰ τοῦ δηλητηρίου αὐτοῦ ἔδωκε τέλος εἰς τὴν ζωὴν του ἀφοῦ πᾶσαν ἀπέβαλεν ἐλπίδα. Ὁ πάπας Ἀλέξανδρος ΣΤ' (Βόργιας καὶ αὐτός) κατέχει δακτύλιον φέροντα κλεῖδα, ὡς εἶχον καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ῥωμαῖοι² περιεῖχε δὲ δηλητήριον. Ὅσάντι ἀγαθὸς ἐκείνος ἤθελε ν' ἀπαλλαγθῆ ἀμφιβόλου φίλου, τῷ ἔδιδε τὸν δακτύλιόν του καὶ τὸν παρεκάλει ν' ἀνοίξῃ τὸ ἐν αὐτῷ κιβωτίδιον. Τὸ κλειθρον δυσκόλως ἠνοίγετο ὅτε δὲ ἐπιέζετο, ἐξήρχετο ἀκωκὴ ἥτις ἐπέφερε νυγμὸν θανατηφόρον. Οἱ τοιοῦτοι δακτύλιοι, ἄνευ ὅμως δηλητηρίου, δὲν ἦσαν σπάνιοι³ συνεχῶς δὲ προσέδενον εἰς τοὺς δακτυλίους κλεῖδας ἀνοιγούσας πολύτιμα κιβωτίδια. Σημειώσωμεν ὅτι ὑπῆρχον δακτύλιοι, ὧν τὸ κοίλωμα περιεῖχεν ὠρολόγιον καὶ τοῦτο ἀκωκὴν, ὥστε ὁ κάτοχός του ἐδύνατο νὰ ἐξυπνήσῃ καθ' οἰκνδήποτε τῆς νυκτὸς ὥρας διὰ νυγμῶν προσγινομένου ἐκ τῆς ἀκωκῆς.

Αἱ γυναῖκες πάντοτε μεγάλην ἔδειξαν προθυμίαν εἰς τὸ θυσιάσαι τὰ τιμωρὰ κοσμήματά των ἐν ἐθνικαῖς ἀνάγκαις⁴ ἢ εὐγενεστέρᾳ δ' ἀμοιβῇ, ἢ ἀφοσιώσεως των εὐτυχῆ, χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ πολέμου τῆς γερμανικῆς ἀνεξαρτησίας (1813). Αἱ Γερμαναὶ κυραὶ εἶχον στείλει τότε ὅλα τὰ ἀδαμαντουργήματα καὶ κοσμήματά των εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, κατόπιν δ' ἔλαβον ἀνὰ ἓνα σιδηροῦν δακτύλιον μετὴν ἐξῆς ὑπε-

ρήφανον ἐπιγραφὴν *Ich gab Gold um Eisen* ('Ἐδωκα χρυσίον ἀντὶ σιδήρου).

Ἐν τῇ Ῥωμανίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἡ χειροτονία τοῦ νέου ἐπισκόπου γίνεται διὰ δακτυλίου, ὅπερ ἐστὶ τὸ σύμβολον τοῦ γάμου του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Τῷ 1494 ὁ πάπας Ἰνοκέντιος ὤρισε τὸ σχῆμα τοῦ ἐπισκοπικοῦ δακτυλίου. Ὄφειλε δηλ. νὰ ἦναι ὀλόχρυσος καὶ νὰ φέρῃ ἓνα λίθον ἄνευ ἐντομῆς. Οἱ ἐν χρήσει λίθοι ἦσαν ὁ ἀνθραξ, σύμβολον τῆς δόξης, ὁ σμάραγδος, σύμβολον τῆς γαλήνης καὶ τῆς εὐτυχίας, ὁ κρύσταλλος, σύμβολον τῆς ἀπλότητος καὶ ἀγνότητος. Οἱ δακτύλιοι οὗτοι συνήθως ἐχρησίμευον ὡς σφραγίδες, κατὰ τινὰς μάλιστα περιστάσεις. Ἐν Ἰσπανίᾳ, λ. χ., καὶ Γαλλίᾳ οἱ ἐπίσκοποι διὰ τοῦ δακτυλίου των ἐσφράγιζον τὰς κολυμβήθρας ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς τεσσαρακοστῆς μέχρι τοῦ μεγάλου Σαββάτου.

Ἡ σφραγὶς τοῦ πάπα (α) εἶναι δακτύλιος δὲν δὲν φέρει μὲν, ἀλλ' ὅστις ἀπὸ τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος χρησιμεύει ἵνα σφραγίζωνται τὰ ἀποστολικά ἢ παπικὰ θεσπίσματα⁵ πρὸ δὲ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐσφράγιζε μόνον τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ πάπα ἀλληλογραφίαν. Ὁ δακτύλιος οὗτος φυλάσσεται ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου ἀρχιεργαματέως καὶ ἔχει ἐκ χάλυβος τὴν σφραγίδα. Τὸν δακτύλιον ἀποθανόντος τοῦ πάπα συντρίβουσι μετὰ χρυσοῦν σφυρίον καὶ κατασκευάζουσι νέον διὰ τὸν διάδοχον. Τοῖς καρδινάλιοις μόλις κατὰ τὸν δωδέκατον αἰῶνα ἐπετράπη νὰ φέρωσι δακτύλιον ἐκ σαπφείρου, ὅστις εἶναι τὸ ἔμβλημα τοῦ ὑψηλοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος⁶ δίδεται δ' αὐτοῖς καθ' ἡν ἡμέραν προάγονται εἰς τὸ ἀξίωμα αὐτό. Τὸ δῶρον ὅμως τοῦτο δὲν εἶναι ἄδωρον, διότι ὁ λαμβάνων ὀφείλει νὰ πληρώσῃ ἀδρὸν ποσὸν χρημάτων. Οἱ καρδινάλιοι φέρουσι τὸν δακτύλιόν των καθ' ἑκάστην, ἐκτὸς τῆς μεγάλης Παρασκευῆς,

(α) Ὁ τοῦ πάπα δακτύλιος ὀνομάζεται τοῦ ἀλιέως· φέρει δὲ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀποστόλου Πέτρου (ὑπάρχοντος ἀλιέως), καθήμενου ἐπὶ πλοίου.

διότι ἡ Ἐκκλησία πενθεῖ τὸν νυμφίον της. Ἄλλοτε συνειθίζετο νὰ θάπτωσι τοὺς καρδινάλιους μετὰ τὸν δακτύλιόν των, ὡς καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ ἄλλα ἐξοχα πρόσωπα. Τοιοῦτοι δακτύλιοι εὐρέθησαν εἰς τὰ μνήματα, ἢτοι ἐν Ἀγγλίᾳ Ἐρρίκου τοῦ Β', Ῥιχάρδου τοῦ Β' καὶ τῆς Μαθίλδης, γυναικὸς Γουλιέλμου τοῦ Κατακτητοῦ συνεχῶς ὅμως τυμβωρύχοι ἠνέωξαν τοὺς τάφους ἵνα ληστεύσωσι τοὺς θησαυροὺς καὶ πολλάκις καθ' ὅδον προσέβαλαν ἐκφορὰς νεκρῶν. Ἡ Ἐκκλησία, ἡ ἀνατολικὴ μάλιστα, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀπεκήρυξε τὰ κοσμήματα ὡς πράγματα μάταια, ἀλλ' ἐφάνη συγκαταβατικὴ διὰ τοὺς δακτυλίους. Οὗτοι ἐν τῇ δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τινὰς περιπτώσεις ἀντικαθίσταν τὰ κομβολόγια καὶ ὁ φέρων ὑπερχεοῦτο νὰ εἴπῃ τόσα *Θεοτόκε Παρθένε, Πάτερ ἡμῶν, Πιστεύω*, κτλ. ὅσοι ἦσαν οἱ κόκκοι τοῦ κομβολογίου.

Καὶ ἡ δικαιοσύνη εἶχε τοὺς δακτυλίους της. Ὁ πρότερος τάξεως δικηγόρος κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ὀρκωμοσίας του διένεμε τοῖς παρευρισκομένοις ἀξιωματικοῖς καὶ ὑπαλλήλοις τῶν δικαστηρίων χρυσοῦς δακτυλίους, ὧν τινες ἦσαν βαρύτιμοι. Οἱ κατὰ τὸ 1737 ἐγκατασταθέντες 14 δικηγόροι διένειμαν 109 δακτυλίους ἀξίας 20 χιλιάδων φράγκων⁷ ὅφειλον δὲ νὰ δαπανήσωσι περισσότερα διὰ τοὺς δακτυλίους οὓς ἔδωκαν εἰς τοὺς συναδέλφους των.

Εἰς τοὺς δακτυλίους ἀπεδίδοντο ἄλλοτε πολλὰ μυστικὰ ἀρεταί. Οἱ Πολωνοὶ καὶ νῦν ἐτι πιστεύουσιν ὅτι ἕκαστος μὴν διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν πολυτίμου λίθου καὶ ὅτι ἡ ἐπιρροὴ αὕτη ἐξασκεῖται ἐπὶ τῶν γεννωμένων κατὰ τὸν μῆνα ἐκεῖνον παιδίων. Ὁ Καρχηδόνιος λίθος⁸ ἦν ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ἰανουάριον καὶ ἐσήμαινεν εὐστάθειαν καὶ πίστιν⁹ ὁ ἀμέθυστος ἦν Φεβρουάριος καὶ ἐδήλου εὐλικρίνειαν¹⁰ ὁ Μάρτιος εἶχε τὸν αἱματίτην, ὅπερ σημαίνει θάρρος καὶ ἐτοιμότητος πνεύματος¹¹ ὁ Ἀπρίλιος τὸν ἀδάμαντα—ἀθωότης¹² ὁ Μάϊος τὸν σμάραγδον—εὐτυχία καὶ ἔρωσ¹³ ὁ Ἰούλιος τὸν ἀχάτην—ὑγεία καὶ μακροβιότης¹⁴ ὁ Ἰούλιος τὸν σάρ-

διον—φαιδρότης¹⁵ ὁ Αὐγουστος τὸν σαρδωνυχα—συζυγικὴ εὐδαιμονία¹⁶ ὁ Σεπτέμβριος τὸν χρυσόλιθον—ἀντίδοτον κατὰ τῆς μωρίας ὁ Ὀκτώβριος τὸν ὀπάλλιον—ἐλπίς. ὁ Νοέμβριος τὸν τοπαζιον—πίστις¹⁷ ὁ Δεκέμβριος τὸν κάλαϊν—εὐτυχία.

Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον δακτυλίους εἰς οὓς ἀπέδιδον δύναμιν ἰαματικὴν ἢ ἀλεξιτήριον τῶν κακῶν. Ἐν τῇ ἀραβικῇ φιλολογίᾳ ὑπάρχει βιβλίον ἀποκλειστικῶς πραγματευόμενον περὶ μαγικῶν δακτυλίων ἢ *σαλκουθὰτ*¹⁸ περιφημότερος δὲ πάντων θεωρεῖται ὁ εὐρεθεὶς εἰς τὰ ἐντόσθια ἰχθύος καὶ μεταβιβάσθεις ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ Ἐνώχ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν εἰς τὸν Σολομῶντα. Ὁ δακτύλιος οὗτος τοῦ σοφοῦ βασιλέως ἐχρησίμευε πρὸς σφράγιση τῶν ἀγγείων ἐν αἷς ἦσαν ἐγκλεισμένα τὰ ἀπειθῆ *Τζίν* (τελώνια ἢ δαιμόνια), καὶ ἄτινα ἔρριπτον εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς ἀναγινώσκωμεν εἰς τὴν Χαλιμάν. Ὁ δακτύλιος τοῦ Γύγου, βασιλέως τῆς Λυδίας, εἶχεν ἄλλην ἀρετὴν¹⁹ καθίστα δηλ. ἀόρατον εἰς τοὺς θνητοὺς τὸν φέροντα αὐτόν. Πολλοὶ ἄλλοι δακτύλιοι, φέροντες ἐπιγραφὰς καθαλιστικὰς, ἐθεωρήθησαν ὅτι ἐδύνατο ν' ἀποκρύπτωσι τὸν φέροντα ἀπὸ τὰ ἔμματα τῶν ἀνθρώπων. Πολλὰ ἔθνη μετεχειρίσθησαν τοὺς δακτυλίους ὡς φυλακτήρια κατὰ τῆς βασκανίας, κατὰ τῶν δαιμόνων, τῆς ἀνικανότητος, τῆς ἐνεργείας φλογῶν, κτλ. ἡ δὲ γοητεία ἐπιγεύετο ὅτι ὅτε μὲν ὑπῆρχεν ἐν τῷ λίθῳ, ὅτε δὲ ἐν τοῖς κεχαραγμένοις μαγικοῖς χαρακτῆρσι. Μαγικοὶ δακτύλιοι κατεσκευάζοντο πολλοὶ ἐν Ἀθήναις ἐκ ξύλων, ὁστέων καὶ ἄλλων ἐφθηνῶν ὕλων. Τύραννος τῆς Φωκαίας ἔφερε δύο δακτυλίους οὓς συνέκρουεν ἵνα ἐκ τοῦ ἤχου μαντεύσῃ τί ἔδει νὰ πράξῃ ἢ τί ἐπρόκειτο νὰ τῷ συμβῇ.

Οἱ Γνωστικοὶ ἐχάραττον ἐπὶ τῶν δακτυλολίθων ἀλληγορικὰ σχήματα, ὧν ἕκαστον εἶχεν ἰδίαν ἀρετὴν ἢ ἰδιότητα. Κοινὰ ἐπιγραφὰι ἦσαν ἢ λέξεις *Αρατζαπτά* καὶ τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν μάγων, τῶν προσελθόντων εἰς προσκύνησιν τοῦ τεχθέντος Χριστοῦ. Κατὰ τὸν μεσαιῶνα οἱ δακτύλιοι ὅσοι ἔφερον εὐλαβῶς κεχαραγμένα τὰ ὀνόματα

τοῦ Ἰησοῦ, τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Ἰωσήφ ἐθεωροῦντο ὡς προφυλακτικὰ κατὰ τῆς πανόλους. Αἱ διάφοροι δὲ γλυφαὶ εἶχον ἀλλοιορικές σημασίας. Ὁ Πήγασος λ. γ. καὶ ὁ Βελλεροφόντης ἐχορήγουν εἰς τοὺς πολεμιστάς εὐτυχίαν, τόλμην καὶ εὐστροφίαν. Ὁ Ὀρίων νίκην. Ὁ Ἑρμῆς ἀπένειμε τὴν φρόνησιν καὶ τὴν πειθῶ. Ἡ εἰκὼν τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου ἦν παρὰ τοῖς δυτικαῖς φυλακτικῆρον κατὰ τοῦ αἰωνιδίου θανάτου. Ὁ δακτύλιος ὁ παριστῶν τὸν Ἡρακλῆ ἀπάγχοντα τὸν Νεμαῖον λέοντα ἐθεράπευε τὸν κωλικόπονον καὶ ἦν σκέπη ἐν πολέμῳ. Ὁ κατὰ τῆς βασκανίας δακτύλιος παρίστα βασιλίσκον, ὅστις, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐξεκολάπητο ἐξ ὠοῦ ὄρνιθος, εἶχε πόδας καὶ πτερὰ, οὐρανὸν σκολιάν, λόφον ὡς τοῦ ἀλέκτορος καὶ τὸ βλέμμα θανατηφόρον. Τινὲς τῶν δακτυλιολίθων ἐνομίζοντο ὅτι θεραπεύουσι τὸ ἐρυσίπελας, τὰς αἱμορραγίας (ὁ αἱματίτης) καὶ ἄλλας ἀσθενείας. Ἰτρὸς ζῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας Μάρκου Αὐρηλίου συνέβουλεψε τοὺς πάσχοντας ἀπὸ πόνου εἰς τὰ πλευρὰ νὰ φέρωσι τὴν Πέμπτην τοῦ τελευταίου τετάρτου τῆς σελήνης (Χασόπεμπτον παρ' ἡμῖν) δακτύλιον ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ ἔχοντα ἑλληνικὰ γράμματα. Ἀρχαῖος συγγραφεὺς ἀναφέρει τινὰ διώκοντα τὰ δαιμόνια, ἅμα ἔθετεν ὑπὸ τὴν βίνα τῶν δαιμονιζομένων δακτύλιον φέροντα ἐν τῷ κοιλώματι βίξαν κατὰ τὴν συνταγὴν τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος. Οἱ δακτύλιοι οἱ κατασκευαζόμενοι ἐξ ἀλύσεων κακούργων ἢ σιδήρου ἀποσπασθέντος ἐξ ἀγγύνης ἐθεράπευον κατὰ τὸν μεσαιῶνα διαφόρους ἀσθενείας· οἱ πλείστοι δὲ τῶν πολυτίμων λίθων ἐθεωροῦντο ὅτι εἶχον ἱαματικὴν δύναμιν, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ ἱασπις, οὐ καὶ ὁ Γαληνὸς ἐπαινεῖ τὰς ἀρετάς, μετ' αὐτὸν δὲ ὁ κάλαϊς (περουζές), ὅστις ἐνίσχυε τὴν ὄρασιν, ἐξήγειρε τὸ πνεῦμα, κατήναυζε τὴν ἐχθρὰν, συνδιήλασεν ἀνδρόγυνα καὶ μετέβαλλε χρῶμα ὁσάκις ἐπέκειτο κίνδυνος· θαυμασιωτάτη ὅμως τῶν ἀρετῶν ἦν, ὅτι ἐπρόστάτευε τὸν πίπτοντα, ὅστις οὐδὲν ἔπαυσε, συντριβομένου μόνον τοῦ πολυτίμου

λίθου. Ἰατρὸς ἑτῆς Λειψίας ἐπίστευεν ὅτι δύναται νὰ θεραπεύῃ τὴν ἐπιληψίαν διὰ δακτυλίου κατασκευασμένου ἐξ ὀδόντος θαλασσίου ἵππου. Ὁ φρονόδουος ὁ καὶ βατραχίτης καλούμενος, εἶχε μεγάλην ἱαματικὴν δύναμιν· ἐδάνειζον δὲ τὸν λίθον αὐτὸν εἰς [τοῦς] ἀσθενεῖς, ἀλλ' ἐπὶ ὑποθήκῃ πολλῶν χρημάτων καὶ ἐπὶ ὄρω μεγάλης ἀποζημιώσεως ἂν ἐχάνετο. Ἐπίσης ἐφέρετο καὶ ὑπὸ τῶν λοχευομένων. Περὶ τοῦ λίθου τούτου ἐλέγετο ὅτι εὕρισκετο εἰς τὴν κεφαλὴν φρόνου καὶ ἀφελῶς πάνυ διηγείται συγγραφεὺς ἕτις τὸν καλλίτερον τρόπον ἵνα γίνῃ τις κάτοχος τοῦ λίθου. Συλαμβάνετο τοῦτέστι γέροντα φρόνον, ὃν κλείεις εἰς πήλινον ἀγγεῖον καὶ τοῦτο θέτεις εἰς μνημυκίαν. Οἱ μνημυκὲς κατατρώγουσι τὸν φρόνον, τὸ δῆμα, τὴν σάρκα καὶ τὰ ὀστά καὶ ἐν τῷ βάθει τοῦ ἀγγείου μένει ὁ λίθος· ἵνα δὲ ἴδῃς ἂν ὁ λίθος ἦναι ἀληθῆς ἢ ψευδῆς, ὀφείλεις νὰ τὸν ἐκθέσῃς εἰς τὰ ὄμματα φρόνου. Ἐὰν ἦναι ἀληθῆς, ὁ φρόνος ὀρμᾶ καὶ ζητεῖ νὰ τὸν ἀρπάσῃ—τόσον ζηλεύει νὰ τὸν βλέπῃ εἰς χεῖρας ἀνθρώπου.

Ὁ ἀγάτης καθίστα τοὺς ἀθλητὰς ἀπτητήτους, ἐθεράπευε τοὺς ἀσθενεῖς καὶ περιποιεῖ τῷ φέροντι τὸν ἔρωτα τῶν γυναικῶν. Ὁ ἤλεκτρος ἦν ἀλεξιτήριον κατὰ τοῦ δηλητηρίου, ὁ ἀμέθυστος ἀντίδοτον κατὰ τῆς μέθης καὶ κατὰ τῆς μαγείας καὶ ὁ αἱματίτης, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν ἐτι φρονοῦσιν, ἔπαυε τὰς αἱμορραγίας. Ἐπίσης καὶ ὁ ἀδάμας ἦν ἀντίδοτον κατὰ τοῦ δηλητηρίου. Ὁ δπάλιος καθίστα δξυτέραν τὴν ὄρασιν τοῦ φέροντος αὐτὸν καὶ ἐσκότιζε τοὺς συνοδίτας. Ὁ ἀνθραξ ἠλλασσε χρῶμα ὁσάκις ἐπέκειτο συμφορὰ. Ὁ σάφειρος ἔπαυε καὶ αὐτὸς τὰς αἱμορραγίας καὶ τὸ τοπάξιον ἦν ἀλεξιτήριον τῆς τρέλλας, κατεπράυνε τὴν ὄργην καὶ τὴν λύπην, κτλ. Οὐδόλως λοιπὸν παράδοξον ὅτι οἱ λίθοι οὗτοι ἐπωλοῦντο εἰς ὑπερόγκους τιμὰς (α) Ἐν τινι ἀρχαίῳ

(α) Μὴ καὶ σήμερον πολλοὶ δὲν φέρουσι δακτυλίους καὶ ἀλύσεις ἤλεκτρομαγνητικὰς πιστεύοντες ὅτι δι' αὐτῶν θεραπεύονται οἱ ρευματισμοί·

ἑλληνικῶ περι ψήφων, ἦτοι δακτυλιολίθων ποιήματι ἀποδιδόμενῳ εἰς τὸν Ὀρφέα, ἀπαριθμοῦνται αἱ μαγικαὶ ἀρεταὶ αὐτῶν.

Περὶ δακτυλίων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὄρα Λεξικὸν τῆς Ἑλλ. Ἀρχαιολογίας Σμῆθ, μεταφρασθὲν ὑπὸ Δ Πανταζῆ, ἐν λέξει Δακτύλιος, σελ. 226 καὶ ἐφεξῆς.

N. Γ.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΜΑΤΑΙΟΦΡΟΣΥΝΑΙ.

Ἡ Βρετανικὴ Ἐπιθεώρησις ἐν ἀρθρῳ Περὶ Ἐμβλημάτων ἔλεγε πρό τινας ὅτι οἱ πεπαλαιωμένοι τύποι τῶν παρεληλυθόντων χρόνων καθίστανται ὀσημέραι ἀδιάφοροι ταῖς νῦν γενεαῖς. Ἡ παρατήρησις δ' αὕτη δὲν ἐφαρμόζεται μόνον εἰς τὰς σημαίας, τὰ σήματα, τοὺς ἀλαλαγμοὺς καὶ τὰ ἔθνικα ἄσματα. Ὑπάρχει τάξις πραγμάτων τόσον παρηκμασάντων, μὴ ἐχόντων σχέσιν πλέον πρὸς τὴν ἀγωγὴν καὶ τὰ ἦθη ἡμῶν, ὥστε οἱ πλείστοι ζῶμεν καὶ θνήσκομεν δίχως τὸ παράπαν νὰ ὑποπτευθῶμεν τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, ἢ δίχως τοῦλάχιστον νὰ ἠξεύρωμεν αὐτά. Ἐὰν τυχαῖόν τι συμβῆν θέτῃ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐκεῖνα, τὰ βλέπομεν μὲν μετὰ τινας περιεργείας, κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας ἡμῶν κλίσεις, ἀλλ' ἐπειδὴ τυγχάνουσιν ὅλως ξένα πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν ὑπαρξίν ἡμῶν καὶ ἐπειδὴ οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα ἢ πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν εἰσοδητῶν, πρὸς τὸ δογματικὸν ἢ πρὸς τὰ ἱππικὰ γυμνάσια, πρὸς τὰ περισπούδαστα μυθιστορήματα ἢ πρὸς πᾶν ἀντικείμενον ἔχον τὸ προνόμιον τοῦ ἐφελκύνει τὴν προσοχὴν μας, οὐδόλως διανοοῦμεθα νὰ ἐμβαθύνωμεν εἰς αὐτά. Καὶ ὅμως διόλου δὲν τυγχάνουσιν ἄξια περιφρονήσεως διότι ἐνίοτε παρέχουσιν ὠφελίμους πληροφορίας καὶ πάντοτε τέρψιν. Ἐκαστὸν τῶν ἀντικειμένων τούτων ἀπασχόλησε λίαν τὰ σπουδαιότατα ταῦτα πνεύματα καὶ ἕκαστος ἔχει τὴν φιλολογίαν του, τὴν ἱστορίαν του. Ἐξ αὐτῶν διδασκόμεθα περιέρ-

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α΄.)

γους ἱστορίας, μανθάνομεν ὅτι ἡ ματαιοφροσύνη τῶν ἔθνων φθάνει εἰς βαθμὴν ἀπρόσιτον εἰς τὴν ματαιοφροσύνην τῶν ἀτόμων. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀξίζει νὰ γίνῃ κατάδηλον πρὸς παραμυθίαν τῆς ἀνθρωπότητος· διότι ὅσον δεινὸς καὶ ἂν τυγχάνῃ ὁ ἀτομικὸς τύπος ἡμῶν, μικρὸς ἀποδεικνύεται ἀπέναντι τοῦ τύπου τοῦ ἐν γένει ἔθνους εἰς ὃ ἀνήκομεν.

Τὰ διάφορα βιβλία, ἐξ ὧν ἡ ἀλήθεια αὐτῆ συνάγεται, ἐν πρώτοις ὀρίζουσι κατ' ἀρχὴν δύο θεμελιώδη δίκαια διὰ τὰ ἔθνη· τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἰσότητά. Πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ τῶν δικαίων τούτων ἐφεύρον τὸ Τυπικὸν ἢ Τελετικόν.

Ἀπὸ τοῦ Βάττελ μέχρι τοῦ Φίλλιμορ ὅλοι οἱ δημοσιογράφοι ἔγραψαν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, οἱ πλείστοι δὲ διεπραγματεύθησαν αὐτὸ ὡς εἰ ἐπρόκειτο περὶ θρησκευματος, καὶ φαίνονται τείνοντες πρὸς ἀποθέωσιν του. Ἰδίως οἱ Γερμανοὶ συγγραφεῖς ἅπασαν κατέβαλαν τὴν ἐπιστήμην των, ἅπασαν τὴν σχολαστικότητά των, ἅπασαν τὴν σύννοιάν των· τὸ ἀνέλυσαν, διύλισαν, διήρσαν, ἐταξινόμησαν, ἀποσυνέθηκαν καὶ ἀνέταμαν· ἐν τῷ ἐπιμόχθῳ δὲ ἐνθουσιασμῷ αὐτῶν τὸ ἐβάπτισαν *Erdgeire*—*an τῶν ἐθνῶν*—λέξεις εὐφυεῖς μᾶλλον ἢ ἀληθεῖς, καθότι τὸ τυπικὸν ἢ τελετικὸν οὐδόλως παρήχθη ἐκ τῆς εὐγενείας, ἦτις εἶναι αἰσθημα εὐμενές, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὄγκου ἢ τύπου, ὃν πᾶσα χώρα διατηρεῖ ἀπέναντι τῶν γειτόνων τῆς καὶ ἐκ τῆς πεποιθήσεως τῶν ὅσα οὗτοι τῆ ὀφείλουσιν.

Ὅπως ὀποτε, οἱ πολλοὶ τῶν νομογράφων περὶ πλείστου ποιοῦνται τοῦ τυπικοῦ. Ὁ μέγας Βάττελ, ὁ σχολιαστὴς τοῦ Γροτίου, τοῦ Πουφενδὸρφ καὶ τοῦ Βὺλφ, ὀμιλῶν περὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς πολιτικῆς φιλοφροσύνης, λέγει:

«Τὸ ν' ἀποδώσῃ τις αὐτὴν εἰς ματαιοφροσύνην, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἀγνοῇ ἀπειροκάλως τὴν τέχνην τοῦ βασιλεύειν καὶ ὡς νὰ περιφρονῇ ἐν τῶν ἐδραιοτάτων στηριγμάτων τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἀσφαλείας κράτους τινός.»

τὴν Α. Μεγαλειότητα. Τοιοῦτοτρόπως Λουδοβίκος ὁ ΙΓ' ἐπισκέφθη τὸν Ῥισελιὸν εἰς Ταρσκὸν καὶ Λουδοβίκος ὁ ΙΕ' τὸν στρατάρχην δὲ Βιλλέρ, πληρωθέντα εἰς τὴν μάχην τοῦ Μάλπλακέ.

Ἡ ἐθιμοταξία ἐξήσκησε τὸ κράτος τῆς ἐπὶ τε τῶν πράξεων καὶ ἐπὶ τῶν τρόπων. Ἐν τῇ αὐτῇ Λουδοβίκου τοῦ ΙΕ' ἐσπέραντινὰ ἡ βασίλισσα δὲν ἐτόλμα νὰ παίξῃ χαρτί, διότι πρὸ μικροῦ εἶχε γνωσθῆ ὁ θάνατος Γερμανοῦ ἡγεμονίσκου· εὐτυχῶς ὅμως ὁ δὲ Μωρεπὸ ἀπῆλλαξεν αὐτὴν τῆς εὐλαθείας βεβαιώσας ὅτι τὸ πικέρον ἦν παίγιον ὑπὸ τῶν πενθούντων παιζόμενον.

Τὸ τελετικὸν κατὰ βᾶθος εἶναι διεθνῆς ἐθιμοταξία καὶ περιστρέφεται εἰς τὸ μέγα τῆς πρωτοκαθεδρίας ζήτημα. Ἐπὶ αἰῶνας τὴν πολιτείαν ἐξεπροσώπει ὁ βασιλεὺς· καὶ κατ'ἀρχὰς μὲν οἱ βασιλεῖς ἦσαν ἴσοι μεταξὺ τῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεὶς ἤθελε νὰ παραδεχθῆ τὴν ἰσότητα ταύτην, ἕκαστος προσεπάθει νὰ ἐπιβεβαιώσῃ δι' ὅλων τῶν φαντασιωδῶν μέσων τὴν ὑπεροχὴν του ἐπὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων. Ἡ ὑπεροχὴ δ' αὕτη ἐθεσιζέτο ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ στέμματος τῶν, ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας τῶν, ἐπὶ τῶν τίτλων οὓς κατείχον ἐκτὸς τοῦ κράτους τῶν, ὑπὸ τῆς ἀξίας τῶν ὑποτελῶν τῶν καὶ ἐπὶ τῶν τιμῶν ἃς ἀπένειμον αὐτοῖς οἱ αὐτοκράτορες ἢ οἱ πάπαι. Ἡ ἐποχὴ τῆς εἰς τὸν χριστιανισμόν μεταστροφῆς τῶν προγόνων τῶν συχνάκις προὔτεινετο ὑπὸ τινῶν ἡγεμόνων ὡς τίτλος, ἐφ' οὗ ἐστήριζον τὰ δικαιώματά τῶν εἰς τὴν πρωτοκαθεδρίαν. Καὶ ὅμως, μ' ὅλας τὰς αἰωνίους συζητήσεις περὶ τοῦ δικαιώματος αὐτοῦ, οὐδὲν ὀριστικὸν ἀπεφασίθη περὶ τοῦ βαθμοῦ τῶν διαφορῶν εὐρωπαϊκῶν ἐπικρατειῶν. Οἱ πάπαι μυριάκις ἀπεπειράθησαν νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα διὰ τῆς αὐθεντίας τῶν. Τὸ 1508 Ἰούλιος ὁ Β' συνέταξε καὶ ἐδημοσίευσεν κατάλογον περὶ τῆς τάξεως ἢ οἱ παρ' αὐτῷ πρεσβευταὶ ὄφειλον νὰ ἔχωσιν ἐν τῷ παρεκκλησίῳ του καὶ συνέστησε τὴν παραδοχὴν αὐτοῦ εἰς ὅλας τὰς αὐλὰς τῆς Εὐρώπης. Ἡ νῦν τηρουμένη τάξις τόσον διαφέρει τῆς ἐπὶ Ἰου-

λίου τοῦ Β', ὥστε ἐνδιαφέρει ἀληθῶς νὰ δημοσιεύσωμεν τὸν κατάλογον ἐκεῖνον, τοῦλάχιστον καθὼς δηλοῦντα τὰς ἐπελθούσας μεταβολὰς. Ἐξ ὅλων τῶν ἀναφερομένων τίτλων, μόνον τρεῖς ἀπελείφθησαν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ μορφῇ τῶν—τοῦ πάπα, τοῦ νέου αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας—οἱ λοιποὶ ἐξέλιπον ἢ μετεβλήθησαν. Παρατηρητέον ὅτι ὁ τοπάρχης (*margrave*) τοῦ Βραδεμβούργου κατατάσσεται εἰς τὸν εἰκοστὸν βαθμὸν καὶ ὁ δούξ τῆς Σαβοῦας εἰς τὸν εἰκοστὸν δεύτερον, ἢ δὲ Ῥωσσία οὐδ' ἀναφέρεται ἐν τῷ καταλόγῳ, καὶ τοὶ οἱ μεγάλοι δούκες τῆς Μόσχας ἦσαν τότε ἰσχυρότατοι.

Πρῶτος ἦν ὁ πάπας· 2ος ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας· 3ος ὁ βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων (Ῥώμης)· 4ος ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας· 5ος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας (Κασταλλίας καὶ Λεόν)· 6ος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀραγονίας· 7ος ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλλίας· 8ος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας· 9ος ὁ βασιλεὺς τῆς Σκωτίας· 10ος ὁ βασιλεὺς τῆς Σικελίας· 11ος ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας· 12ος ὁ βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας· 13ος ὁ βασιλεὺς τῆς Κύπρου· 14ος ὁ βασιλεὺς τῆς Πολωνίας· 15ος ἡ δημοκρατία τῆς Βενετίας (διὰ τὴν Κύπρον, Κρήτην καὶ Δαλματίαν)· 16ος ὁ δούξ τῆς Βρετάνης· 17ος ὁ δούξ τῆς Βουργουνδίας· 18ος ὁ δούξ τῆς Βυαρρίας καὶ Παλατινός· 19ος ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας· 20ος ὁ τοπάρχης τοῦ Βραδεμβούργου· 21ος ὁ ἀρχιδούξ τῆς Αὐστρίας· 22ος ὁ δούξ τῆς Σαβοῦας· 23ος ὁ μέγας δούξ τῆς Τοσκάνης· 24ος ὁ δούξ τῆς Λοθηραγκίας· 25ος οἱ πρίγκιπες τῆς ἀγίας ἑδρας· 26ος οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ πάπα καὶ οἱ ἐξαρχοὶ (λεγάτοι) τῆς Βολωνίας καὶ τῆς Φερράρας.

Περὶ τὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ τάξις αὕτη δὲν διετηρήθη, διότι καὶ αὐτὸς ὁ πάπας δὲν ἴσχυεν ἐπὶ τοιοῦτων πραγμάτων.

Καὶ τοὶ δὲ οὐδέποτε ὀργανίσθη ἐντελῶς ἡ ἱεραρχία τῶν ἐθνῶν, ἐγένοντο ὅμως παραδεκτοὶ δύο οὐσιώδεις ἕροι· ἄ. ὅτι αἱ καλούμεναι βασιλικαὶ τιμαὶ ἀνήκον μόνον ταῖς αὐτοκρατορίαις, ταῖς βασιλείαις, τῷ

ποντιφικῷ κράτει, τοῖς μεγάλοις δουξί, τῷ ἐκλέκτορι τῆς Ἀσίας καὶ τῇ Ἑλβετικῇ Ὀμοσπονδίᾳ· β'. ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἦν ὁ πρῶτος τῆς Εὐρώπης κυρίαρχος, δυνάμει τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στέμματος ὅπερ ἔλαβεν ἐκ τοῦ Καρλομάγνου. Τὴν ἐξήγησιν ταύτην τῆς αὐτοκρατορικῆς ὑπεροχῆς ἐξηγεῖ ὁ Φίλλιμορ λέγων ὅτι οἱ αὐτοκράτορες τῆς Γερμανίας ἐθεωροῦντο ὡς διάδοχοι τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων, ὁ δὲ Βάτελ λέγει ὅτι «ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Καρλομάγνου ἐπεκράτει πρόσφατος ἰδέα τοῦ μεγαλείου τῆς ἀληθοῦς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.» Τέλος ὁ Βαρθὸλ πρὸ πεντακοσίων ἐτῶν ἐθεώρει αἰρετικούς τοὺς μὴ ἀναγνωρίζοντας τὴν ὑπεροχὴν τῆς μεγάλης αὐτοκρατορίας, ἢς τὸ μεγαλεῖον ἵπτατο ἐπὶ τοῦ κόσμου.»

Ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης καὶ βαθείως ἐριζωμένης ἐντυπώσεως ἀνεφύη κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἡ μιμητικὴ ῥοπὴ ἐπικρατειῶν τινῶν πρὸς τὸ προσαγορεύειν ἑαυτὰ αὐτοκρατορίας· τοῦτο δὲ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν τὸν μῦθον τοῦ βατράχου, ὅστις ἐξωγκοῦτο ἵνα ἐξομοιωθῆ πρὸς τὸν βοῦν. Ἐντούτοις μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησιν Καρόλου τοῦ Ε' καὶ τὸν ἐπελθόντα πολιτικὸν διαμελισμὸν, ἡ τιμητικὴ θέσις ἔπαυσεν ἀνήκουσα τῷ αὐτοκράτορι. Ταύτην διημισηθήτησαν Γαλλία καὶ Ἰσπανία ἐπὶ διακόσια ἔτη καὶ ἡ πρώτη ὑπερίσχυεν ἐν ἔτει 1761 δυνάμει συνθήκης μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας. Ἀργὰ πολὺ ὅμως ἐπέτυχεν τοῦτο ἡ Γαλλία, διότι τὸ ἔτος 1789 ἐπέρχετο γοργοῖς βήμασιν, ὥστε δὲν ἀπῆλαυσεν ἐπὶ πολὺ τὴν κατὰκτησιν.

Αἱ δημοκρατίαι τῆς Βενετίας καὶ τῶν Κάτω Χωρῶν ἐπετράπησαν νὰ συμμετάσχουσιν τῶν βασιλικῶν τιμῶν, ἀλλ' οἱ πρεσβευταὶ τῶν ὄφειλον νὰ ἐρχονται μετὰ τοῦ πρεσβευτῆ τῶν ἐστεμμένων κεφαλῶν. Ἡ δημοκρατία τῆς Γενούας καὶ τὸ τάγμα τῶν ἱπποτῶν τῆς Μελίτης οὐδέποτε ἀπῆλαυσαν ῥητῶς τὸ προνόμιον αὐτὸ, καὶ τοὶ ἢ μὲν πρῶτη ἐξήτησαν τὴν αὐτὴν ἰσότητα, ἢ τις

ἀπενεμήθη τῇ Βενετίᾳ, καὶ νὰ προηγήται τῆς Ἑλβετίας, τὸ δὲ τάγμα τῆς Μελίτης ἤξιώσε νὰ λάβῃ μοναρχικὰ δικαιώματα, δυνάμει τῆς αἰρετικῆς κυριαρχίας ἢ ἐπὶ τῆς νήσου ἐξήσκει. Ἐπ' ἐσχάτων αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, ἡ γερμανικὴ Ὀμοσπονδία καὶ ἡ αὐτοκρατορία τῆς Βρασιλίας ἐθεωρήθησαν ὡς κεκτημέναι δικαιώματα εἰς βασιλικὰς τιμὰς.

Ἡ δυσχέρεια ἦν ἐπικρατεῖαι τινες ὄφισταντο ἵνα τύχῃσι τοῦ πρώτου βαθμοῦ, ἀποδεικνύει περὶ πόσου ἐποιοῦντο τοῦ πραγματος· διὸ αἱ ἀπολαμβάνουσαι τὸ διεθνὲς τοῦτο τυπικὸν οὐδὲν εὐρανόθεν διατεθειμέναι νὰ τὸ παραιτήσωσι παρὰ τὰς ἐν τῇ καταστάσει τῶν ἐπελθούσας μεταβολὰς. Ὁ Κρομβελ, λ. γ., ἤξίου ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας· τὸ τελετικὸν ὅπερ ἐτηρήθη πρὸς τὴν μοναρχίαν, πρόσφατον δὲ παράδειγμα τούτου ἀπαντῶμεν ἐν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ ἔθρῳ τῆς συνθήκης τοῦ Κάμπο-Φορμιού, ἐν ᾗ ὁ Βοναπάρτης ἔταξεν ὅτι «Ἡ. Μ. ὁ αὐτοκράτωρ, βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας καὶ Βοημίας, καὶ ἡ γαλλικὴ Δημοκρατία θὰ τηρήσωσι τὸ αὐτὸ τυπικὸν ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν καὶ τὴν λοιπὴν ἐθιμοταξίαν ὅπως καὶ πρὸ τοῦ πολέμου.» Ἡ κατάσταση αὕτη τῶν πραγμάτων ἐπεκυρώθη διὰ τῆς συνθήκης τῆς Λουενβίλλης (1801). Ἐνὸσω τὸ θεῖον δίκαιον ἐθεωρεῖτο πηγὴ τῆς νομίμου ἐξουσίας, αἱ κυβερνήσεις αἱ παραχθῆσαι διὰ τῆς ψευδοφροσύνης τοῦ λαοῦ μόνον διὰ τῶν ὅπλων ἐπέτυχον τὰς τιμὰς τὰς ἀπονεμομένας εἰς τὰς παραδότους μοναρχίας. Τῶντινὲς ὁ βαθμὸς δὲν ὄφειλον νὰ ἔχωσιν αἱ δημοκρατίαι οὐδέποτε ὄρισθαι σαφῶς. Οἱ βασιλεῖς ἀπέσχον νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσι καὶ ἡ σύνοδος τῆς Βιέννης ἀπεπειράθη νὰ κανονίσῃ τὰ κατ' αὐτὸν· μόλις δὲ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ὅτε νέαι ἐπεκράτησαν ἰδέαι, ἀπασαὶ αἱ δημοκρατίαι, περιλαμβανομένων καὶ τῶν τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς, σιωπηλῶς ἐπέτυχον ἐν τῷ τελετικῷ τὰ εἰς τὰς ἄλλας κυρίαρχους ἐπικρατείας ἀπονεμηθέντα δικαιώματα.

Ἐν Γερμανίᾳ, τῇ κατ' ἐσχάτην χώρα τῶν διατυπώσεων, πολλὰ περὶ τοῦ τελετικῆς

δυσχέρεια ανέφροντο μέχρι τῆς καταλίσεως τῆς ἀρχαίας Ὀμοσπονδίας (1866)· ἀλλ' ἤδη ἄλλως ἔχουσι τὰ πράγματα.

Τὸ διπλωματικὸν τελετικὸν ἐδημιουργήθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπικυρῶσαι τὴν δὲ ναμιν τῶν ἐπικρατειῶν διὰ τῶν ἀντιπροσώπων των. Ἐπὶ τρεῖς ὅλους αἰῶνας διηνεκῆς ἐπεκράτει πάλῃ περὶ πρωτοκαθεδρίας καὶ βιβλία ὀλόκληρα ἐδίνατό τις νὰ γράψῃ περὶ τῶν διαμαχῶν αὐτῶν. Προτιμότερα δὲ πρὸς λύσιν διαφορὰ θεωρεῖτο ἢ διὰ τῆς βίας ὁσάκις ὁ ταύτην διαπράττων δὲν ἐφοβεῖτο νὰ τιμωρηθῇ. Ἰσπανὸς ἀπεσταλμένος ἀπαντήσας κατ' ἑδὼν, ἐνῶ μετέβαιναν εἰς τ' ἀνάκτορα, τὸν πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας, ἐφώνευσεν τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ἀνθρώπους τούτου καὶ ἠκολούθησε τὴν πορείαν του κομπάζων ὅτι ὑπεστήριξε τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος του πρῶτος φθάσας εἰς τὴν αὐλήν. Ὅτε ἡ βία εἰς οὐδὲν ἴσχυεν, αἱ ἀντίπαλοι κατέφευγον εἰς ἄλλα μέσα ἵνα ἡ ἰσότης τηρηθῇ. Τοιοῦτο σχέδιον ἐγένετο παραδεκτὸν ὅτε ἐπρόκειτο νὰ συνέλθωσιν ὁ Μαζαρίνος καὶ ὁ δὲν Λουδοβίκος δὲ Χάρο καὶ κανονίσωσι τὰ περὶ τοῦ συνοικισμοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' καὶ τῆς Μαρίας Θερεσίας, Ἰνφάντης τῆς Ἰσπανίας. Ὅπως τηρηθῆ ἀνεπαφροῦς ἢ ἀξιοπρέπεια τῶν δύο ἔθνων, οἱ δύο ὑπουργοὶ συνητήθησαν ὑπὸ σκηνὴν τινα ἐν μικρᾷ χερσονήσῳ τῆς Βιδασσάς, χωρίζουσα τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας· εἰς τὴν ἡλθον δὲ συγχρόνως καὶ ἐκάθησαν ὁ μὲν ἀπέναντι τοῦ δὲ πρὸ τραπέζης τετραγώνου καὶ ἐπὶ ἐδρῶν μαθηματικῶν ἴσων. Ὁ Μπέλ δελεῶ ἀναφέρει τὸ ἐξῆς περιστατικόν. Δύο πρεσβευταί, ὁ εἰς ἐκ Γενούας καὶ ὁ ἄλλος ἐκ Βραδεμβούργου, μὴ δυνάμενοι νὰ συμφωνήσωσι τίς ἐπρεπε πρῶτος νὰ παρουσιασθῆ εἰς τὸν βουκόλιον τῆς Γαλλίας, ἀπεφάσισαν ἵνα προηγηθῆ ἐκεῖνος ὅστις πρῶτος ἤθελεν ἀφίχθῆ εἰς Βερσαλλίας. Ὁ πανούργος Πρωσσὸς μετέβη εἰς Βερσαλλίας ἀπὸ τῆς παραμονῆς καὶ διῆλθε τὴν νύκτα ἐπὶ θρανίου ἐν τῶν ἀνακτόρων. Ὁ Ἰταλὸς ἀφίχθη τὴν αὐγὴν· ὀργισθεὶς δὲ διότι ἐνεπαίχθη, προσποιήθη ὅτι ἠττήθη· ἀλλ' ὅτε ἤνοιξεν ἡ βα-

σιλικὴ θύρα, εὗρε μέσον νὰ εἰσδύσῃ πρῶτος καὶ ἤρχισε τὰς ὑποκλίσεις. Τοῦτο δὲν ἤρσεν εἰς τὸν Γερμανόν, ὅστις ὀρμήσας ἔσυρε τὸν ἀντίζηλον ἐκ τοῦ ἐπενδύτου καὶ ἀνέκτισε τὴν θέσιν ἧτις τῷ ἀνῆκε. Δύο πρεσβευταὶ συναντηθέντες εἰς τὴν γέφυραν τῆς Πράγας ἔμειναν ἐφ' ὀλόκληρον ἡμέραν ἀκίνητοι, διότι οὐδέτερος ἤθελε νὰ παραχωρήσῃ τὰ πρωτεῖα. Ἐνίοτε ἡ γυμναστικὴ ἀπεφάσιζε τίς ὁ ὑπερισχύων. Ἐν χορῶ διδομένῳ ἐν ἔτει 1768 ὁ τῆς Ῥωσσίας ἀντιπρόσωπος Ἰβάν Τσερνιτσέφ ἐκάθησεν ἀποτόμως παρὰ τῷ αὐτοκρατορικῷ ἀπεσταλμένῳ, εἰς τὴν θέσιν ἣν ἐπρεπε νὰ καταλάβῃ ὁ τῆς Γαλλίας ἀντιπρόσωπος, Κατελὲ Λομών. Οὗτος, ἔλθων μετὰ τινα λεπτά, οὐδὲν εἶπε· μετὰ μικρὸν ὅμως, οὐδενὸς προσέχοντος, ὤρμησε διὰ μιᾶς μεταξὺ τῶν δύο συναδέλφων καὶ ἀνέκτισε τὴν θέσιν του. Ἐκ τούτου ἐπῆλθε μονομαχία, κατ' ἣν ἐπληρώθη ὁ Τσερνιτσέφ.

Οὐ μόνον δὲ μεταξὺ των ἤριζον οἱ πρεσβευταί, ἀλλὰ συνεχῶς καὶ πρὸς τὰς κυβερνήσεις παρ' αἷς ἦσαν διαπεπιστευμένοι. Ὁ κατὰ τὸ τέλος τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἐκατονταετηρίδος πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας παρὰ τῆ Ὑψ. Πύλη Κάρολος δὲ Φερριὸλ, μαρκήσιος τοῦ Ἀρζαντάλ, τόσῃν εἰδείκνυσεν ἐπιμονὴν ὑπὲρ τῶν τυπικῶν δικαιωμάτων του, ὥστε, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἠρνεῖτο νὰ παρουσιάζηται εἰς τὸν Σουλτάνον ἀνευ τῆς σπάθης του, ὅπερ ἦν ὅλως ἀπηγορευμένον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατ' ἣν δευρίσης εἶχεν ἀποπειραθῆ νὰ δολοφονήσῃ τὸν Βαγιαζήτ Β'. «Θ' ἀτιμάσω τὸν κύριόν μου, ἔλεγεν, ἂν ἀρίσω τὴν σπάθην μου.» Κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἀρμοδίων, ὁ Φερριὸλ εἶχεν ἄδικον, διότι δὲν ἐπρόκειτο τῶντι περὶ διεθνῶς τελετικῶν, ἀλλὰ περὶ τοπικῆς ἐθιμοταξίας, ἣν πᾶσα αὐτὴ δικαιοῦται νὰ κανονίσῃ ὅπως θέλει. Καὶ ἄλλος πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας, ὁ Γκιλλερὰργ, οὐδέποτε ἠθέλησε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ δικαίωμα αὐτὸ τῆς Πύλης καὶ μετὰ πέντε ἔτων φιλονεικίας ὑπερίσχυεν. Ὁ θρίαμβος οὗτος δυστηρέστησε τοὺς γέροντας μεσσοῦλμάνους. Ὁ Τσεριφάτ Ἐμινὴ (μέγας τελε-

τάρχης) ἐξητήτατο ἵνα τὸ πᾶγμα ἐγγραφῆ εἰς τὰ ἀρχεῖα ὡς μυσαρὰ ἐξαιρέσις. «Εἰς τί, ἀνεβόησε, χρησιμεύει ἡδὴ ἡ τῶν τελετῶν βίβλος; Εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς εἰ ἐκαίετο.»

Συνεχῶς οἱ πρεσβευταὶ ἐνήργουν ἀπὸ κοινοῦ ἵνα προφυλάξωσι τὰ δικαιώματα τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἀντιπροσώπου, ἅπειρα δὲ τοιαῦτα παραδείγματα ἀναφέρονται.

Τὴν αὐτὴν ἀξίαν, ἣν καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι των ἀπέδωκαν συνεχῶς εἰς τὰ τοιαύτης φύσεως ζητήματα οἱ μέγιστοι τῶν μοναρχῶν ἰδίως δὲ Ναπολέων ὁ Α'. οὐδόλως ὑπεχώρει, ἔνθα ἐνόμιζεν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ στέμματός του. Ἐρρήθη ἡδὴ ὅτι εἰς Ἡάμπο-Φόρμιοι ὑπεστήριξε τὰ δικαιώματα τῆς Γαλλίας· ὡς αὐτοκράτωρ δὲ οὐδόλως ἠμέλησε τὰ ἑαυτοῦ καὶ ὑφίσταται ἔτι τὸ περὶ τελετικῶν βιβλίων του, ὅπερ εἶναι τοσοῦτον πολὺπλοκον, τοσοῦτον λεπτομερὲς, ὅσον καὶ τὸ ἐφ' οὗ βασιζέται Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Ἐνῶ ἠσχολεῖτο εἰς τοῦ πονήματος αὐτοῦ τὴν σύνταξιν, ἀπετάθη εἰς διάφορα μέλη τῆς ἀρχαίας αὐλῆς ἵνα λάβῃ πληροφορίας, ἀλλ' ὀλίγοι ὑπήκουσαν, ἡ δὲ πριγκιπέσσα *Chimay*, κυρία τῆς τιμῆς τῆς ἀτυχοῦς Μαρίας Ἀντουανέττας, ἀπήντησεν ὡς ἐξῆς εἰς τὸν ἀπεσταλμένον του: «Εὐαρεστήθητε νὰ εἴπητε τῷ αὐτοκράτορι ὅτι τὰ πάντα ἐλησμόνησα, ἐκτὸς τῆς καλοκαγαθίας καὶ τῶν δυστυχιῶν ἐκείνης ἣν ὑπηρετήσα.» Ὁ Ναπολέων ὅθεν μόνος συνέταξε τὰ τῆς ἐθιμοταξίας του, διατηρήσας πανταχοῦ δι' ἑαυτὸν τὴν πρωτοκαθεδρίαν, τῷ δὲ 1808 ἔδωκε περίεργον πειράδειγμα τῶν φιλοπρωτεῶν του. Διέταξε νὰ κατασχῆ τὸ διὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἐκτυπωθὲν γνωστὸν τῆς *Γότθας Ἡμερολόγιον*, διότι, κατὰ τὴν πρὸ ἀμνημονούτων χρόνων παραδεδεγμένην συνήθειαν, οἱ ἡγεμόνες ἦσαν ἐγγεγραμμένοι κατὰ ἀλφαβητικὴν τάξιν. Ὁ νέος αὐτοκράτωρ, ὅστις δὲν ἠνέχετο νὰ διατελῆ ἀναμειγμένος μὲ πολλοὺς, ἔστω καὶ ἡγεμόνας, ἐθεώρησε τερατώδες τὸ ν' ἀρχηται κατάλογος ἀπὸ τῶν δουκάτων τοῦ Ἀγγάλτ' διὸ τὸ ἡμερολόγιον μετετυπώθη, φέρον ἐν τῇ πρώτῃ σελίδι τὸν Ναπολέοντα.

Ἐνεκεν ἀδικλείπτων μεταξὺ τῶν πρεσβευτῶν περὶ πρωτοκαθεδρίας ἐρίδων ἡ ἐν ἔτει 1814 συνελθοῦσα σύνοδος τῆς Βιέννης διώρισεν ἐπιτροπὴν ἵνα κανονισθῶσι τὰ κατὰ τοὺς βασιλεῖς, κτλ., ἡ δ' ἐπιτροπὴ ὑπέβαλε τὴν ἐκθεσὶν τῆς ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 9 Φεβρουαρίου 1815 ἔ. ν., προτείνασα νὰ δικιρεθῶσιν εἰς τρεῖς βαθμοὺς τὰ ἔθνη· ἀλλὰ μετὰ πολλὰς συζητήσεις τὸ σχέδιον ἀπερρίφθη καὶ ἐκανονίσθη ἡ νῦν ἐν ἰσχύϊ τάξις περὶ τοῦ βαθμοῦ τῶν πρεσβευτῶν. Διὰ πρακτικῶν συνταχθέντος τὴν 7 (19 Μαρτίου 1815) οἱ διπλωματικοὶ πράκτορες ὑπήχθησαν εἰς τρεῖς κατηγορίας· 1ον τοὺς πρεσβευτάς, τοὺς ἐξάρχους (λεγόμετους) καὶ ἀντιπροσώπους (τοῦ πάπα) ἢ *roustours*· 2ον τοὺς ἀπεσταλμένους ἢ ὑπουργοὺς διαπεπιστευμένους παρὰ τοῖς κυριάρχαις· 3ον τοὺς ἐπιτετραμμένους, διαπεπιστευμένους παρὰ τοῖς ὑπουργοῖς τῶν ἐξωτερικῶν. Τετάρτη ἐν τῷ μεταξὺ κατηγορία, ἡ τῶν προσέδρων ὑπουργῶν (*ministres résidents*) προσετέθη τῷ 1818 ὑπὸ τῆς συνόδου τοῦ Ἀκουισγράνου.

Ἀπασαί αἱ ἐπικρατεῖαι δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ τελετικόν, δι' οὗ κανονίζονται αἱ τιμαὶ αἱ ὀφειλόμεναι εἰς ἐκάστην τῶν τεσσάρων τούτων κατηγοριῶν, διότι τὸ τελικόν δὲν ἔχει τι τὸ διεθνὲς καὶ εἶναι ἀπλῶς τοπικόν. Ὁ ἡγεμὼν ἐκάστης χώρας ὀρίζει κατ' ἰδίαν θέλησιν τὰς τιμὰς ὅσας ὀφείλει ν' ἀπονήμῃ εἰς τοὺς ξένους ἀντιπροσώπους.

Ἐπισήμων ἀκροάσεων (*audiences solennelles*) μόνον οἱ πρεσβευταὶ τυγχάνουσιν ὄντογονται δὲ ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ θρόνου ὑπὸ τῶν εἰσηγητῶν τῶν πρέσβων καὶ μεταφέρονται ἐφ' ἅμαξων τῆς αὐλῆς συρομένων ὑπὸ ἐξ ἵππων (μόνον ἡ τάξις αὕτη διατηρεῖται πανταχοῦ). Ἀπονέμονται δ' αὐτοῖς στρατιωτικαὶ τιμαὶ καὶ οἱ πρεσβευταὶ γίνονται δεκτοὶ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, περισοχιζομένου ὑπὸ τῆς αὐλῆς του, ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ θρόνου, καὶ ἔπειτα ὑπὸ τῆς ἡγεμονίδος ἐν ἰδιαιτέρῳ δωματίῳ. Τελειωθεῖσης τῆς ὑποδοχῆς ὁ πρεσβευτὴς ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρεσβείαν μετὰ τῆς αὐτῆς τελετῆς. Εἰς τινὰς χώρας

μετὰ τὴν ἀκρόασιν περιμένει ἐν στολῇ τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν, ὅστις παρελθούσης ἡμισείας ὥρας ἀποδίδει τὴν ἐπίσκεψιν ἐν ὀνόματι τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἑαυτοῦ· ἀλλὰ τοῦ πάλιν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, μετὰ τὴν βασιλικὴν ἀκρόασιν, ὁ πρεσβευτὴς μεταβαίνει παρὰ τῷ ὑπουργῷ τῶν ἐξωτερικῶν, οὗτος δὲ μάλιστα μετὰ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψιν ταύτην ἀντεπισκέπτεται. Οἱ πληρεξούσιοι ὑπουργοὶ τυγχάνουσιν ὑποδοχῆς ἥτιον ἐπισήμου· τοῦτους δηλονότι ὁ ἡγεμὼν ὑποδέχεται εἰς ἄλλο δωμάτιον (ἢ αἶθουσα τοῦ θρόνου ἐπιφυλάσσεται διὰ τοὺς πρεσβευτὰς μόνον), παρόντων δύο ἢ τριῶν ὑπουργῶν καὶ τινῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπάρχει ἴδιον εἶθιμον· οἱ πρεσβευταὶ δὲν ἐγγειρίζουσι τὰ διαπιστευτήριά των εἰς αὐτὸν τὸν Σουλτάνον (ὡς γίνεται ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἡγεμόνων), ἀλλ' εἰς τὸν μέγαν βεζύρην ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος.

Ἄμα νέος ἀπεσταλμένος γίνῃ δεκτὸς ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Κράτους, ἐπισκέπτεται τὰ μέλη τοῦ διπλωματικοῦ σώματος· ἐὰν ὅμως ἔχη τίτλον πρεσβευτοῦ, ἀπλῶς κοινοποιεῖ αὐτοῖς ὅτι παρου-

σιάσθη καὶ περιμένει τὴν ἐπίσκεψιν των, ἣν προσωπικῶς ἀποδίδει εἰς τοὺς πρεσβευτὰς καὶ εἰς τοὺς λεγομένους ὑπουργοὺς (*ministres*) δι' ἐπισκεπτηρίων χαρτῶν. Ἐντούτοις διάφοροι ὑπάρχουσιν ἴδιαι διατυπώσεις εἰς τινὰς χώρας καὶ συνθίξεται ὁ νεωστὶ ἐρχόμενος, ἐκτὸς ἂν δὲν φωτισθῇ ὑπὸ τῶν γραμματέων του (*secrétaires*), νὰ συμβουλευθῇ τὸν ἀρχαιότερον.

Ἐν ταῖς μεγάλαις τελεταῖς ἢ τιμητικῇ θέσει εἶναι ἐν τῷ κέντρῳ, ὅπου εὐρηται τὸ διπλωματικὸν σῶμα· ἐκεῖ ἕκαστος καταλαμβάνει τὴν οἰκίαν θέσιν. Ἐὰν τὸ διπλωματικὸν σῶμα συνέρχηται εἰς συνδιάσκεψιν περὶ τράπεζαν, ἢ τιμητικῇ θέσει εἶναι ἀπέναντι τῆς θύρας. Τιμητικωτέρα εἶναι ἡ δεξιὰ παρὰ ἡ ἀριστερὰ, ἐκτὸς ἐν Τουρκίᾳ, ὅπου ἡ ἀριστερὰ εἶναι τιμητικωτέρα. Καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν οἱ πρεσβευταὶ ἐν ᾧ ἀναγινώσκουσι τὸν συνήθη λόγον διατηροῦσι τὸ προνόμιον, οὗ ὅμως δὲν ποιοῦσι πλέον χρῆτιν, τοῦ ἔχειν κεκαλυμμένην τὴν κεφαλὴν.

Εὐτυχῶς, αἱ λεπτολογίαι αὐταὶ ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἀποβάλλουσι τὴν ἀξίαν των.

Μετάφρασις κατ' ἐκλογὴν ὑπὸ Σ. Γ.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ.

*Car la prière est infinie ;
Car tu crois pour celui qui nie. (V. Hugo).*

Τῇ προσφιλεῖ μοι Μαρίᾳ.

(1872).

Α'.

Μαρία, προσευχήθητι. Ἴδου ἡ νύξ ἐγγίζει·
Εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ πέλαγος ἐν ἄστρον λαμπυρίζει.
Τὸ δένδρον, ὕπνον καὶ αὐτὸ διψοῦν, ἀνατινάσσει
Τῶν φύλλων τὸν κοινορτόν· ψυχῇ, θὰ ἡσυχάσῃ.

Ἡ δεῖλη ἀνυπόμονος καὶ τρέμουσα ἀπλοῦται·
Φιλεῖ τὴν λίμνην ὁ ἄηρ, κ' ἐκεῖνη ρυτιδοῦται·
Ῥύακες, δένδρα, ἀτραποὶ, σκιαί, τὸ πᾶν μαυρίζει,
Ὁ ὁδοιπόρος, ἔντρομος τριγύρω ἀτενίζει.

Ἡμέρας δημιουργημα, —χολή, θυμὸς, κακία·
Τῆς δὲ νυκτός, —ἡ ἀρετὴ, κατάνυξις βαθεῖα·
Ἡ φύσις, ἀπαυδήσασα, διψεῖ τὴν ἡρεμίαν,
Ὁ πάσχων κόσμος ἐκζητεῖ Θεόθεν θεραπείαν.

Στιγμῇ, καθ' ἣν σεῖς, φίλτατα, τὸν Ὑψιστον ὑμνεῖτε·
Καὶ ἄγγελοι σὰς εὐλογοῦν· ἀφοῦ δὲ κοιμηθῆτε,
Πᾶν βλέφαρόν σας γίγνεται οὐράνιος κυψέλη,
Ἐν ἣ θηλάζει τ' ὄνειρον τοῦ βίου του τὸ μέλι.

Ὡ ὕπνε νηπιότητος! Ἀγγέλων ὀπτασία!
Φαιδρότητας καὶ γέλωτος ἀνάμικτος ὀρησκεία!
Προοίμιον ἀνέφελον μακρᾶς νυκτός τοῦ βίου!
Κατόπτρισμα τῆς ἀνωθεν μορφῆς τοῦ Αἰωνίου!

Β'.

Ὡ τέκνον! —Προσευχήθητι. Ἐν πρώτοις δι' Ἐκεῖνην,
Ἥτις ψυχὴν σὲ ἔλαβεν ὅθεν χαρ' ἀνατέλλει·
(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Α')

Σὲ ἀνεκλίνιζε μωρὸν, καὶ τῆς ζωῆς τὸ μέλι
Σοὶ ἔδωκε, κρατήσασα ἐκεῖνη τὴν ὀδύνην.

Ἦτις αἰδῶ καὶ ἀρετὴν στεφάνους φέρει ἴσους·
Ψυχῆς καθρέπτῃ ζωντανόν, τὸ κάλλος τοῦ προσώπου,
Καὶ ἦθη διαλάμποντα, διαύγειαν μετώπου,
Μετρῶσα εἰς ἓν βλέμμα σου μυρίουσ παραδείσους!

Κατόπιν προσευχήθητι, Μαρία, δι' Ἐκεῖνον,
Ὅστις φανόν, τὴν ἀρετὴν ἐν κόσμῳ σοὶ προτάσσει·
Ὅστις τοῦ βίου σύντροφον θὰ σοὶ προετοιμάσῃ,
Καὶ γέρων, ἀνοιξὶν θ' ἀντλή εἰς σέ, εὐώδες κρίνον!

Εἰπέ: Θεέ μου! Πάτερ μου! Τὸν ἄλλον μου πατέρα,
Καθικετεύω, φύλαττε! Ἡ δὲ ἀγνή φωνή σου,
Πρὸς οὐρανοὺς θὰ ὑψωθῇ, θυμίαμα ψυχῆς σου,
Ὡς μῦρον ἀνερχόμενον πρὸς ἡρεμον αἰθέρα.

Πρὸς οὐρανοὺς θὰ ὑψωθῇ· διότι καθ' ἑκάστην,
Πρὸς ἓν σημεῖον βλέπει τις, ὅτι τὰ πάντα τείνουν·
Πειθῆνιοι πρὸς θάλασσαν οἱ ποταμοὶ ἐκχύνουν,
Πρὸς ἄνθος τρέχ' ἡ μέλισσα, ὁ δ' ὕμνος πρὸς τὸν Πλάστην.

Γ'.

Καὶ ἤδη, τοὺς προπάτορας. Αὐτοί, ἐν τῇ μορφῇ σου,
Ἄκτινας διαβλέπουσι προδρόμους παραδείσου.
Τὴν φλόγα τῶν ἀρχαίων τῶν πταισμάτων, ὄλην σβύνει
Μία ἀγνή σου προσευχή· κ' ἐν δάκρυόν σου πλύνει
Καὶ μώμους κοινωνίας
Καὶ στίγματα καρδίας.

Καὶ μετ' αὐτοὺς, ὑπὲρ ἐμοῦ. Ναί, φίλτατον, ἐλλείψεις
Μυρία μὲ βαρύνουσι καὶ συνειδότος τύψεις.
Πλὴν ὄλα,—ὄγκος ἐμπλεως μακρᾶς αἰδοῦς καὶ λύπης,
Ἡτερόεντα θ' ἀπήρχοντο, ἂν σ' ἤκουον νὰ εἴπης,
Τῷ Πλάστῃ χεῖρας τείνον:
Συγχώρησον κ' ἐκεῖνον!

Καὶ ὑπὲρ ὧν σήπονται ἐντός δεσμοτηρίου·
Καὶ ὧν κλυδωνίζονται ἐν σάλῳ μαύρου βίου·
Ὅσων πλανῶνται ἐν ξηρᾷ ἢ πλέουν ἐν πελάγει·

Καὶ ὧν ἄλλων ἄρπαγες ὑπῆρξαν ἀδδηφάγοι
Πολλῶν πτωχοῦ ἰδρώτων,
Ἵπὲρ τῶν τεθνεώτων.

Δ'.

Τῶν τεθνεώτων, οἵτινες ποικίλας βίου φάσεις
Διήλθον καὶ ἀτάραχοι νῦν κεῖνται εἰς τὸ μνήμα,
Τὴν τέφραν, τέφρας σφίγγουσαι, αἰώνιον τῶν κτήμα·
Σκιαί, σκιάς καλύπτουσαι, μητέρες τὰς μητέρας,
Κονιορτοὶ κονιορτοῦς, πατέρες τοὺς πατέρας,
Ὡς κύματ' ἄλλα κύματα εἰς στρώμα τῆς θαλάσσης!

Σὺ, τέκνον μου κοιμώμενον, γελᾷς· ἐνῶ τὰ σμήνη
Γλυκῶν ὀνείρων ἵπτανται τριγύρω τῆς σκιάς σου·
Ὅταν δ' ἀνοιξῆς, ἀγγελε, τὰ θεῖα βλέφαρά σου·
Γλυκοχαράζει βραδινὴ τοῦ βίου μου ἡμέρα·
Καὶ τ' οὐρανοῦ ὁ ὀφθαλμὸς ἀπλόν' εἰς τὸν αἰθέρα
Ἄκτινα, ἦτις τὴν ζωὴν εἰς τόσους κόσμους χύνει!

Ἐνῶ αὐτοί... τὸν ἄλυτον κοιμῶνται, μὲ παχαῖα
Ἐκ λίθων προσκεφάλαια· σινδόνην δὲ καὶ στρώμα,
Τὸν παγετὸν τοῦ μνήματος καὶ βορβορώδες χῶμα!
Ὡς σκόληξ ἢ συνειδήσις τὰ σπλάγχνα τῶν τιτρώσκει!
Ἢ νύξ τῶν ἀτελεύτητος· ἠὼς δὲν ὑποφώσκει·
Τῶν τάφων μόνον φάσματα ὄρχονται φρικαλέα.

Φιλτάτη μου, σὺ δύνασαι μὲ μίαν λέξιν μόνον,
Εἰς τὴν συνειδήσιν πτερὰ νὰ δώσης νὰ πετάξῃ·
Τὴν τέφραν τοῦ βλεφάρου τῶν ὡς πτίλον νὰ τινάξῃ·
Καὶ νὰ θερμάνῃ τὰ ὀστά αὐτῶν, καὶ νὰ φυσήσῃ
Αὔρα ἐν τόπῳ πνιγερῷ· καὶ φῶς νὰ πλημμυρήσῃ
Ἐνθα βαρὺς ὁ τάρταρος ἐδραῖον ἔχει θρόνον·

Ὅταν ἐκεῖ, ὅπου συχνὰ κρυφομιλεῖ ἡ φύσις·
Εἰς φλοίσθον τοῦ οἰγιαλοῦ, εἰς αὔρας ὀρηγωδίας·
Εἰς ρύακος κελάρυσμα, εἰς θέσεις τὰς ὁποίας,
Μόνον ἡ πάσχουσα ψυχὴ ἤξεύρει νὰ ἐκλέγῃ·
Ἀκούεις ἤχον, ὡς φωνὴν ἀόρατον, νὰ λέγῃ:
Παιδίον προσευχόμενον, καὶ ἡμᾶς νὰ λησμονήσῃ!

Εἶναι ἐκεῖνο, τῶν νεκρῶν παράκλησις μεγάλη·
 Ἄλλο, Μαρία, δὲν ζητοῦν. Θ' ἀκούσουν τ' ὄνομά των
 Καὶ θὰ τινάξουν ἐκ χαρᾶς τὰ κρύα σάβανά των·
 Τὴν ἄψυχον καρδίαν των εἰς ἤχος σου θὰ θίξῃ,
 Καὶ δάκρυον τὸ βλέφαρον αὐτῶν θὰ διανοίξῃ,
 Ὅπως εἰς αὐλακα ξηρὸν, ἐν κρῖνον ἀναθάλλει!

Ε΄.

Ὅταν ἀγνὸν προσεύχησαι, εἰς ἄγγελος σιμὸ σου
 Μὲ τὰς χρυσαῖς του πτέρυγας μυρόνει τὰ μαλλιά σου!
 Σπογγίζων μὲ ἐν φίλημα τὸ δάκρυ σου τὸ θεῖον·
 Κρατεῖ ἀόρατος αὐτὸς τὸ ἅγιον βιβλίον.
 Ἦλθεν, Ὑψίστου ἐντολῇ, ἡχώ τῆς προσευχῆς σου,
 Νὰ μεταφέρ' εἰς οὐρανοὺς τὸ μῦθρον τῆς φωνῆς σου.

Τὸ φαινόν του μέτωπον χρυσοῦν εἶναι, δοχεῖον,
 Νὰ παραλάβῃ ἑτοιμὸν τοὺς σταλαγμοὺς δακρύων
 Τῆς τρυφερᾶς καρδίας σου, οὗς χύνεις καθ' ἐκάστην·
 Καὶ προσευχὴν καὶ δάκρυα τὰ φέρει πρὸς τὸν Πλάστην,
 Ὅστις τὸν κόσμον ἀγαπῶν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας,
 Λατρείαν θέλει καὶ αὐτὸς ὀλίγην τὸ ἐσπέρας.

ΣΤ΄.

Σὺ δέ, σικὴ ἀόρατος! Σὺ, ἄγγελε ἀγγέλων!
 Σὺ, κύκνε λίμνης διαυγοῦς! Σὺ, πνεῦμα τῆς ψυχῆς του!
 Σπινθήρ τῆς διανοίας του! Ψυχὴ τῆς προσευχῆς του!
 Σὺ, τῆς ζωῆς του παρελθόν καὶ ἐνεστῶς καὶ μέλλον!

Εἰς σὲ τὸ ἐμπιστεύομαι. Τῆς νεαρᾶς ζωῆς του
 Ὁ κάλαμος ν' ἀνέρχεται ὡς γῆς εὐώδους θρέμμα!
 Γελῶν δὲ ἢ ἔνδακρυ τὸ αἶθρῖόν του βλέμμα,
 Νὰ ὁμοιάζῃ, διαυγές, τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του!

Φ. Α. Β.

Η ΠΙΣΤΙΣ ΠΕΡΙ ΜΕΛΛΟΥΣΗΣ ΖΩΗΣ.

Ἡ δοξασία περὶ μελλούσης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως εἶναι παλαιότητα, ἔσον καὶ αὐτὸς ὁ κόσμος, ἅπαντα δὲ τὰ ἔθνη, εἴτε βάρβαρα, εἴτε ἄγρια, εἴτε πεπολιτισμένα πιστεύουσιν ὅτι μετὰ θάνατον οἱ μὲν καλοὶ θ' ἀνταμειφθῶσιν, οἱ δὲ κακοὶ θὰ λάθωσι τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας των. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον τὰ Ἠλύσια Πεδία, τὴν νῆσον τῶν Μακάρων καὶ τὸν Τάρταρον· ὅλα δὲ τὰ ἔθνη παραδέχθησαν καὶ παραδέχονται Παράδεισον, ἧτοι τόπον αἰωνίου μακαριότητος, καὶ Κόλασιν, τοῦτέστι μέρος προωρισμένον διὰ τοὺς κακῶς βιώσαντας ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Ἄπαντες ἠξέυρομεν τί περὶ τούτων διδάσκει ἡ χριστιανικὴ θρησκεία. Ὁ Ἰουδαϊσμός ἐπίσης ἀπαγγέλει ἀμοιβᾶς μὲν εἰς τοὺς δικαίους, ποινὰς δὲ εἰς τοὺς ἀδίκους καὶ κακοὺς. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ἰσλαμισμός.

Οἱ εἰδωλολάτραι τὰς αὐτὰς περίπου δοξασίας ἔχουσι· περιέργον δὲ ὅτι καὶ οἱ ἄγριοι αὐτοὶ, ὧν τινων ὁ βίος εἶναι σχεδὸν κτηνώδης, φρονοῦσιν ὅτι ὑπάρχει μετὰ θάνατον κρίσις καὶ ἀντάποδοσις. Οἱ Φουεγιανοὶ, οὗς περιηγηταὶ τινες περιγράφουσιν ὡς τοὺς ἐσχάτους τῶν ἀνθρώπων, μικρὴν διαφέροντας τῶν ζώων, δοξάζουσιν ὅτι αἱ ψυχαὶ ἐμφανίζονται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τοῦ Νθεργέη, ὑπερτάτου δηλ. ἔντος· καὶ ὅτι πλησίον τούτου ἵσταται φοβερός γίγας, κρατῶν πελώριον πέλεκυν καὶ ζητῶν ν' ἀκρωτηριάσῃ τὰς ψυχὰς τὰς παρουσιαζομένας εἰς τὸ φοβερὸν κριτήριον.

Πολλὰ ἔθνη πιστεύουσιν ὅτι αἱ ψυχαὶ, πρὶν ἢ ἐμφανισθῶσιν εἰς τὸ φοβερὸν κριτήριον, ὑφίστανται βίασάνον τινα ἢ πρώτην δοκιμασίαν. Οἱ Γροελλανδοὶ φρονοῦσιν ὅτι ἡ ψυχὴ μετὰ θάνατον πλανᾶται ἐπὶ πέντε ἡμέρας πρὸ φρικτοῦ βράχου κεκαλυμμένου ὑπὸ πεπηγότος αἵματος. Οἱ Χουρῶναι (Hurons) παριστῶσι τὸ ταξίδιον τῆς ψυχῆς πλήρες δυσχερειῶν καὶ κινδύνων, διότι ὀφείλει νὰ διέλθῃ ὀρητικὸν ποταμὸν, βαί-

νουσα ἐπὶ δοκοῦ τρεμούσης, ἐνῶ κύων, ἄγριος φύλαξ, ὅμοιος σχεδὸν πρὸς τὸν Κέρβερον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐκ τῆς ἄλλης ὄχθης προσπαθεῖ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διάβασιν καὶ νὰ καταταρταρώσῃ τὴν ἔδοιπάρων. Πέραν τοῦ ποταμοῦ ὑπάρχει στενωπὸς, ἐλισσομένη μεταξὺ κινουμένων βράχων, κρημνισμένων εἰς τὴν θάλασσαν καὶ καταβαλλόντων τὰς ἡττον εὐκινήτους ψυχὰς. Κατὰ τοὺς Ἀμενῶνας (φυλὴν Μαύρων) καὶ αὐτοὶ οἱ δίκαιοι καὶ ἀγαθοὶ πρὶν ἢ εἰς Θεὸν ἀπέλθωσιν, ὀφείλουσι νὰ ὑποστῶσι τοὺς διωγμοὺς τῶν κακῶν πνευμάτων ἢ διιδί, ζητούντων ν' ἀρπάσωσι καὶ σύρῶσιν ἐκείνους μεθ' ἐξυτῶν, ἐφ' ᾧ οἱ ζῶντες προσφέρουσι θυμιάματα καὶ θυσίας εἰς τὰ διιδί ἵνα τὰ ἐξευμενίσωσι.

Καὶ οἱ ἄγριοι ἄρα αἰσθάνονται ὅτι ὁ ἀνθρωπος, ἔσον ἐναρέτως καὶ ἂν ἐβίωσεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, φέρει μεθ' ἑαυτοῦ κηλίδαν ἣν ὀφείλει νὰ ἐξαγνίσῃ.

Μαῦροί τινες τῆς Γουϊνέας εἰσι πεπεισμένοι ὅτι πᾶσα ψυχὴ, ἀπερχομένη τοῦ κόσμου τούτου, συνοδεύεται ὑπὸ δύο πνευμάτων, τοῦ μὲν καλοῦ, τοῦ δὲ κακοῦ. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὑπάρχει διάβασις ἐπικίνδυνος, καθόσον ἐν τῷ μέσῳ ἡγερται τείχος. Ὁ εὐσεβὴς βιώσας εὐκόλως διέρχεται τοῦτο, βοηθεῖα τοῦ καλοῦ πνεύματος, ἀλλ' αἱ πονηραὶ καὶ διστραμμένα ψυχαὶ κατασυντρίβουσι τὴν κεφαλὴν.—Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἀναλογία τις πρὸς τὴν γέφυραν τῶν μουλσουμάνων *Al Sirat*.

Κατὰ τὰς δοξασίας τῶν διαφόρων ἐθνῶν, ἡ κόλασις εἶναι τόπος σκοτεινὸς καὶ ὑπόγειος, διοικούμενος ὑπὸ βασιλέως ἢ βασιλίσσης. Οἱ Γροελλανδοὶ πιστεύουσιν ὅτι κυβερνᾷ ἐκεῖ εἶδος Περσεφόνης, ἐχούσης τὸν θρόνον τῆς εἰς τὰ βάθη σπηλαίου καὶ περικυκλουμένης ὑπὸ θαλασσίων τεράτων. Οἱ κολασμένοι χρησιμεύουσιν ὡς τροφὴ τοῖς δαίμοσιν ἢ διάγουσι βίον οἰκτρὸν, τρεφόμενοι ἀπὸ τέφρων, ὄφεις, σαύρας ἢ χρυσαλλίδας.

Συνηθεστάτη τιμωρία τῶν κακῶς βιωσασάνων ψυχῶν εἶναι τὸ νὰ ἐπανερχῶνται ἐπὶ

της γῆς, νὰ πλανῶνται περὶ τὰς οὐκίας, ἐν αἷς διητῶντο, νὰ ἐκροβίζωσι καὶ νὰ καταράττωσι τοὺς ζῶντας. Κατὰ τινὰς φυλάς Μαύρων, αἱ ψυχαί, αἱ γενόμεναι λεία τῶν κακῶν πνευμάτων, πληροῦσι θορύβου τὴν ἀτμόσφαιραν, κάμνουσι ταραχὴν εἰς τοὺς θάμανους καὶ διαταράττουσι τὸν ὕπνον τῶν ἀνθρώπων οὐ μισοῦσιν. Ἐὰν ψυχὴ τις ἐμφανισθῆ τρεῖς μετὰ τὸν θάνατον ἡμέρας, σημεῖον ὅτι δὲν ἀπῆλθεν εἰς τὸν Θεόν, τὸ δὲ πτώμα τοῦ θανόντος καίεται ἄνευ τιμῶν. Αἱ τῶν δικαίων ψυχαὶ δὲν ἐπαυροῦνται εἰς τὴν γῆν, ὅπερ καὶ ὁ Σωκράτης λέγει ἐν τῷ Φαίδωνι.

Ἡ πίστις τῶν ἀγρίων περὶ τῆς εὐδαιμονίας, ἥς ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ ἀπολαμβάνουσιν οἱ ἀνθρώποι, διαφέρει κατὰ τὴν φύσιν τῶν ταιλαπωριῶν, ὅν οἱ δυσχερεῖς ἐκείνοι κατατρέχονται ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ὁ Ἑσκιμῶς, ὁ παγόνων ὑπὸ τοῦ αἰωνίου καὶ ἀδυσωπήτου πολικοῦ χειμῶνος, ἐνειροπολεῖ θέρους ἀτελεύτητον, ἥλιον διαρκῆ καὶ πηγὴν ἀκένωτων πτηνῶν καὶ ἰχθύων. Ἡ γῆ, ἣν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ κατοικεῖ, εἶναι λίαν ἄφορος καὶ ὁ οὐρανὸς πένθιμος, ὥστε οὐδὲ λως ἀπέπτεται αὐτοῦ νὰ θέσῃ τὸν παράδεισόν του, ὅν, ἀπεναντίας, ζητεῖ ἐν τῷ ὠκεανῷ, διότι αὐτὸς τὸν διατρέφει. Ὁ κάτοικος τῆς Καμτσάτκας ἐπιζητεῖ φαντασιώδη Καμτσάτκαν, πλουσίαν εἰς ἰχθύς καὶ ἄλλην ἄγρην, ἄνευ ἡφαιστίων, ἄνευ ἐλῶν, ὅπου οἱ πάντες εἰσὶν ἴσοι καὶ ὅπου ὁ ἕχων ὀλίγους ἐπὶ τῆς γῆς κύνες (οὗτοι εἰσὶν οἱ πολυτιμότεροι βοηθοὶ τῶν πτωχῶν ἐκείνων ἀνθρώπων) θὰ ἔχη πολλοὺς, ἀπηλλαγμένους μάλιστα τοῦ καμάτου καὶ τοῦ θανάτου. Ἡ φαντασία τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἦδη χρόνων ἐν τῷ οὐρανῷ ἐζήτησε τὴν κατοικίαν τῶν μακαρίων, ὁ δὲ γαλαξίας εἶναι ἡ ὁδὸς ἡ ἀγούσα πρὸς ἐκεῖνον, καὶ οἱ τοῦ πόλου ἄγριοι πιστεύουσιν ὅτι βλέπουσι χοροὺς οὐρανίων πνευμάτων ἐν ταῖς μυστηριώδεσι δονήσεσι τοῦ βορείου πόλου.

Συγκεκριμέναι εἰσὶ τῶν ἀγρίων αἱ δοξαζαίαι περὶ τῶν ἀμοιβῶν ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ περὶ τῶν τιμωριῶν ἐν τῇ κόλασει.

Ὡς πρώτην δ' ἀρετὴν καὶ κατὰ συνέπειαν ἀμοιβὴν ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ θεωροῦσι τὰς ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν ἰδίαν φυλὴν, ἧτις εἰς ἀδιάρκτον διατελεῖ πόλεμον πρὸς τοὺς γείτονας· κατόπιν ἐπέρχονται αἱ ἀνδραγαθίαι, τὰ ἠρωϊκὰ κατορθώματα καὶ αἱ ἐπιτυχίαι ἐν τῷ βίῳ. Οἱ Ἑσκιμῶι φρονοῦσιν ὅτι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν κληρονομήσουσιν οἱ περισσοτέρως φονεύσαντες φώκας καὶ οἱ καταφρονήσαντες τοὺς κινδύνους τῆς θαλάσσης καὶ τῶν τρικυμιῶν (α). Αἱ κατὰ τὸν τοκετὸν θνήσκουσαι γυναῖκες πιστεύεται ὅτι μεταβαίνουν εἰς τὸν παράδεισον, ὡς ὑπὲρ τῆς κοινότητος θανατοῦσαι. Παρήγορος τῶν ἡμετέρων ἡ ἰδέα αὕτη διὰ τοὺς ἀγρίους.

Ἡ κόλασις παρ' ἅπανσι τοῖς ἔθνεσιν εἶναι προωρισμένη διὰ τοὺς κακοὺς. Οἱ πεπολιτισμένοι στέλλουσιν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τοὺς ἐπίορκους, τοὺς φονεῖς, τοὺς μοιχοὺς, κτλ. οἱ δὲ βάρβαροι τοὺς ἀδυνάτους καὶ τοὺς ἀνάδρους.

Τὰ ὄνειρα καὶ παρὰ τοῖς ἀγρίοις ἀποδίδονται εἰς ψυχικὴν δυνάμιν, τὸ δὲ περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ζήτημα, ὅπερ τυγχάνει σπουδαιότατον, ἐν ἐκτάσει διεπραγματεύθησαν οἱ ἀρχαῖοι. Ὁ Πλάτων, ὁ Κικέρων καὶ ἄλλοι ἀρχαιότατοι συγγραφεῖς εἰσὶ πεπεισμένοι ὅτι ὁ ὕπνος θέτει ἡμᾶς εἰς ἄμεστον συγκοινωνίαν πρὸς τὰ πνεύματα τῶν τεθνεώτων, πρὸς τὰ ὑπερφυσικὰ ὄντα. Ἐν τῷ φαινομένῳ τούτῳ τοῦ ὕπνου οἱ πλείστοι τῶν νῦν φυσιολόγων διορῶσιν ἰδίαν τοῦ ἐγκεφάλου κατάστασιν· οὐχ ἥττον προσφάτως ἔτι ἐγεννήθη αἵρεσις φιλοσοφικῆ, οὕτως εἰπεῖν, τῶν πνευματοφύρων, οἵτινες πιστεύουσιν ὅτι ὁμιλοῦσι πρὸς τὰς σκιὰς τῶν τεθνεώτων, καὶ τοὶ οἱ πολλοὶ τοῦτο θεωροῦσιν ἀγυρτίαν.

Κατὰ τὸν Κ. Πρίτσορ, ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς Γουϊνέας, αἱ διάφοροι δηλαδὴ φυλαὶ, πιστεύουσιν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος,

(α) Ἡ ἠθικὴ αὕτη εἶναι ὄντως ὑψηλὴ, διότι προτίθεται νὰ ἐδραιώτῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀπολιτίστου ἐκείνου τὴν καρτερίαν καὶ τὴν πρὸς τοὺς κινδύνους περιφρόνησιν.

ὅτι καὶ μετὰ τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ, ὅτι ἔχει ἀνάγκη τινὰς, ἐκτελεῖ διαφόρους πράξεις καὶ ἰδίως δύναται νὰ αἰσθάνηται εὐτυχίαν καὶ δυστυχίαν. Εἰς Τόγκαν (α), λέγει ὁ Κ. Μάρινερ, ὑποθέτουσιν ὅτι αἱ τῶν τεθνεώτων ψυχαὶ μεταβαίνουν εἰς Μπολοτοῦ, μεγάλην νῆσον κειμένην πρὸς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς χώρας, ἔχουσαν λαμπρὰ καὶ χρήσιμα φυτὰ καὶ παράγουσαν γλυκυτάτους καρπούς, ὄραϊν ἄνθη κτλ. ἅμα δὲ δρῆψῃ τις τὰ ἄνθη ἢ τοὺς καρπούς, εὐθὺς φέρονται ἄλλα. Ἡ Μπολοτοῦ (ἡ τῶν Μακάρων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων) τόσον μακρὰν ἀπέχει, ὥστε μέγαν κίνδυνον τρέχουσι τὰ ἐγγώρια μονόξυλα ἂν θελήσωσι νὰ πλεύσωσιν ἕως ἐκεῖ· πιστεύουσιν ὅμως ὅτι μονόξυλον τι κατῶρθε νὰ περαιωθῆ εἰς Μπολοτοῦ. Τὸ πλῆρωμα ἀπεβιάσθη, ἀλλ' ἅμα οἱ ἄνθρωποι ἠθέλησαν νὰ ἐγγίσωσι πράγματι, τὰ πάντα ἐφρευγον, ἔπαθον τοῦτέστιν ὅτι ἐπασχεν ὁ Τάνταλος. Ἐτρεχον δὲ τὸν ἔσχατον κίνδυνον τοῦ ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης· διὸ ἀπεφάσιον νὰ ἐπιβιασθῶσι πάλιν τοῦ μονόξυλου τῶν καὶ κατῶρθεσαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια σώμα καὶ ἀελαβεῖς.

Ὁ θάνατος εἶναι φαινόμενον σφοδρῶς καταταράσσον τὴν φαντασίαν, δυσκόλως δὲ δύναται τις νὰ ἐννοήσῃ ὁποῖαν εἰς τοὺς ἀρχαίους ἀνθρώπους ἐνεποιεῖ ἐντύπωσιν καὶ ὁποῖαν ἔτι ἐμποεῖ εἰς τοὺς ἀγρίους. Ὁ ἰσχυρὸς καὶ φοβερὸς ἀρχηγὸς τούτων, ὅν ἐθεώρουσαν σχεδὸν θεόν, αἰφνης κείναι νεκρὸς, ἀκίνητος, πεπαγωμένος· ἐξ ὅλων δὲ τῶν πραγμάτων, ἅτινα πανταχόθεν φοβίζουσι τὸν δυστυχῆ ἄγριον, δεινότερον εἶναι ὁ θάνατος. Τὴν νύκτα ὁ ἐγκέφαλος τῶν ἀγρίων καταταράσσεται ὑπὸ τῆς εἰκόνος τοῦ ἀποβιώσαντος καὶ, ὅπως συμβαίνει ἐν τοῖς δεινέροις, οὗτος παρίσταται μεγαλήτερος τοῦ πραγματικοῦ, μᾶλλον ἀκαμπτος· φαίνεται, καθὰ καὶ ὁ Λουκρέτιος λέγει, ὅτι κινεῖ μέ-

(α) Οἱ μὲν ἀρχηγοὶ θεωροῦνται ἐν ταῖς νήσοις Τόγκα ἀθάνατοι, οἱ δὲ Ταόα ἢ λαὸς θνητοί.

λη εὐρύτερα, ὅτι ἔχει ζῶν μᾶλλον ἐνεργητικὴν καὶ ὅτι εἶναι καθ' ὅλα ἀτρωτος. Ὁταν ἐξεγερθῶσι τοῦ ὕπνου, ἀνακοινοῦσιν ἀλλήλοις τὸ ὄνειρόν των καὶ πείθονται ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν πραγμάτων ζῆ, διότι εἶδον ἤδη αὐτόν. Αἱ ἀμαθεῖς αὗται διάνοιαι δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ποιήσωσι διάκρισιν μεταξὺ τῶν φασμάτων τῶν διειπταμένων ἐν τῇ φαντασίᾳ εἰς τὸ λυκαυγὲς τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν πραγματικότητων, ὧν αἱ αἰσθήσεις ἀντιλαμβάνονται. Ἐντούτοις τὸ πτώμα κείναι ἐκεῖ· καθίζουσι δ' αὐτὸ ἐν τῇ καλύβῃ του, ἧτις καθίσταται τὸ ἐπικίδειον δωμάτιον. Κατὰ τοῦ θανάτου δὲν ἐθριάμβευσε τὸ ἀδρανὲς αὐτὸ σῶμα· τί λοιπὸν ἐθριάμβευσε;—Σχῆμα ὁμοιοῦν πρὸς αὐτὸ, πράγμα τι ἀναμφιβόλως, ὅπερ ἔζη, ἐκινεῖτο μετ' αὐτοῦ καὶ αἰφνης ἀπεσπάσθη, ἡ σκιά του ἴσως. Οὕτω τῶν ἡμετέρων ἔχει, διότι ἅμα τῇ δύσει τοῦ ἡλίου, κατὰ τὴν ὥραν δηλαδὴ ἐκείνην καθ' ἣν ἡ φαντασία αἰσθάνεται ἑαυτὴν κατεχομένην ὑπὸ τῶν ἀορίστον ἀνησυχιῶν τῆς νυκτός, ἡ σκιά εἶναι μεγαλητέρα τοῦ σώματος πρὸς ὃ συνδέεται· μεγαλητέρα ἄρα τοῦ σώματος τοῦ ἦν ἡ εἰκὼν τοῦ ἐμφανισθέντος ἀρχηγῶ· ἐντεῦθεν δὲ ἡ πίστις αὕτη, ἡ γενικὴ ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ τῶν λαῶν, ὅτι ἡ σκιά ἐπιζῆ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐντεῦθεν ἡ δοξασιὰ ἀγρίων τινῶν φυλῶν ὅτι τὰ πτώματα δὲν σκιαζοῦσι τὸν ἥλιον.

Οἱ Δαγιαίκαι (Dayaks) θεωροῦσι τὰ ὄνειρα ὡς συμβάντα πραγματικά· πιστεύουσιν δὲ ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ κοιμωμένου ὅτε μὲν μένει εἰς τὸ σῶμα, ὅτε δὲ ἐγκαταλείπει αὐτὸ καὶ ἀπέρχεται μακρὰν. Ἐπίσης φρονοῦσιν ὅτι ἡ ψυχὴ, εἴτε ἐν τῷ σώματι διαμένει, εἴτε ἵπταται μακρὰν, βλέπει, ἀκούει, ὁμιλεῖ καὶ κατέχει προνοητικὸν ὅπερ δὲν ἔχει ὅταν ἐγρηγορῆ. Αἱ λειποθυμίας θεωροῦνται ὡς προσερχόμεναι ἐκ τῆς ἀποδημίας τῆς ψυχῆς, καταλιπούσης τὸ σῶμα καὶ ἀπελθούσης μακρὰν. Ὁταν Εὐρωπαϊκοὶ τις δειροπολῆ εὐρὴν ἀποῦσαν πατρίδα τοῦ οἱ Δαγιαίκαι φρονοῦσιν ὅτι ἡ ψυχὴ του διέσχισε τὰς ἀποστάσεις καὶ τὴν νύκτα ἐπισκέφθη τὴν Εὐρώπην. Πολλοὶ φυλαὶ πιστεύουσιν ὅτι τὰ

Η ΑΛΙΕΙΑ ΕΝ ΤΑΙΣ ΒΡΕΤΑΝΙΚΑΙΣ ΝΗΣΟΙΣ.

Οὐδείς τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ βιομηχανικῶν κλάδων ἀνεπτύχθη διὰ τῶν σιδηροδρόμων τόσον, ὅσον ἡ ἀλιεία. Πρὶν ἢ κατασκευασθῆ ἡ σιδηρὰ ὁδὸς τῶν ἀνατολικῶν κομητειῶν, ἡ μεταφορὰ τῶν ἰχθύων ἀπὸ Γίαρμουθ εἰς Λονδῖνον ἐγένετο διὰ ἐλαφρῶν ἀμαξῶν, συρομένον ὑπὸ ταχυδρομικῶν ἵππων, καὶ μόλις εἰσῆγοντο κατ' ἔτος 2000 τόνοι, ἤτοι τὸ ἕμισυ σχεδὸν τοῦ νῦν ἐντὸς δεκαπενθημερίας στελλομένου εἰς Λονδῖνον καὶ εἰς τὰς μεγάλας βιομηχανικὰς πόλεις τῆς Μεγάλης Βρετανίας.

Κατὰ τὸ 1853, τὸ ἔτος δὴλα δὴ τῆς θανμασίου ἀλιείας τοῦ Γίαρμουθ, ἐστάλησαν ἐκ τοῦ λιμένος τούτου εἰς Λονδῖνον καὶ τὰς ἐπαρχίας 42000 τόνοι ρεγκῶν μόνον. Εἰς Γρίσμπυ κατὰ τὸ 1872 ἠλιεύθησαν καὶ ἐστάλησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου 31,000 τόνοι ἰχθύων, ἀπίστευτος δὲ καταντᾷ ἡ ποσότης ἡ ἐκπεμπομένη νῦν ἐκ τῶν κυριωτέρων σιδηροδρομικῶν σταθμῶν. Ὁ σταθμάρχης τοῦ Λουσεστόφτ (Lowestoft) εἶπε κατὰ τὸ 1864 εἰς τὰ μέλη τῆς βασιλικῆς ἐπιτροπῆς ὅτι ἐντὸς τῶν δύο προλαβόντων ἐτῶν συνέβη νὰ στέλλη καθ' ἡμέραν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἑκατὸν ἀμάξας φορτωμένας ἰχθύς, ἐκάστης μεταφερούσης 3 ἢ 4 τόνους. Ἐντὸς μιᾶς ἐβδομάδος μόνη ἡ πόλις Δουμπάρ ἔστειλε διὰ τοῦ σιδηροδρόμου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Σκωτίας 4 ἕως 5 χιλιάδας τόνους ρεγκῶν καὶ 4000 τόνους ἄλλων ἰχθύων.

Πρὸ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν σιδηροδρόμων ἡ κατανάλωσις τῶν νωπῶν ἰχθύων περιωρίζετο εἰς τὰς παραλίους πόλεις, εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ εἰς τὰς ἀξιολογωτέρας πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ. Οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων τοῦ ἐσωτερικοῦ μόνον ἰχθὺν ἐγνώριζον τὴν ταριχευτὴν βέγκαν· ἀλλ' ἤδη καὶ ὁ πτωχότερος δύναται νὰ τρώγῃ συνεχῶς νωπὴν βέγκαν ἢ ἄλλον ἐρθητὸν ἰχθύν, χάρις εἰς τοὺς σιδηροδρόμους.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀλιείας συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ναυτιλίας. Κατὰ τὸ 1814 μόνον 5 ἀλιευτικὰ πλοῖα ὑπῆρχον ἐν Ἀγγλίᾳ πλέοντα εἰς μεμακρυσμένα μέρη πρὸς ἀλιείαν, σήμερον δὲ τοὐλάχιστον ἑκατὸν ἀποπλεύουσιν εἰς τὰς βορείους θαλάσσας, ὑπὲρ τὰ τριακόσια δὲ ἀλιεύουσιν εἰς τὴν Μάγχην, ἑκατὸν εἰς τὴν ἰρλανδικὴν θάλασσαν, κτλ.

Δύσκολον εἶναι νὰ φαντασθῆ τις ὅποια ἀπειρος ποσότης ρεγκῶν ἀλιεύεται εἰς τὰ παράλια· ἂν ὅμως λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἕκαστον βαρέλιον περιέχει κατὰ μέσον ὄρον 750 ἰχθύς, συνάγει ὅτι τῷ 1872 ἠλιεύθησαν 580 ἑκατομμύρια ρεγκῶν· μὴ περιλαμβανομένων τῶν πωληθεισῶν νωπῶν. Ἀπορεῖ τις ἀναλογιζόμενος ὅποια ἀπειρία ἰχθύων ὑπάρχει ἐν ταῖς θαλάσσαις, ἀφοῦ οἱ ἀλιεῖς ποσοστὸν μόνον αὐτῶν δύναται ν' ἀγρεύσασιν. Ἡ ἑκτασις τῶν δικτύων, τῶν χρησιμευόντων εἰς τὴν ἀλιείαν τῶν ἰχθύων, ὅσον μεγάλη καὶ ἂν τυγχάνῃ, εἶναι ἀσήμαντος ἀπέναντι τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ κενοῦ, ὅπερ μένει ἐλεύθερον καὶ ἐν τῷ ὅ ἰχθύς δύναται νὰ βόσκη ἀνυπόπτος, μὴ φοβούμενος τὸν ἀλιεῖα.

Τοὺς ἰχθύς δὲν κατατρέχει μόνον ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἰχθύς καὶ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. Αἱ μεγαλύτεραι ἑκατόμβαι φαίνεται ὅτι γίνονται τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ νέος ἰχθύς ἀποκτᾷ ὑπαρξίν ἀνεξάρτητον καὶ πειράται νὰ τραπῆ μόνος εἰς τὸν βίον, νὰ κολυμβήσῃ δηλ. διὰ τῶν ἰδιῶν πετερυγίων εἰς τὸν περὶ αὐτὸν θαλάσσιον κόσμον. Ἄμα καταστῆ ἱκανὸς νὰ κινήθῃ, ἀρχεται πάλαιον πρὸς τὸν βίον. Πρέπει νὰ φάγῃ, νὰ προφυλαχθῆ δὲ μὴ τὸν φάγωσιν· ἀλλ' ἐν τῷ ἀδιαλείπτῳ πολέμῳ ἂν πρὸς ἀλλήλους συνάπτουσιν οἱ ἰχθύς (οἱ μεγάλοι τρώγουσι τοὺς μικροὺς καὶ οἱ μικροὶ τοὺς μικροτέρους), μυριάδες μικρῶν νεωστὶ ἐκκολληθέντων ἐξ ἀνάγκης ἐσθίονται πρὶν ἢ καταστῶσιν ἱκανοὶ νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' ἄλλων. Οὐχ ἦττον μυριάδες μυριάδων τῶν μικρῶν τούτων ὄντων ἀποφεύγουσι θάνατον ἄωρον, ὅχι ἴσως ἵνα ἀνδρωθῶσιν, ἀλλ' ἵνα ἱκανὸν ζήσωσι χρόνον, ὥστε νὰ λάβωσιν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν κα-

ταστροφὴν τῶν μικροτέρων ὁμοίων τῶν καὶ χρησιμεύωσιν εἰς ταρίχευμα.

Ἐπολογίζουσιν ὅτι περὶ τὴν νῆσον Σαίν Κιλδα ἵπτανται 200,000 πτηνῶν καὶ ὅτι ἕκαστον τούτων ἐσθίει καθ' ἑκάστην ὃ ρεγκῶν ὥστε ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἐξαφανίζονται 1 ἑκατομμύριον ρεγκῶν. Ὁ καθηγητὴς Οὐξλυ (Huxley) λέγει ὅτι, ἂν ἔζωον αἱ βέγκαι καὶ ἀεὶ καταβροχθίζουσιν ἐτησίως οἱ σίλουροι καὶ οἱ ἀντακαῖοι εἰς τὰ παράλια τῆς Σκωτίας, ὅα ὑπερέβαινον τὸ ἐτησίως ὑπὸ τῶν ἀλιέων ἀγρευόμενον ποσόν· ἀλλ' οἱ ἔχθροι ταύτης δὲν εἶναι μόνον οἱ ἀναφερόμενοι δύο ἰχθύς. Ἐκ τῆς κοιλικῆς φαλαίνης ἐξήγαγον ἕμισυ βαρέλιον (21½ λίτρας) ρεγκῶν, ὃ δὲ καρχαρίας, ὃ θαλάσσιος κύων καὶ ἄλλα θαλάσσια ζῶα ἀφανίζουσιν αὐτάς· ὁ κύων μάλιστα διώκει πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν τὴν βέγκαν, ἄλλο δὲ ζῶον τὴν ὠθεῖ εἰς τὴν ἀκτὴν ἢ εἰς τὸν πυθμένα καὶ οὕτω τὰ μεγάλα ζῶα βοηθοῦσιν ἄλληλα πρὸς ἄγγραν τῆς βέγκας.

Τέσσαρες τρόπους μεταχειρίζονται πρὸς ἄγγραν τῶν ἰχθύων· 1ον τὰ συρτὰ ἢ σύροντα δίκτυα· 2ον τὰ ἐπιπλέοντα δίκτυα· 3ον τὴν ὀρμιάν καὶ 4ον τὴν σαγήνην ἢ γάγγανον.

Καλλίτερος πρὸς ἄγγραν ἰχθύων τινῶν τρόπος εἶναι ὁ διὰ τῶν συρομένων δικτύων (ἀνεμότρατας), διότι τὸ δίκτυον αὐτὸ σαρώνει τὴν θάλασσαν καὶ συνάγει εἰς τὸν σάκκον ὄλου· τοὺς ἐν τῷ πυθμένι τῆς θαλάσσης ἰχθύς. Τὸ δίκτυον δὲν σκάπτει, ἀλλὰ ἀπλῶς σαρώνει ἐλαφρῶς τὴν ἄμμον, ὥστε ὁ ἰχθύς μόνος του πίπτει εἰς τὸν σάκκον. Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν δικτύων χρησιμεύει κυρίως εἰς ὀκαλοὺς πυθμένας, ὅπου κοινῶς οἰκοῦσι παντοειδεῖς πλατεῖς ἰχθύς.

Τὰ τοιαῦτα δίκτυα ἔχοντα ἀλιευτικὰ πλοία συνήθως εἰσὶ μακρὰ 60 καὶ ἐπέκεινα πόδας καὶ τινα εἰσὶ χωρητικότητος 70 τόνων. Ἄμα φθάσωσιν εἰς τὸ μέρος τῆς ἀλιείας, χαλαρώνουσι τὰ ἱστία καὶ στρέφουσι πρὸς τὴν διεύθυνσιν πρὸς ἣν προτίθενται νὰ ἀγρῶσι τὰ δίκτυα, ὅπερ, φυσικῶς τῷ λόγῳ, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀνέμου. Ὅφειλοῦσι δὲ

νὰ πλέωσι κατ' εὐθείαν γραμμὴν, ὅπερ ἀπαιτεῖ ἄνεμον ἰσχυρὸν καὶ οὐριον, καὶ νὰ ἔχωσι πολλὰ ἀναπεπταμένα ἱστία, διότι δυσκόλως σύρονται τὰ δίκτυα. Τόσον δυσκόλως δὲ σύρονται ταῦτα, ὥστε τὸ ἀλιευτικὸν πλοῖον, μ' ὄλον τὸν οὐριον ἄνεμον καὶ τὰ πολλὰ ἱστία, μόλις διανύει 2 μίλλια τὴν ὥραν.

Καλὴ ψαριά θεωρεῖται ἅμα τὸ ἀλιευτικὸν πλοῖαριον ἀγρεύσῃ ἕνα τόννον ἰχθύων· συνεχῶς ὅμως ἀγρεύουσιν ἐν μιᾷ νυκτὶ τρεῖς τόννους.

Κατὰ τοῦ τρόπου τούτου τῆς ἀλιείας ἐξενέστησαν πολλοὶ, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἐξολοθρευόνται οἱ ἰχθύς· τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἔχεται ἀληθείας καὶ φρονοῦσι μάλιστα ὅτι τὸ συρτὸν δίκτυον μᾶλλον ἐφελκύνει τοὺς ἰχθύς, διότι θέτει εἰς κίνησιν περὶ αὐτὸ τοὺς σκώληκας καὶ τὰ στρακιδόσμημα. Οὐχ ἦττον βέβαιον εἶναι ὅτι τὰ συρτὰ δίκτυα συλλαμβάνουσιν ἀπειρους ποσότητας νεαρῶν ἰχθύων, οὗ καλλίτερον ἦτο νὰ ἄφινον εἰς τὴν θάλασσαν· ἀλλὰ τὰ πλοίαρια τ' ἀλιεύοντα τὰς καρίδας εἰς ῥηχὰ καὶ ἀμμόδη ὕδατα ἐπιφέρουσι μεγαλύτεραν ζημίαν, διότι καὶ μικροτάτους συλλαμβάνουσι καὶ ὠά φθείρουσι. Σήμερον εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι οἱ παντοειδεῖς ἰχθύς σπείρουσι τὰ ὠά των εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος ἢ καταθέτουσιν αὐτὰ εἰς βραχέωδη βάθη πλησίον τῆς ἀκτῆς, ἐν οἷς ἐκκολλάπτονται καὶ αὐξάνουσιν ὥστε τὰ ὠά οὐδύλως παραβλάπτονται ὑπὸ τῶν μεγάλων συρτῶν δικτύων· μόνον τὰ μικρὰ δίκτυα ἐπιφέρουσι ζημίας καὶ συχνάκις εἶδομεν χιλιάδας νεαρῶν ῥόμβων, νεαρῶν ψησῶν καὶ νεαρῶν γλωσσῶν ἀγρευομένων μετὰ τῶν καριδῶν ἐν τῷ ὄρμῳ τοῦ Μορεκάμπ.

«Ἡ ἄγγρα τῶν καριδῶν, ἂν πρόκηται νὰ γίνηται ἐπὶ βλάβῃ τῶν μεγάλων ἰχθύων, πρέπει νὰ καταργηθῆ», εἶπέ τις. Ἄλλ' ἐκ τῆς ἀλιείας ταύτης ἐξαρτᾶται ἡ ὑπαρξὶς χιλιάδων ἐργατῶν, διότι ὅλα τὰ κεφάλαια τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν συνίστανται εἰς τὸ πλοίαριον καὶ τὸ δίκτυόν των, ἢ δὲ ἀπαγόρευσις τῆς ἀλιείας τῶν καριδῶν ὅα ἀπέβαινε κα-

ταστρεπτική δι' αὐτοῦς. Μόνη ἡ πόλις Λέιγ, ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς κομητείας τοῦ Έσεξ, στέλλει συνεχῶς εἰς Λονδίνον καθ' ἐκάστην 2000 γαλλόρια καριδῶν (α).

Τὰ ἀλιευτικά, τὰ ἔχοντα συστά δίκτυα, πλέουσι πολλά συγχρόνως, τὰ δὲ πληρώματα γενικῶς ὑποχρεοῦνται δι' ἑξ ἑβδομάδας ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιροῦ στέλλουσι τὴν ἄγραν των διὰ ταχυπόρων κερκούρων (κοτέρων) εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ Billingsgate. Τοῦς ἰχθύς μεταφέρουσιν ἐνίοτε καὶ ἐλικοκίνητα ἀτμόπλοια.

Εἰς τὴν βόρειον θάλασσαν τ' ἀλιευτικά ἀλιεύουσιν ἑξ ἑβδομάδας ἕως δύο μῆνας, συνεχῶς δὲ εἰς τόσῃ ἀπὸ τῆς παραλίας ἀπόστασιν, ὥστε μεγάλους διατρέχουσι κινδύνους. Τὸν χειμῶνα συμβαίνουσι ναυάγια οὐκ ὀλίγα, κατὰ δὲ τὸ 1863 ἀπωλέσθησαν 7, ἀνήκοντα εἰς μόνον τὸν λιμένα τῆς Χούλ, καὶ εἴκοσιν ἐρρυμουκλήθησαν ἐν κακῇ καταστάσει.

Ὁ καλλίτερος τῶν ὑπὸ τῶν πλοιαρίων αὐτῶν ἀλιευόμενος ἰχθύς εἶναι ὁ βόμβος, ὅστις εὐκόλως πωλεῖται. Ἡ ἀφθονία ἐπ' ἐσχάτων ἠλάττωσε κατὰ πολὺ τὴν τιμὴν του, διότι ἐνῶ πρὸ τριακονταετίας ἐξεποιεῖτο ἐν Λονδίῳ μίαν ἕως μίαν καὶ ἡμίσειαν γινέαν, ἤδη μόλις ἀπολαμβάνει 4 σελίνιον τὴν λίτραν. Ὁ ἰχθύς οὗτος εὐρίσκειται εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας, ἀναφέρεται δὲ ὅτι εἰς Οὐίτμωρ ἠγροῦθη εἰς 6 ποδῶν μήκους. Ἡ βόρειος θάλασσα φημίζεται διὰ τὰς βόμβους τῆς, ἰδίως τὰ παράλια τῆς Ὀλλανδίας, ὅπου κατὰ τὸ ἕτος πολλοὶ ἀγρεύονται εἰς τὰ βήχᾳ ὕδατα.

Ἡ συνήθεια τοῦ διατηρεῖν τοὺς ἰχθύς ἐντὸς πάγου προσφάτως ἐτι εἰσῆχθη. Μέγα

(α) Ὁ Κ. Mayew ἀποδεικνύει ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ London Labour and London Poor, ὅτι ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Billingsgate πωλοῦνται ἑτησίως 500 ἑκατομμύρια καριδῶν. Τοῦτων 770,000 πίνται (σχεδὸν 324 τὴν πίνταν) πωλοῦνται ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ Λονδίνου. Αἱ καλλίτεροι στέλλονται ἐκ Λέιγ, πωλοῦνται δὲ 40 πέννας ἕως 2 1/2 σελίνια τὸ γαλλόνιον, ἤτοι αἱ 1 1/2 λίτραι.

μέρος τῶν ἀγρευομένων ἰχθύων τίθεται εἰς δεξαμενὴν πάγου, ἣν πᾶς ἰχθυοπώλης ἔχει καὶ πᾶν πλοιαρίον φέρει. Οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἔτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς διατηρήσεως ἀφαιρεῖ τι ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ ἰχθύος, ἀλλ' οὐχ ἥττον βέβαιον εἶναι ὅτι δι' αὐτοῦ ὁ ἰχθύς δὲν βλάπτεται εὐκόλως.

Τῷ 1872 μόνον εἰς Γρίμσμπυ εἰσῆχθησαν ἐκ Νορβηγίας 22000 τόννοι πάγου. Εἰς τὸν πυθμένα ἐκάστου ἀλιευτικοῦ ὑπάρχει δωμάτιον ἐρμητικῶς κεκλεισμένον, ἐν ᾧ πρὸ τοῦ ἀπόπλου θέτουσι 2 μέχρι 9 τόννων πάγου. Τὰ πλοιαρία τὰ μὴ στέλλοντα τὴν ἄγραν των ἀμέσως εἰς Billingsgate διὰ τινος τῶν κερκούρων τοῦ σταθμοῦ, στοιβάζουσι τοὺς ἰχθύς κατὰ στρώματα ἐπὶ τῶν πάγων, ἕως οὗ συμπληρωθῇ ὀλόκληρον τὸ φορτίον μετ' ἀπουσίαν δὲ 10 μέχρι 14 ἡμερῶν τὸ πλοῖον ἐπανέρχεται εἰς τὸν λιμένα του καὶ ἐκεῖ οἱ ἰχθύς στοιβάζονται εἰς ἄλλον πάγον καὶ στέλλονται εἰς Λονδίνον ἢ ἄλλο μέρος. Ὅστε οἱ πλείστοι ἰχθύς, οἱ παρατιθέμενοι εἰς τὰς τραπέζας, τοῦλάχιστον 15 ἡμέρας ἔμειναν ἐκτὸς τοῦ ὕδατος.

Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀπόπλου καὶ κατάπλου καὶ τῶν διακοπῶν, συνάγεται ὅτι ἡ ἀλιεῖα διαρκεῖ ἐννέα μῆνας τὸ ἔτος, ἐπικερδοστέρα δὲ ἀπαδεικνύεται τὸν χειμῶνα, διότι τότε διαρκέστερον πνέει ὁ ἀναγκαιὸς ἄνεμος.

Ἄλλοτε αἱ παραγγελίαι ἄπκσαι πρὸς ἀγορὰν ἰχθύων διεβιβάζοντο ἐν Λονδίῳ, σήμερον ὅμως αἱ διαταγαὶ δίδονται καθ' ἐκάστην διὰ τοῦ τηλεγράφου εἰς πρᾶκτορας ἀποκαταστημένους εἰς τοὺς διαφόρους λιμένας, ἐν οἷς ἀποβιβάζονται οἱ ἰχθύς, ὥστε προκύπτει μεγάλη οἰκονομία χρόνου καὶ ἐξόδων.

Μετὰ τὴν ἀλιεῖαν εἰς βαθέα ὕδατα διὰ δικτύων συρόντων, ἀξιολογώτεροι τρόποι ἀλιείας θεωροῦνται οἱ διὰ μακρῆς ὀρμιάς καὶ ὀρμιάς τῆς χειρὸς· δι' αὐτῶν δ' ἀλιεύουσιν εἰς τὰ παράλια τῆς Μάγχης καὶ εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Ἰρλανδίας ἰδίως ἀντακαίους, δονίσκους καὶ ἄλλους ἰχθύς. Πολλὰ πλοιαρία ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀλιεῖαν αὐτήν. Ἐν

πλοιαρίον φέρει συνήθως 7200 ὀρμιάς ὀρμιάς, ἐξ ἧς κρέμονται 4680 ἄγκιστρα· ἡ ὀρμιά ρίπτεται τὴν αὐγὴν, ἢ ἐνωρίτερον, καιροῦ συγχωροῦντος, καὶ σύρεται πρὸ τῆς νυκτός· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀντακαῖος ἔχει μεγάλην ἀξίαν, πρᾶττουσι πᾶν ὅ, τι δύνανται ἵνα ἀφιχθῇ εἰς τὴν ἀγορὰν ἐν καλῇ καταστάσει, ὅπερ ἐπιτυγχάνεται ἂν διατηρήσωσιν αὐτὸν ζῶντα πλειότερον, ὅσον ἕνεστι, χρόνου. Ἄμα ἐξαγκριστρωθῇ, ἤτοι ἐξαγάγῃσι τὸ ἄγκιστρον, θέτουσιν αὐτὸν εἰς ἰδιαίτερον μέρος, εἶδος δεξαμενῆς· ὑπαρχούσης ἐφ' ὅλων τῶν πλοιαρίων, ἐν ᾗ δι' ὀπῶν εἰσέρχεται θαλάσσιον ὕδωρ, συνεχῶς δὲ πλοιαρίον τι ἐπανέρχεται εἰς Dogger Bank μετ' 400 ἢ 700 ζῶντας ἀντακαίους καὶ μετ' 200-250 ἐστοιδιασμένους εἰς πάγον.

Ὅταν τὰ τοιαῦτα ἀλιευτικά ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν λιμένα μετ' τὸ φορτίον των, ἀποσύρουσι τοὺς ἀντακαίους ἐκ τῶν φρεάτων διὰ μικρῶν δικτύων καὶ θέτουσιν αὐτοὺς εἰς ξύλινα κιβώτια ἢ ἐργαστήρια, ὧν τὰ πλείστα θέττονται εἰς τὰ νεώρια τοῦ Γρίμσμπυ καὶ ἐν οἷς οἱ ἰχθύς μένουσι μέχρι οὗ ἡ ἀγορὰ λάβῃ ἀνάγκην αὐτῶν. Ἐκαστον κιβώτιον περιέχει 40 ἀντακαίους μεγάλους καὶ 400 περίπου μικροῦς· ζῶσι δὲ 15 περίπου ἡμέρας καὶ ἐν Γρίμσμπυ ὑπάρχουσι 15 ἕως 20 χιλιάδες ἀντακαῖοι περιμένοντες τὴν σειρὰν των ἵνα μετακομισθῶσιν εἰς Λονδίνον ἢ ἄλλαχοῦ. Ἄμα ἔλθῃ ἡ παραγγελία, ἀνοίγονται τὰ κιβώτια, οἱ δὲ ἀντακαῖοι φρονεόμενοι στέλλονται διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ὅπου δεῖ. Ὁ ἰχθύς οὗτος πωλεῖται ἀκριβᾶ καὶ θεωρεῖται τὸ προσφιλέσθαι τῆς ἀριστοκρατίας. Μόνον τὸ Λονδίνον καταναλίσκει ἑτησίως 500,000 νωπῶν ἀντακαίων· καὶ τοὶ δὲ ὁ ἰχθύς εἶναι λίαν γόνιμος καὶ δὲν ἐπίκειται φόβος καταστροφῆς, ἢ κυβερνητικῆς ἔχει ἀπηγορευμένη τὴν ἀλιεῖαν του διὰ μακρῶν ὀρμῶν ἐπὶ τρεῖς τοῦ ἔτους μῆνας.

Ἡ ἀλιεῖα διὰ τῆς ὀρμιάς τῆς χειρὸς δὲν εἶναι μεγάλη· παρέχει ὅμως ἀρίστους καὶ νωποτάτους ἰχθύς. Ἡ διὰ τῶν ἐπιπλεόν-

των δικτύων ἀνάγεται εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους, δι' αὐτῶν δ' ἀγρεύουσι βέγκας.

Ἡ ἀλιεῖα τῆς βέγκας εἶναι πηγὴ πλοῦτος διὰ τοῦς Ἀγγλοῦς καὶ Ὀλλανδοῦς. Ὁ ἰχθύς οὗτος φαίνεται ὅτι ἦν ἄγνωστος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, διότι οὐδεὶς συγγραφεὺς Ἑλληνῶν ἢ Ῥωμαῖος ἀναφέρει αὐτόν· ἡ ἀλιεῖα αὐτοῦ ἀνεπτύχθη κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον· ἀπαιτεῖται δὲ τέχνη τις πρὸς ἄγραν τῆς βέγκας καὶ φαίνεται ὅτι κατάλληλος καιρὸς εἶναι ἡ ἀσέληνος νύξ καὶ ὀλίγος ἄνεμος. Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἡ ἀλιεῖα ἦν ἀπηγορευμένη ἐν Σκωτίᾳ ὅτε ἡ σελήνη ἐφώτιζε τὴν νύκτα.

Ὁ ἰχθύς οὗτος εἶναι λαμπρότατος καὶ θρεπτικώτατος, ἀλλὰ δὲν ἐκτιμᾶται ὅσον δεῖ, βεβαίως ἕνεκεν τῆς ἀφθονίας του, καὶ μόνον ὑπὸ τῶν πτωχῶν τάξεων ἐσθίεται, τῶν πλουσίων προτιμώντων ἄλλους. Οἱ Σκῶτοι θεωροῦσι τὴν βέγκαν ἔθνικὸν ἕδισμα. Ἡ ἀλιεῖα ἀρχεται τὸν Φεβρουάριον, ἀλλὰ αἱ βέγκαι δὲν εἶναι παχεῖαι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, διὸ πωλοῦνται ἐφθηνά καὶ οἱ γεωργοὶ τοῦ Νόρφολκ καὶ τοῦ Σούθολκ μεγάλας ποσότητας ἀγοράζουσιν ἵνα λιπάνωσι τοὺς ἀγρούς των. Παχεῖαι καὶ καλά εἶναι τὸν Αὐγουστον καὶ Σεπτέμβριον.

Ἀδύνατον νὰ παραστήσῃ τις δι' ἀριθμῶν τὴν ἄπειρον ποσότητα τῶν ἐτησίως εἰς τὰ παράλια τῆς Σκωτίας ἀλιευομένων βεγκῶν. Τῷ 1873 ἠλατίσθησαν 939,233 βερέλια· ὑπολογιζομένων δὲ κατὰ μέσον ὄρον 750 ἰχθύων κατὰ βερέλιον, εὐρίσκομεν ὅτι ἠλατίσθησαν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο 704 ἑκατομμύρια βεγκῶν. Κατανοεῖ τις τί ποσὸν νωπῶν ἐπωλήθη.

Αἱ ὀλλανδικαὶ βέγκαι, ὧν μέγα ποσὸν τεταρτερευμένων καταναλίσκεται ἐν τῇ ἡπείρῳ, φημίζονται ὡς κάλλιστα προπαρασκευασμένοι. Ἄμα ὁ ἰχθύς ἀγρευθῇ, εὐθὺς ἀνοίγεται, καθαρίζεται, ἀλατίζεται καὶ στοιβάζεται εἰς τὸ βαρέλιον. Τὰ πρῶτα εἰς Ἀμστελέρδαμον φθάνοντα βαρέλια συχναίς ἐπωλήθησαν ἀντὶ 4400 φράγκων τὸ βαρέλιον, ὅπερ περιέχει 700 ἰχθύς.

Τὰ ὀλλανδικὰ ἀλιευτικά, ἅτινα εἶναι

ὠρεῖα πλοῖα φέροντα 44 ναύτας καὶ 5 ναυτόπαιδας, ἀποπλέουσι τὸν Ἰόνιον διὰ τὰ παράλια τῆς Σικωτίας. Ταῦτα συνοδεύουσι δύο πολεμικά, ἵνα διατηρῶσι τὴν ἡσυχίαν καὶ ἐπιτηρῶσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν περὶ ἀλιείας κανονισμῶν. Ἀπαγορεύεται τοῖς ἀλιεῦσι τὸ νὰ εἰσέρχονται εἰς ξένους λιμένας, νὰ πλησιάζωσιν εἰς ὠρισμένην ἀπὸ τῆς παραλίας ἀπόστασιν καὶ νὰ πωλῶσι τὴν ἀγρῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ. Τὰ ἐκτὸν πρῶτα ἀλατισμένα βαρέλια μεταφέρονται διὰ πολεμικοῦ δρόμου κατ' εὐθείαν εἰς Βλαάριδιγκεν, ὅπου χαιρετίζουσιν αὐτὰ διὰ ἐορτῶν καὶ πανηγύρεων. Κοσμοῦσι τὰ παράθυρα διὰ σημαίων καὶ στολίζουσι τὰς οἰκίας διὰ κλάδων καὶ ἀνθέων. Ῥέγκα ἐκ τῶν καλλιτέρων μεταφέρεται ἐπὶ ἐστολισμένης ἀμάξης καὶ προσφέρεται τῷ βασιλεῖ, ὅστις εὐχαριστεῖ καὶ δίδει δῶρον 500 φιορινίων ἀναφέροντι δὲ πλουσίους Ὀλλανδοὺς προτενεγμένους 4 δουλῆτον κατὰ ῤέγκαν, ἐκ τῶν πρῶτων δηλ. ἀφιχθεῖσάν.

Μετὰ τὴν ῤέγκαν, ἀξία λόγου ἀλιεία ἐπέρχεται ἡ τοῦ ἰχθύος *pilchard*, εἶδους ῤέγκας ἐνεργεῖται δὲ κυρίως εἰς τὰ παράλια τῆς Κορνουάλης δι' ἐπιπλεόντων δικτύων καὶ διὰ σαγηνῶν. Μόνον τὸ *Mount's Bay* ἔχει 500 πλοιάρια ἀσχολούμενα εἰς τὴν ἀλιείαν τοῦ ἰχθύος αὐτοῦ (α) εἶναι δὲ εὐχάριστον θέαμα τὸ τοῦ ἀπόπλου τοῦ στόλου αὐτοῦ κατὰ Ἰούλιον, ὅτε ἀρχεῖται ἡ ἀλιεία, ἥτις διαρκεῖ καθ' ὅλον τὸ θέρος καὶ τὸ φθινόπωρον. Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἰχθύς πωλοῦνται ἐπιτοπίως, διότι ὅλοι οἱ Κορνουάλιοι ἐφοδιάζονται μὲ ἀλατισμένους *pilchards*, οὓς ἐσθίουσι μὲ μεγίστην ὄρεξιν τὸν χειμῶνα μὲ γαιώμηλα, διότι ὁ κάτοικος τῆς Κορνουάλης θεωρεῖ τὸν τόπον του ὡς τὸν ἀριστον πάντων καὶ πιστεύει ὅτι ὁ κακώτερος, ὁ ἰχθύς καὶ ὁ χαλκὸς αὐτοῦ εἰσὶ τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τοῦ πλούτου καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ἀγγλίας.

(α) Ἐν πᾶσι πλοίοις τούτων, χωρητικότητος 14 τόννων, ἐπλευσεν ἀπὸ Ἀγγλίας εἰς Μελβόρνον (Αὐστράλιαν) μὲ 4 ναύτας, μεταναστεύσαντες εἰς τὴν ἀποικίαν Βικτωρίας

Ἀξία λόγου ἀποδεικνύεται ἡ διὰ τῆς σαγηνῆς ἀλιεία τοῦ *pilchard* ὑπολογίζεται ὅτι 45000 βρελλια ἀλατίζονται καὶ ζέλλονται ἐτησίως εἰς Ἰταλίαν, μέγα δὲ ποσὸν καταναλίσκεται εἰς ἄλλα μέρη. Περὶ τὰς 20000 τόννων ἄλατος ἐξοδεύουσι εἰς Κορνουάλην πρὸς ἀλάτισμα τῶν ἰχθύων. Ἐτερος ἰχθύς, προσφιλέτης παρὰ τοῖς γαστρονόμοις, εἶναι ὁ *hake*, ὅστις ἐνίοτε ζυγίζεται μὲχρι 30 λιτρῶν καὶ ὅστις ἀποδεικνύεται ἀληθῆς μάστιξ τῶν μικρῶν ἰχθύων. Ἐκ τοῦ ὕδατος, ὅπερ εἶναι ἐρυθρὸν καὶ ἐφ' οὗ ἐπιπλέει ἔλαιον, ἐννοοῦσιν οἱ ἀλιεῖς πῶς βόσκει οὗτος καὶ ἀμέσως ἀγρεύουσι διὰ σαγηνῶν.

Ὁ ὄνισκος (μαπακαλάς) ἀφθονεῖ εἰς τὰ παράλια τῆς Κορνουάλης καὶ τοῦ Δεβονσάϊρ· μεγάλας δὲ ποσότητας ἀγρεύουσι διὰ ὄρμιων τῆς χειρός.

Εἰς *Mount's Bay* ἀπαντᾷται ἡ ἐρυθρὰ τρίγλη, ἰχθύς νοστιμώτατος, διὸ καὶ προσφιλέτης παρ' ἀπάσαις ταῖς τραπέζαις. Ἀφθονοὶ εἶναι οἱ σκόμβροι εἰς τὰ δυτικὰ τοῦ ἀκρωτηρίου *Land's End*, οὓς ἀλιεῦουσιν ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου μὲχρι τέλους Ἰουλίου. Ἄλλοτε οἱ ἰχθύς οὗτοι ἐπληθύνοντο λίαν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἤδη, ἕνεκεν τῆς ἀφθονίας τῶν καὶ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν σιδηροδρόμων, παραχωροῦνται εἰς τιμὴν εὐτελεῆ. Τῷ 1824 ἐξήκοντα πλοιάρια τοῦ *Lowestoft* ἤγειραν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας σκόμβρους ἀξίας 5252 λιρῶν στερλινῶν, οἱ δὲ ἀλιεῖς τοῦ Σούρολκ ἐπώλησαν ἐν μιᾷ ἐπίσης ἡμέρᾳ 14000 λίρας. Εἰς Γιάρμουθι πολλάκις ἐκέρδησαν ἐκ τῆς ἀλιείας τῶν σκόμβρων 35000 λίρας στερλινῶν.

Μ' ὄλην τὴν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πτηνῶν καταστροφὴν τῶν ἰχθύων, ἡ θάλασσα εἶναι πηγὴ ἀκένωτος· ἀνὰ δὲ οἱ ἰχθύς ἀφθονοῦν νὰ πολυπλασιάζωνται ἀπεριορίστως, ἡ θάλασσα, ὅσον μεγάλη καὶ ἀν' ἦναι, δὲν θὰ ἐπῆρκει πρὸς κατοικίαν τῶν. Ὁ Βυφὼν ἀπέδειξεν ὅτι ζεύγος ῤέγκων, πολυπλασιαζόμενον ἀπροσκόπτως, τοῦ χρόνου προϊόντος ἤθελε δώσει γενεὰν ἰχθύων, ὧν ὁ ὄγκος ἤθελεν ὑπερβῆ εἰκοσάκις τὸν τῆς ἡμετέρας σφαίρας, ὁ δὲ ὑπολογισμὸς τοῦ σοφοῦ φυ-

σιολόγου οὐδόλως εἶναι ὑπερβολικὸς ἀνὰ λάβη τις ὑπ' ὅσιν ὅτι ἡ θήλεια ῤέγκα περιέχει 6 ἕως 8 ἑκατομμύρια ὠν. Τόση εἶναι ἡ ἀφθονία τῶν ὠν τῆς ῤέγκας τῶν διασπειρομένων εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Λαβραδὸρ, λέγει ἀξιόπιστος παρατηρητής, ὥστε ἡ ἀκτὴ φαίνεται κεκαλυμμένη ἐξ αὐτῶν εἰς βάθος 2 ποδῶν ἐπὶ ἐκτάσεως πολλῶν μιλλιῶν. Συγγραφεὺς τις δὲ εἶπεν ὅτι «ἀν' πᾶν ἐπὶ τῆς γῆς χρήσιμον πρὸς βρώσιν ζῶον ἐξέλειπεν, ἡ ἀνθρωπότης ἐδύνατο ἐπ' ἀπειρον νὰ πορίζηται ἐκ τοῦ Ὀκεανοῦ τὸ γεῦμα καὶ τὸ δεῖπνόν της.»

Ἡ ἐν ταῖς βρετανικαῖς νήσοις ἐνεργουμένη ἀλιεία ἀξίζει νὰ ἐφελευσθῆ τὴν προσοχὴν τῶν κατανοούντων πόσον ἡ εὐμερία λαοῦ τινος ἐγκρατεῖται ἐπὶ τῆς ταπεινῆς μὲν, ἀλλὰ στερεᾶς ταύτης βάσεως· τροφὴ ἀφθονος καὶ ἐφθνή.

Ἐπολογίζεται ὅτι τὸ Λονδίον καταναλίσκεται ἐτησίως 800,000 βόας, ὡς ἐγγιστα· ἐκάστου δὲ βόου ζυγίζοντος 300 χιλιόγραμμα, ἡ κατανάλωσις τοῦ κρέατος εἶναι 90,000 τόννοι. Πρὸς τὸ παρὸν ὑπάρχουσι τοῦλάχιστον 900 ἀλιευτικὰ πλοιάρια, ἐφωδιασμένα μὲ συρτὰ δίκτυα καὶ προμηθεύοντα τὸ Λονδίον ἀπὸ ἰχθύος· ὑπολογιζομένου ὅτι ἕκαστον αὐτῶν ἀγρεύει 90 τόννους, εὐρίσκομεν ὅτι τὸ σύνολον τῶν ἀλιευομένων ἰχθύων ἀνέρχεται εἰς 81,000 τόννους· εἰς τοὺς ἀριθμοὺς δ' αὐτοὺς δὲν περιλαμβάνονται αἱ ἀπειροὶ ποσότητες ῤέγκων, σκόμβρων καὶ ἄλλων ἰχθύων συλλαμβανομένων δι' ἐπιπλεόντων δικτύων, δι' ὄρμιων καὶ σαγηνῶν. Πλέθρον γῆς καλῶς κλλιερημένης δύναται ν' ἀποδώσῃ ἐτησίως ἕνα τόννον σίτου ἢ 300 λίτρας βοείου ἢ προβείου κρέατος· ἀλλ' ὁμοία ἕκτασις ἰχθυοφόρου θαλάσσης δύναται νὰ χορηγῆ καθ' ἐκάστην εἰς τὸν ἐργατικὸν ἀλιεὶα ποσότητα θρεπτικῆς οὐσίας ἀπείρως μεγαλητέραν. Ὁ Κ. Mayew ὑπελόγησεν ὅτι κατὰ τοὺς μῆνας Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον, ὅτε δηλ. εἶναι ἡ ἀφθονος *ῤαριά*, πωλοῦνται εἰς Λονδίον 800 ἑκατομμύρια ῤέγκων, παρεχουσῶν εἰς

τὰς ἐργατικὰς τάξεις τροφὴν ὑγιεῖ καὶ ἐφθνή.

Ἄλλοτε ἐπιστεύετο ὅτι ὁ ἰχθύς δὲν εἶναι οὐσία πολὺ θρεπτικὴ, ἀλλ' ἐκ τῆς γενόμενης ἀναλύσεως διαφόρων εἰδῶν ἰχθύων ἀπεδείχθη ὅτι τὸ κρέας αὐτὸ περιέχει σχεδὸν τόσας λευκοματώδεις ὕλας ὅσας καὶ τὸ κρέας τῶν τετράποδων, ἡ δὲ ῤέγκα μάλιστα ἔχει περισσοτέραν ἐλαϊώδη ὕλην, ἥς ἕνεκα εἶναι θρεπτικώτερον.

Πρόδηλον ἔρα ὅτι ὁ ἰχθύς ἦν προωρισμένος νὰ καταλάβῃ ἀξίαν λόγου θέσιν ἐν τῇ τροφῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀναμφιβίλως συντείνει εἰς τὴν ποικιλίαν τῆς τροφῆς, ἥτις ποικιλία εἶναι ἐπωσελὴς εἰς τὴν ὑγίαν. Τὸ ὑπάρχον ἐν τοῖς ἰχθύσιν ἄζωτον ἐξερεθίζει τὸν ζωτικὸν ὀργανισμὸν, ὁ δὲ ἰχθύς εἶναι τροφὴ παράγουσα κρέας καὶ μῦς, ὅχι δὲ λίπος· διὸ βλέπει τις ὅτι οἱ τὰ παράλια οἰκοῦντες συνήθως εἶναι ἰσχυροὶ μὲν, ἀλλὰ μυώδεις καὶ ἰσχυροὶ ἀπληλαγμένοι τῶν σαρκωδῶν ἐκείνων ἐξογκωμάτων καὶ τοῦ λίπους, ἅπερ χαρακτηρίζουσι τὸν κρεατοφάγον Ἀγγλον.

Ἀδύνατον νὰ μὴ ὁμολογήσῃ τις τὰς ἐνεργεσίας τῆς Θεῆς Προνοίας, ἥτις οὐ μόνον παρέσχε τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει τροφὴν εὐάρεστον, ἀλλὰ ἐπροίκισε τοὺς ἰχθύς διὰ θαυμασίου γονιμότητος, ὥστε οὐδεὶς νὰ ὑφίσταται φόβος ἐξαλείψως αὐτῶν.

Οἱ ἰχθυοπῶλαι τοῦ Λονδίνου ἀποτελοῦσι σωματεῖον πλούσιον καὶ ἰσχυρόν· προσφάτως δ' ἐτίμησε τὸ συμπόσιον αὐτῶν ὁ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργός, ὅστις καὶ λόγον πολιτικὸν ἀπήγγειλε.

(Κατὰ τὸ *Blackwood's Magazine*.)

ὑπὸ Υ. Π. Ρ.

ΠΕΡΙΓΗΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ.

Κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ λήξαντος ἔτους εἶχεν ἀποπλεύσει ἐκ Σουηδίας τὸ ἀτμάπλουον *Πραιβερ*, φέρων τέσσαρας σοφούς καὶ διευθυνόμενον πρὸς τὴν Νέαν Ζέμβλαν· οἱ σοφοὶ δ' οὗτοι προσέθεντο νὰ ἐξερευνήσωσι τὰ σχεδὸν ἀγνωστα μέρη ἐκεῖνα καὶ ν' ἀνεύρωσι τὴν περίφημον βορειοανατολικὴν διόδον, ἣν μάστιν ἀπὸ τριῶν αἰώνων ἀνεζήτησαν Νορβηγοί, Ῥώσοι καὶ Ὀλλανδοί.

Τὸ πλοῖον μετὰ 14 ἡμερῶν πλοῦν προσωρμίσθη εἰς Νέαν Ζέμβλαν, ἣν ἐξερεύνησαν μέχρι τοῦ πορθμοῦ τοῦ τέμνοντος αὐτὴν εἰς δύο κυριώτερας νήσους, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ Ματτόσκον Σάρ ἦν ἀποκεκλεισμένον ἐκ πάγων, οἱ σοφοὶ ἐστράφησαν πρὸς νότον καὶ προσωρμίσθησαν εἰς Βαϊγάτε, ὅπου εὗρον Ῥώσους καὶ Σαμογέδας· ἐκείθεν δὲ ἐτράπησαν εἰς Γιουγόρσκη Σάρ καὶ εἰσέδυσαν εἰς τὴν τοῦ Καρὰ θάλασσαν, ἣν εὗρον ἐλευθέραν πάγων. Πολλὰι σπουδαϊόταται παρατηρήσεις ἐγένοντο εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ συνήχθη ὕλη πλείστου λόγου ἀξία. Τὸ πλοῖον κατόπιν περιέπλευσε τὸ Γιολμάλ, παρέπλευσε τὴν Λευκὴν νῆσον (*Blanche* εἰς τοὺς γαλλικοὺς χάρτας) καὶ τέλος τὴν 3)15 Αὐγούστου ἐφθασεν εἰς τὸν ποθητὸν ὄρον, ἧτοι εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Γενισέη. Ἡ βορειοανατολικὴ ὁδὸς εὐρέθη καὶ τὸ μέγα πρόβλημα, ὅπερ ἀπὸ αἰώνων τριῶν ἀπησχίλει τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς θαλασσοπόρους, ἧτοι ὁδὸς θαλάσσης συντομωτέρα ἀπὸ τῆς βορείου Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀσίαν, ἐλύθη. Φαίνεται τῶνόντι ὅτι ἡ θάλασσα τοῦ Καρὰ εἶναι πλωτὴ, τούλάχιστον ἐπὶ πέντε ἢ ἑξ ἑβδομάδας τοῦ ἔτους.

Μετὰ 4 ἡμέρας τὸ *Πραιβερ* ἀπέπλευσε τῶν ἐκβολῶν τοῦ Γενισέη καὶ τὴν 2 Ὀκτωβρίου ε. ν. ἠγκυροβόλησεν εἰς Τρομσῶε, ἀφου πολλὰς ὑπέστη κατὰ τὸν πλοῦν τρικυμίας.

Πλούσιος ἐν Πετροπόλει Ῥώσος, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ γνωστὸν τ' ὄνομά του, προσέφερεν 25 χιλιάδας ρουβλίων

ἵνα ὁργανισθῇ κατὰ τὸ προσεχὲς θέρος ἐπιστημονικὴ ἐκδρομὴ πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς θαλασσίου ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης ἀπὸ Ῥωσσίας εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Βέχριγκ. Τὴν ἐκδρομὴν θέλει διευθύνει ὁ καθηγητὴς Νορδενσκι-έλδ. Ἐτέρα ἐπιστημονικὴ ἐκδρομὴ ὑπὸ τὸν Ἄγγλον πλοίαρχον Οὐγγανς θὰ ἐξερευνητῇ τὸν κόλπον τοῦ Ὀμπη καὶ θὰ ζητηθῇ θαλασσίαν διόδον μειαξὺ τοῦ Ἀρχαγγέλου καὶ τῶν ποταμῶν τῆς Σιβηρίας. Πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν ἑταιρείαν, τὴν ὁργανίσασαν τὴν ἐκδρομὴν ταύτην, ἐστάλησαν ὑπὸ διαφόρων δωρητῶν 26 χιλιάδες ρουβλίων.

Ἡ γεωγραφικὴ ἑταιρεία τῆς Ἰταλίας διοργανίζει ἐπιστημονικὴν ἐκδρομὴν πρὸς ἐξερεύνησιν τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς. Οἱ ἐπιστήμονες διευθυνθήσονται κατὰ πρῶτον εἰς Ἀγκομπέρ (πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου τῆς Χόας) καὶ ἐκείθεν θὰ ὁδεύσωσιν εἰς τὴν χώραν τῶν Γάλλας καὶ εἰς τὴν λίμνην Βικτωρίαν Νυίνζαν. Τὰ ἐξῆδα τῆς ἐκδρομῆς ὑπελογίσθησαν εἰς 400 χιλιάδας φράγκων, συνήχθησαν δ' ἄχρι τοῦδε ἐκ δωρεῶν ὑπὲρ τὰς 50,000.—Κατὰ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς τούτου ἡ ἐκδρομὴ ἀναχωρεῖ διὰ τὸν πρὸς ὄρον.

Ὁ ἀνθυποπλοίαρχος τοῦ πολεμικοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ Κ. Καμερών, ὅστις εἶχεν ἀναχωρήσει κατὰ τὸ 1872 ἐκ Ζαγγιδάρης πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ διασῆμου Λιβιγκστώνος, τὴν 7(19) ἀπελθόντος Νοεμβρίου ἀφίκετο εἰς ἅγιον Παῦλον τῆς Λαόνδας (ἐπὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Ἀφρικῆς), ἀφου περιηγήθη διάφορα μέρη καὶ πολλὰς ὑπέστη κακαοπαθείας, ἀπολέσας καὶ δύο Εὐρωπαίους συνοδοιπόρους του. Φέρει δὲ καὶ οὗτος ἄπειρα διὰ τὴν ἐπιστήμην ἐφάδια. Τὸ ἀπὸ Οὐζίζη μέχρις ἁγίου Παύλου διήνησεν εἰς ἐν καὶ ἡμισιον ἔτος.

A. Γ. I.